

Obsah

I Uznesenia, odporúčania a stanoviská

UZNESENIA

Európsky hospodársky a sociálny výbor

512. plenárne zasadnutie EHSV z 9. a 10. decembra 2015

2016/C 071/01	Uznesenie Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Utečenci“	1
---------------	---	---

STANOVISKÁ

Európsky hospodársky a sociálny výbor

512. plenárne zasadnutie EHSV z 9. a 10. decembra 2015

2016/C 071/02	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Zjednodušenie SPP“ (prieskumné stanovisko)	3
2016/C 071/03	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Angažované vysoké školy formujú Európu“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	11
2016/C 071/04	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Úloha inžinierov v reindustrializácii Európy“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	20
2016/C 071/05	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Nanotechnológia pre konkurencieschopný chemický priemysel“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	27

III Prípravné akty

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

512. plenárne zasadnutie EHSV z 9. a 10. decembra 2015

2016/C 071/06	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Správa Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Správa o politike hospodárskej súťaže za rok 2014“ [COM(2015) 247 final]	33
---------------	--	----

2016/C 071/07	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu a Rade – Spravodlivý a efektívny systém dane z príjmu právnických osôb v Európskej únii: Päť kľúčových oblastí, v ktorých treba konať“ [COM(2015) 302 final]	42
2016/C 071/08	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov — Európska migračná agenda“ [COM(2015) 240 final]	46
2016/C 071/09	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa stanovuje krízový mechanizmus premiestnenia a mení nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 604/2013 z 26. júna 2013, ktorým sa stanovujú kritériá a mechanizmy na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu podanej štátnym príslušníkom tretej krajiny alebo osobou bez štátnej príslušnosti v jednom z členských štátov“ [COM(2015) 450 final — 2015/0208 (COD)]	53
2016/C 071/10	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení smernica 2003/87/ES s cieľom zlepšiť nákladovo efektívne zníženie emisií a investície do nízkouhlíkových technológií“ [COM(2015) 337 final — 2015/0148 (COD)] . . .	57
2016/C 071/11	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov — Stratégia pre jednotný digitálny trh v Európe“ [COM(2015) 192 final]	65
2016/C 071/12	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov Akčný plán EÚ proti prevádzaniu migrantov (2015 – 2020)“ [COM(2015) 285 final]	75
2016/C 071/13	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa stanovuje spoločný zoznam EÚ týkajúci sa bezpečných krajín pôvodu na účely smernice Európskeho parlamentu a Rady 2013/32/EÚ o spoločných konaniach o poskytovaní a odnímaní medzinárodnej ochrany a ktorým sa mení smernica 2013/32/EÚ“ [COM(2015) 452 final]	82

I

(Uznesenia, odporúčania a stanoviská)

UZNESENIA

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

512. PLENÁRNE ZASADNUTIE EHSV Z 9. A 10. DECEMBRA 2015

Uznesenie Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Utečenci“

(2016/C 071/01)

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom plenárnom zasadnutí 9. a 10. decembra 2015 (schôdza z 10. decembra 2015) prijal 174 hlasmi za, pričom 8 členov hlasovalo proti a 9 sa hlasovania zdržalo, toto uznesenie.

1. EHSV z oceňuje významnú úlohu, ktorú zohráva občianska spoločnosť, pokiaľ ide o utečencov, ktorí utekajú z krajín zmietaných vojnou a ktorí preto zasluhujú ochranu v súlade so Ženevskou konvenciou. Bez ich pomoci by v mnohých členských štátoch, kde bola kritická humanitárna situácia, hrozila skutočná katastrofa. Európsky hospodársky a sociálny výbor sa usiluje propagovať túto skutočnosť a zaistiť, aby ju európske inštitúcie, vlády a ďalší politickí aktéri náležite zohľadňovali.
2. EHSV organizuje v súčasnosti študijné návštevy, aby sa stretol so zástupcami organizácií občianskej spoločnosti, ktoré pomáhajú utečencom v 11 členských štátoch (Maďarsko, Poľsko, Malta, Grécko, Nemecko, Rakúsko, Slovinsko, Bulharsko, Švédsko, Taliansko a Chorvátsko) a v Turecku, keďže tieto krajiny sú najviac vystavené prílevu utečencov. Výbor, ako reprezentatívny orgán organizovanej občianskej spoločnosti pri európskych inštitúciách, bude ich hlasom na európskej úrovni.
3. EHSV zastáva názor, že vzhľadom na súčasnú situáciu by EÚ mala vytvoriť bezpečné humanitárne koridory pre utečencov z krajín, ktoré postihla vojna a ohrozuje terorizmus, a mala by to urobiť v spolupráci s krajinami, kde sa títo utečenci najviac koncentrujú. Okrem toho musíme vytvoriť naozaj spoločný európsky azylový systém, ktorý bude vychádzať z postupov harmonizovaných v celej EÚ. To zahŕňa jednotné postavenie osôb, ktorým bol udelený azyl, ako aj vzájomné uznávanie rozhodnutí o azyle, spoločnú zodpovednosť a solidaritu, ako aj úsilie v oblasti premiestňovania a presídľovania a revíziu Dublinského nariadenia. Okrem toho sú potrebné solidárne a spoľahlivé mechanizmy vyrovnávania záťaže, pričom stály, spravodlivý a záväzný kľúč rozdeľovania uchádzačov o ochranu medzi všetky členské štáty EÚ by bol prvým krokom v tomto smere. Vzhľadom na mimoriadne okolnosti a v súlade s Paktom stability a rastu, by dodatočné náklady na prijímanie utečencov nemali byť po dôkladnom preskúmaní vykazované ako schodok verejných financií členských štátov.
4. EHSV je takisto veľmi znepokojený súčasným oslabovaním schengenskej dohody a zásady voľného pohybu, keďže ide o jeden zo základných výdobytkov v prospech občanov EÚ. Je potrebné riadne zabezpečiť vonkajšie hranice schengenských krajín. Znovuzavedenie vnútorných hraníc a stavanie múrov však nepomôže zbližiť európskych občanov ani upevniť občianstvo EÚ.
5. Takisto je nevyhnutné vypracovať okamžité opatrenia na riešenie hlavných príčin súčasného prílevu utečencov. EÚ musí v týchto otázkach spolupracovať s krajinami pôvodu a tranzitu a EHSV trvá na tom, že Komisia musí pri tejto spolupráci zaujať prístup založený na ľudských právach, a nie len na požiadavkách bezpečnosti. Na záver EHSV zdôrazňuje, že je nevyhnutné, aby do dialógu s tretími krajinami bola zapojená aj občianska spoločnosť.

6. EHSV, ktorý má dlhodobé skúsenosti s riešením problémov spojených s migráciou, v uplynulých rokoch hlavne prostredníctvom Európskeho fóra pre integráciu/migráciu, sa domnieva, že integrácia a začlenenie utečencov do našej spoločnosti musí byť obojstranný proces, v ktorom zásadnú úlohu zohrávajú sociálni partneri a ďalšie organizácie občianskej spoločnosti, spolu s vládami a miestnymi orgánmi. Prioritou by mal byť prístup na pracovný trh a, konkrétnejšie, uznávanie kvalifikácií a v prípade potreby poskytovanie odbornej a jazykovej prípravy. Európska únia by mala zaviesť súbor opatrení v hostiteľských krajinách a v EÚ s cieľom centralizovať žiadosti o zamestnanie, odbornú prípravu a uznanie zručností.

7. Aby sa podarilo dosiahnuť potrebný sociálny konsenzus v celej Európe, je nevyhnutné plne rešpektovať zásadu rovnakého zaobchádzania a sociálne práva tak občanov EÚ, ako aj utečencov v Európe, pričom by sa najzraniteľnejším z nich mala venovať osobitná pozornosť. Treba včas investovať do začlenenia utečencov do spoločnosti a trhu práce v snahe pomôcť im znovu vybudovať svoje životy, obmedziť riziko potenciálnych konfliktov s miestnym obyvateľstvom a predísť vyšším nákladom v budúcnosti. Kľúčom k úspechu sú primerané finančné prostriedky pre miestne verejné služby a občiansky dialóg medzi utečencami a miestnym obyvateľstvom.

V Bruseli 10. decembra 2015

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

STANOVISKÁ

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

512. PLENÁRNE ZASADNUTIE EHSV Z 9. A 10. DECEMBRA 2015

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Zjednodušenie SPP“**(prieskumné stanovisko)**

(2016/C 071/02)

Spravodajca: Seamus BOLAND

Európska komisia sa 2. septembra 2015 rozhodla podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom tému

„Zjednodušenie SPP“

(prieskumné stanovisko)

Sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie, ktorá bola poverená vypracovaním stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 18. novembra 2015.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 512. plenárnom zasadnutí 9. a 10. decembra 2015 (schôdza z 9. decembra) prijal 196 hlasmi za, pričom 9 členov hlasovalo proti a 26 členov sa hlasovania zdržalo, nasledujúce stanovisko:

1. Závery a odporúčania

1.1. EHSV si je vedomý toho, že si Európska komisia za jednu zo svojich priorít stanovila dôsledné zjednodušenie vykonávania spoločnej poľnohospodárskej politiky (SPP) a že už navrhla a bude naďalej navrhovať zjednodušenie niektorých aktov Komisie, aby boli právne predpisy EÚ zrozumiteľnejšie a ľahšie uplatniteľné v praxi.

1.2. EHSV sa domnieva, že nevyhnutnou súčasťou procesu zjednodušovania je zvyšovanie transparentnosti a právnej istoty, ako aj znižovanie administratívnych a s nimi súvisiacich nákladov pre poľnohospodárov, iných príjemcov, organizácie výrobcov a správne orgány členských štátov.

1.3. Zjednodušenia systému sa musia zaviesť čo najrýchlejšie, najmä s cieľom uľahčiť situáciu poľnohospodárov. Zásadný význam má, aby ich súčasťou bola podpora v podobe informácií a školení.

1.4. EHSV oceňuje úsilie, ktoré Komisia vynaložila na zjednodušenie vykonávania novej SPP, zohľadňujúc pri tom oznámenia a rozhodnutia členských štátov. V rámci súčasného prístupu je ťažké výrazne zjednodušiť SPP pre poľnohospodárov bez toho, aby sa oslabili prísne nároky spojené s plnením požiadaviek. Na druhej strane tieto požiadavky nie sú vždy zosúladené a odôvodnené, pokiaľ ide o ich premietnutie do tvorby reálnych verejných statkov alebo prínosov pre životné prostredie.

1.5. Inšpekcie a prípadné pokuty musia byť primerané sumám, ktoré príjemcovia dostávajú, dôvodom neplnenia požiadaviek a ochote prijať nápravné opatrenia. Jasné prípady úmyselných podvodov sa musia riešiť štandardnými postupmi. EHSV odporúča zmenšiť neúmernosť veľkého zníženia podpory v prípade menej závažných porušení.

1.6. Pri uplatňovaní ekologizačných opatrení sa musia zohľadniť neočakávané okolnosti, napríklad poveternostné podmienky, suchá alebo iné udalosti, ktoré zabraňujú ich vykonávaniu.

1.7. Ak ide o otázky, o ktorých rozhodol Súdny dvor EÚ, napríklad trvalé trávne porasty, je dôležité, aby sa pravidlá, ktorých cieľom je zabezpečiť dodržiavanie tohto rozhodnutia, navrhli tak, že budú znižovať, a nie zväčšovať počet predpisov.

1.8. Súčasný legislatívny proces (nariadenie Rady, ktoré dopĺňajú delegované a vykonávacie akty) je pre občanov mimoriadne komplexný a ťažko pochopiteľný. Preto by sa mala uskutočniť štúdia zameraná na spôsoby jeho zjednodušenia.

1.9. Po zavedení paušálnych platieb do systému priamych platieb by sa mal preskúmať komplikovaný mechanizmus platobných nárokov.

1.10. „Dočasný trávny porast“ by mal byť naďalej považovaný za ornú pôdu bez ohľadu na to, ako dlho sa používa ako trávny porast.

1.11. Súčasná definícia pojmu „aktívny poľnohospodár“ nesmie poľnohospodárov znevýhodňovať a mala by vychádzať z faktu, že pozemky, na ktoré možno poskytnúť podporu, poľnohospodári využívajú na poľnohospodárske účely.

1.12. EHSV súhlasí s názorom, že zjednodušenie SPP je ambicióznym projektom, najmä preto, že politiky v oblasti poľnohospodárstva a rozvoja vidieka sú zložité už zo svojej podstaty. Zjednodušenie musí byť v súlade so všeobecnými politickými cieľmi, medzi ktoré patria napríklad:

- ochrana životného prostredia,
- bezpečnosť potravín,
- dostupnosť potravín,
- súdržnosť,
- ochrana finančných záujmov Únie a
- podpora sociálneho začlenenia, zmiernenie chudoby a hospodársky rozvoj.

1.13. Členské štáty by mali zabezpečiť, aby metodika používaná pri chybovosti zaručila spravodlivé uplatňovanie.

1.14. Je potrebné preskúmať a okamžite zaviesť opatrenia na uľahčenie prístupu mladých poľnohospodárov k režimu pre mladých poľnohospodárov. Prístup mladých ľudí k poľnohospodárstvu by sa mal podporovať.

1.15. EHSV odporúča, aby sa prijalo pravidlo o obmedzovaní nárastu byrokracie. Napríklad pravidlo, ktoré by umožnilo zrušenie existujúceho predpisu, keď sa navrhne nový.

2. Všeobecné pripomienky k spoločnej poľnohospodárskej politike

2.1. Rozpočet SPP vo výške 408 miliárd EUR na obdobie 2014 – 2020 predstavuje 38 % celkového rozpočtu EÚ. Prvý pilier vo výške 313 miliárd EUR predstavuje 77 % celkových výdavkov SPP. Priame platby vo výške 294 miliárd EUR predstavujú 94 % výdavkov v rámci prvého piliera.

2.2. V tomto stanovisku sa zohľadňujú iné stanoviská EHSV⁽¹⁾.

2.3. Posledná veľká reforma SPP, ktorá sa dokončila v roku 2013, bola dohodnutá v rámci procesu spolurozhodovania. To znamená, že Európsky parlament sa do nej zapojil ako spoluzákonnodarca rovnocenný s ministrami poľnohospodárstva, ktorých počet od predchádzajúcej veľkej reformy v roku 2003 vzrástol z 15 na 28.

2.4. Počas predchádzajúcej reformy SPP Komisia navrhla nariadenie o priamych platbách, ktoré by podľa posúdení viedlo k 15 – 20 % nárastu byrokratickej záťaže. Zároveň sa zaviedlo krátenie rozpočtových zdrojov.

2.5. V predošlých rokoch sa už prijala séria pozmeňujúcich návrhov, v ktorých sa nie vždy zachovával jasný rozdiel medzi zjednodušením a zrušením opatrení SPP. Medzi príklady patria:

- jednotná spoločná organizácia trhov (SOT) nahradila 21 spoločných organizácií trhov, ktoré existovali v minulosti, vďaka čomu bolo možné zrušiť 86 aktov Rady a vyše 1 080 právnych článkov sa zredukovalo na asi 350,
- v rámci kontroly stavu reformy v roku 2009 sa zrušila viazanosť ďalších platieb a zrušilo niekoľko režimov napr. platieb za energetické plodiny a tvrdú pšenicu, ako aj regulácie odbytu smotany, masla a koncentrovaného masla,
- pri dovoze sa počet licenčných požiadaviek znížil z 500 na 65 a pri vývoze ich ostalo len 43,
- Komisia zrušila osobitné obchodné normy pre 26 druhov ovocia a zeleniny, čo znamená, že prevádzkovatelia už nemusia znášať náklady na dodržiavanie predpisov, štátne orgány už nemusia vykonávať kontroly a zmenší sa plytvanie produktmi,
- poľnohospodári už nemusia mať pôdu k dispozícii 10 mesiacov, aby mohli dostávať priame platby, vďaka čomu môžu flexibilnejšie riadiť svoje poľnohospodárske podniky a reagovať na vývoj na trhu.

2.6. Podľa GR AGRI je podiel finančných prostriedkov podľa jednotlivých priorít vidieckeho rozvoja takýto:

- technická pomoc a transfer poznatkov 3 %,
- posilnenie životaschopnosti poľnohospodárskych podnikov 20 %,
- ekosystémy 43 %,
- podpora organizácie potravinového reťazca 10 %,
- podpora efektívneho využívania zdrojov 9 %,
- podpora sociálneho začleňovania 15 %.

3. Súvislosti

3.1. Toto prieskumné stanovisko nasleduje po vystúpení člena Komisie Phila Hogana na plenárnom zasadnutí EHSV v júli 2015, počas ktorého sa vyjadril, že jeho hlavnou prioritou je dosiahnuť väčšie zjednodušenie SPP a po následnom liste Fransa Timmermansa, prvého podpredsedu Európskej komisie, ktorý EHSV vyzval, aby na tému zjednodušenia SPP predložil prieskumné stanovisko.

3.2. Člen Komisie sa domnieva, že vďaka zjednodušeniu sa zredukuje zvýšená komplexnosť SPP, ako i administratívna záťaž, ktorú musia znášať poľnohospodári, iní príjemcovia a riadiace orgány, pričom sa nezanedbá žiadny zo základných cieľov tejto politiky.

⁽¹⁾ „Spôsoby uplatňovania reformy SPP“ (informačná správa), NAT/664; „Programy rozvoja vidieka“ (Ú. v. EÚ C 13, 15.1.2016, s. 89); „SPP do roku 2020“ (Ú. v. EÚ C 191, 29.6.2012, s. 116).

3.3. Európska komisia v súčasnosti dokončuje posúdenie všetkých príspevkov podľa troch hlavných zásad, a to, že opatrenia by:

- mali rešpektovať politiky stanovené v reforme z roku 2013,
- sa mali zamerať tak, aby z nich mali prospech poľnohospodári a iní príjemcovia,
- nemali ohroziť riadne finančné hospodárenie s výdavkami v rámci SPP.

3.4. Je samozrejmé, že akýkoľvek proces zjednodušovania nesmie ohroziť zamestnanosť v tomto sektore.

3.5. Prostredníctvom piliera vidieckeho rozvoja plní SPP významnú úlohu pokiaľ ide o sociálne začlenenie, zmiernenie chudoby a hospodársky rozvoj a prináša prospech všetkým obyvateľom vidieckych oblastí. EHSV výslovne víta ťažiská uvedené v článku 5 ods. 6 písm. a) až c) nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1305/2013 zo 17. decembra 2013⁽²⁾: vytváranie pracovných miest, podpora miestneho rozvoja a podpora prístupnosti, využívania a kvality informačných a komunikačných technológií. V rámci zjednodušovania SPP by sa teda malo zabezpečiť, aby boli príslušné finančné prostriedky k dispozícii jednoducho a bez byrokratických prieťahov.

3.6. Komisia začala postup, ktorého súčasťou je dôkladné preskúmanie všetkých platných právnych predpisov, s cieľom určiť oblasti, v ktorých je možné vykonať úpravy a zlepšenia. Do tohto postupu sa už zapojili členské štáty, poslanci EP a organizácie poľnohospodárov z celej EÚ. Treba uviesť, že momentálne majú tieto návrhy viac ako 1 500 strán. Z preskúmania dokumentácie možno urobiť záver, že návrhy spadajú do dvoch rozsiahlych kategórií:

- zníženie byrokratického zaťaženia poľnohospodárov;
- ochranné opatrenia na dosiahnutie cieľov ekologizácie.

3.7. EHSV berie na vedomie zoznam prioritných opatrení zameraných na zjednodušovanie, ktorý vypracovala Rada pre poľnohospodárstvo a predsedníctvo Rady EÚ. Tento zoznam by mohol byť základom návrhov, ktoré predloží Komisia.

3.8. Komisia sa jasne vyjadrila, že každý členský štát má pri výbere metodiky vykonávania a monitorovania SPP značnú slobodu a že zjednodušenie možno dosiahnuť rozumným výkladom. Členské štáty by sa však mali usilovať zlepšiť proces zjednodušovania výmenou najlepších postupov.

4. Spôsoby zjednodušenia

4.1. Všeobecne sa uznáva, že vykonávanie SPP treba zjednodušiť tak, aby nebolo zbytočne komplikované.

4.2. Komisia plánuje predložiť návrhy týkajúce sa oblastí ekologického záujmu v konkrétnych poľnohospodárskych podnikoch, príľahlých oblastí ekologického záujmu, náhrad za oblasti ekologického záujmu v prípade nesprávneho nahlásenia a systému identifikácie pozemkových parciel (Land Parcel Identification System – LPIS).

4.3. Komisia zamýšľa preskúmať možnosti zjednodušenia priamych platieb (najmä za ekologizáciu), rozvoja vidieka, programu podpory konzumácie ovocia a zeleniny a politiky na podporu akostných výrobkov.

4.4. Komisia tiež prekladá balík, ktorého súčasťou sú prvky priamych platieb, napríklad pre mladých poľnohospodárov, viazaná podpora a integrovaný administratívny a kontrolný systém (IACS). Tieto zmeny by podľa možností mali byť uplatniteľné od roku podania žiadosti 2016, najneskôr od roku podania žiadosti 2017.

4.5. Vymedzenie trvalého trávneho porastu spôsobuje problémy pri klasifikácii dočasného trávneho porastu ako ornej pôdy alebo trvalého trávneho porastu. Malo by byť možné ponechať označenie „dočasný trávny porast“ (klasifikovaný ako orná pôda) aj ak sa poľnohospodári rozhodnú, že tieto pozemky budú nepretržite používať ako trávny porast päť a viac rokov. Tým by sa zabránilo tomu, že poľnohospodári budú rozorávať pozemky len preto, aby sa vyhli označeniu „trvalý trávny porast“. Tieto pozemky by sa tak mohli dlhšie využívať ako trávny porast, ktorý má ekologické prínosy.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ L 347, 20.12.2013.

4.6. Pokiaľ ide o trhové opatrenia, Komisia presadzuje ambiciózny plán zjednodušenia založený na vypracovaní nových delegovaných a vykonávacích aktov, aby sa zosúladiли pravidlá na úrovni Komisie s novým nariadením Rady o vytvorení spoločnej organizácie poľnohospodárskych trhov („nariadenie o jednotnej spoločnej organizácii trhov“). Cieľom nie je len drasticky znížiť počet a komplikovanosť týchto pravidiel, ale aj dosiahnuť reálne zjednodušenie pre poľnohospodárov a prevádzkovateľov.

4.7. Komisia nedávno vykonala dve aktualizácie súčasných pravidiel a prijala:

- vykonávacie nariadenie, ktorým sa pre rok podávania žiadostí 2015 presúva konečný termín podávania žiadostí o priame platby a podporu podľa niektorých opatrení na rozvoj vidieka na 15. júna 2015, čím poľnohospodári a štátne orgány získajú viac času na prípravu týchto žiadostí,
- delegované nariadenie, ktorým sa na žiadosť mnohých členských štátov, poslancov EP a zainteresovaných strán, zmenili pravidlá priamych platieb a poskytlo viac flexibility, pokiaľ ide o podmienky účasti, ktoré sa musia dodržiavať pri dobrovoľnej viazanej podpore na zvieratá.

4.8. Komisia zamýšľa predložiť sériu návrhov zmien, ktoré možno uskutočniť podľa platných usmernení. Medzi príklady patria:

- čisté strukovinové kultúry (napr. lucerna siata) by sa po piatich rokoch nemali automaticky považovať za trvalý trávny porast,
- pri výpočte päťročného obdobia pre trvalý trávny porast sa nebude zohľadňovať obdobie, počas ktorého pôda leží úhorom ako oblasť ekologického záujmu, ani doba stanovená v rámci agro-environmentálnych záväzkov,
- Komisia predloží niekoľko návrhov týkajúcich sa priamych platieb,
- druhý balík, ktorý má Komisia predložiť, má zahŕňať prvky, ktoré sa netýkajú ekologizácie, napr. režim na podporu mladých poľnohospodárov, dobrovoľná viazaná podpora, a niektoré aspekty IACS a tieto zmeny by podľa možnosti mali byť uplatniteľné od roku podávania žiadostí 2016 alebo najneskôr od nasledujúceho roku,
- tak, ako sa Komisia zaviazala v apríli 2014, ekologizačné pravidlá sa znova preskúmajú v roku 2016, po prvom roku uplatňovania, pričom cieľom je predložiť nový balík opatrení v roku 2016, aby sa mohli začať uplatňovať nasledujúcom roku (rok podania žiadosti 2017),
- Komisia preskúma možnosti zjednodušenia rozvoja vidieka: plánovanie a schvaľovanie programov rozvoja vidieka, dvojité financovanie, kontroly, zjednodušené vykazovanie nákladov a podávanie správ.

5. Problémy spojené so zjednotením

5.1. Ekologizácia priamych platieb je teraz zásadným prvkom reforiem spoločnej poľnohospodárskej politiky. Poľnohospodári sa učia prispôbovať sa týmto zmenám, majú však obavy, že konkrétne opatrenia nemusia byť dost flexilbné, ak nastanú nečakané situácie zapríčinené počasím alebo výkyvmi trhových cien.

5.2. Je jasné, že sa budú vyskytovať neohlásené inšpekcie. Tieto inšpekcie sa však považujú prinajlepšom za veľmi nepríjemné a prinajhoršom môžu poľnohospodárov vážne duševne rozrušiť. Je jasné, že spravodlivosť si vyžaduje, aby sa poľnohospodárovi inšpekcia oznámila v primeranom predstihu.

5.3. Pokuty za nedodržiavanie budú nezvyčajne vysoké a poľnohospodári sa obávajú, že nedostanú podporu, najmä nie v podobe vhodných informácií. V tomto prípade musia členské štáty poskytnúť poľnohospodárom, ktorých sa zmeny najviac týkajú, dostatočné informácie, a zamerať sa najmä na poľnohospodárov, ktorí sú sociálne alebo ekonomicky znevýhodnení.

5.4. Súčasný regulačný rámec nie je uspokojivý, pokiaľ ide o definíciu pojmu „aktívny poľnohospodár“, a vyžiada si dodatočné komplexné administratívne úkony. Hrozí teda riziko, že budú vylúčení tí poľnohospodári, ktorí sú zapojení do poľnohospodárskej výroby a naopak, že môže dôjsť k začleneniu tých, ktorí sa do poľnohospodárskej výroby nezapájajú.

5.5. Poľnohospodári ešte stále hľadajú spôsoby ako zvládnuť ekologizáciu, ktorá teraz prebieha prvý rok, a tri poľnohospodárske postupy, ktoré sú jej súčasťou. Aby sa poľnohospodári mohli uchádzať o pomoc, musia vyhovieť trom aspektom reformy, ktorými sú diverzifikácia plodín, zachovávanie trvalých trávnych porastov a vyčlenenie 5 % pôdy na oblasti ekologického záujmu.

5.6. Je neprijateľné, že poľnohospodári sú často braní na zodpovednosť za chyby, ktoré sa urobili na oficiálnej úrovni. Najmä poľnohospodári s nízkym príjmom závislí od tohto zdroja príjmov sa dostávajú do situácie, keď je ohrozené ich živobytie.

5.7. Európske obchodné združenia sa často vracajú k téme primeranosti sankcií.

5.8. Poľnohospodári, ktorí majú menej ako 15 hektárov alebo ktorí dostávajú platby vo výške menej ako 10 000 EUR, zastávajú názor, že posudzovanie súladu by malo vychádzať zo zbežných inšpekcií a že ďalšie inšpekcie by sa mali vykonávať len vtedy, ak existujú predbežné dôkazy závažného porušovania pravidiel.

5.9. Je potrebné vyriešiť otázky týkajúce sa trvalých trávnych porastov, ktoré vznikli po rozhodnutí Súdneho dvora EÚ v roku 2014. Táto kauza upriamila pozornosť na mnoho problematických prípadov týkajúcich sa ochranných pásiem (orná pôda), trávnych porastov na ornej pôde, vyňatej ornej pôdy a ornej pôdy spadajúcej pod agro-environmentálne opatrenia, pri ktorých sa poľnohospodári obávali, že tieto plochy budú na základe definície vychádzajúcej z päťročného obdobia oficiálne vyhlásené za trvalý trávny porast.

5.10. Tam, kde poľnohospodárske organizácie vidia potrebu zjednodušovať, posilniť flexibilitu a vyváženosť, ochrancovia životného prostredia vidia reálne riziká. Z hľadiska EHSV ide o neúspech pri zosúladovaní cieľov zlepšovania životného prostredia a produkcie potravín v rodinných poľnohospodárskych podnikoch.

5.11. Pokiaľ ide o horizontálne ustanovenia, v rámci kontrol by sa mohol uplatňovať proporcionálnejší prístup viac založený na posúdení rizík, pričom pri intenzite kontrol by sa zohľadňovali príslušné riziká a sumy, ako aj nákladová efektívnosť, rôzne sledované ciele a výsledky.

5.12. Malo by sa zabrániť viacnásobným kontrolám. Pri nedodržaní požiadaviek, najmä ak ide o menej závažné porušenia, by zníženia platieb a správne sankcie mali byť primerané. Okrem toho:

- výpočet týchto sankcií by sa mal zjednodušiť,
- systém kontrol a sankcií v oblasti krížového plnenia by sa mal preskúmať aj z hľadiska proporcionality,
- mala by sa preskúmať možnosť povolenia platieb vrátane zálohových platieb po dokončení administratívnych kontrol,
- musí sa harmonizovať metodika výpočtu chybovosti,
- mala by sa uľahčiť vyššia miera tolerancie pri menej závažných, ľahko napravitelných porušeníach.

5.13. Dôraz by sa mal klásť na opatrenia, ktoré si vyžadujú okamžitú pozornosť, napríklad zlepšovanie usmernení, poskytovanie technickej pomoci a zjednodušovanie spolupráce a výmeny najlepších postupov medzi správnymi orgánmi.

5.14. Mladí poľnohospodári majú ťažkosti pri prístupe k režimu pre mladých poľnohospodárov. Prekážky, ktoré zbytočne bránia takémuto prístupu budú mladých ľudí pravdepodobne odrádzať začať poľnohospodársku činnosť, a treba ich odstrániť. Prístup mladých ľudí k poľnohospodárstvu by sa mal podporovať.

5.15. Akékoľvek zmeny súčasného právneho rámca sa musia dohodnúť v dostatočnom predstihu, aby si poľnohospodári mohli riadne naplánovať sejbu. To znamená, že zmeny týkajúce sa žiadostí na rok 2017 by sa mali zverejniť v lete 2016.

V Bruseli 9. decembra 2015

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

PRÍLOHA

Tieto pozmeňovacie návrhy, ktoré získali viac ako štvrtinu odovzdaných hlasov, boli v priebehu diskusie zamietnuté:

Nový bod za bodom 1.5

Vložiť nový bod a zmeniť číslovanie

„EHSV dôrazne odporúča, aby sa inšpekcie v poľnohospodárskych podnikoch uskutočňovali až po uplynutí primeranej, najmenej štrnásťdňovej lehoty od oznámenia inšpekcie poľnohospodárovi.“

Zdôvodnenie

Poľnohospodári, ktorí sú kontrolovaní bez predchádzajúceho oznámenia, často v najrušnejšom období roka, riskujú zdravie, bezpečnosť a vznik duševného stresu spôsobeného tým, že musia zanechať dôležitú prácu, napríklad telenie, zber a podobne.

Výsledok hlasovania

Za: 84

Proti: 104

Zdržalo sa: 35

Nový bod pred bodom 1.6

Vložiť nový bod a zmeniť číslovanie

„Pri menej závažných porušeníach, ktoré predstavujú nízku úroveň nedodržania požiadaviek a dajú sa ľahko napraviť, by sa mala uplatňovať vyššia miera tolerancie.“

Zdôvodnenie

Niektoré porušenia sú menej závažnej povahy, dajú sa ľahko napraviť a v mnohých prípadoch nemajú vplyv na celkovú produkciu poľnohospodárskeho podniku.

Výsledok hlasovania

Za: 75

Proti: 116

Zdržalo sa: 40

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Angažované vysoké školy formujú Európu“**(stanovisko z vlastnej iniciatívy)**

(2016/C 071/03)

Spravodajca: Joost VAN IERSEL

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 19. marca 2015 v súlade s článkom 29 ods. 2 rokovacieho poriadku rozhodol vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému:

Angažované vysoké školy formujú Európu.

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

Sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 19. novembra 2015.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 512. plenárnom zasadnutí 9. a 10. decembra 2015 (schôdza z 9. decembra 2015) prijal 143 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 7 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Odporúčania

1.1. Budúcnosť Európy veľmi závisí od dostupnosti najnovších poznatkov a talentovaných ľudí v otvorenej a znalostnej spoločnosti. Vysoké školy pritom zohrávajú osobitnú úlohu. Ak bude každý členský štát konať osamote, výsledok nikdy nebude ideálny.

1.2. EHSV zdôrazňuje, že právomoci členských štátov a EÚ by mali byť spoločné a mali by sa upresniť s cieľom vytvoriť európsky priestor vysokoškolského vzdelávania. Pri podpore kvality vysokoškolského vzdelávania môže veľmi pomôcť koncepcia „občianskej univerzity“ a „podnikateľskej univerzity“.

1.3. Súčasný stav ukazuje, že napriek pokroku stále zostalo veľa prekážok a obmedzení, ktoré tiež bránia efektívnej účasti EÚ. Rôzne kultúry, záujmové skupiny, nedostatok finančných zdrojov a demografický vývoj často sťažujú poskytovanie aktualizovaných odpovedí na dynamické výzvy, ako je globalizácia, nové technológie a mobilita.

1.4. EHSV zastáva názor, že európske inštitúcie musia pôsobiť ako stimul a urýchliť modernizáciu európskeho vysokého školstva, tak z hľadiska vzdelávania, ako aj výskumu a inovácií. Vysoké školy majú nezávislé poslanie, ktoré slúži verejnemu záujmu. Subsidiarita a rozmanitosť vysokých škôl neumožňujú jednotný prístup. Avšak strategické poradenstvo a podpora na úrovni EÚ môže rozhodujúcim spôsobom pomôcť zlepšiť podmienky.

1.5. Rozhodujúce je, aby Európska komisia stimulovala a presadzovala program premeny európskych vysokých škôl na ďalšie hnacie sily rastu, sociálnej súdržnosti a spoločenského blahobytu.

1.6. Výslovne treba spomenúť modernizáciu vysokoškolského vzdelávania podľa národných reformných programov a odporúčaní pre jednotlivé krajiny.

1.7. EÚ by mala ukázať svoj záväzok voči vysokým školám prostredníctvom stratégie Európa 2020 (vrátane európskeho semestra), programov Erasmus+ a Horizont 2020, regionálnych a kohéznych fondov a uľahčením cezhraničnej mobility študentov a akademických pracovníkov.

1.8. Strategické konzultácie na úrovni EÚ by mali prispieť k diskusiám a projektom v krajinách a na vysokých školách a medzi nimi, aby sa zvýšila kvalita európskych vysokých škôl. Osvedčené postupy by sa mali šíriť systematicky.

1.9. EHSV znovu zdôrazňuje, že inštitúcie vysokoškolského vzdelávania potrebujú dosiahnuť skutočnú autonómiu, zodpovednosť a transparentnosť, čo je základným predpokladom modernizácie⁽¹⁾. Tento predpoklad sa nedá splniť bez vhodného a primeraného financovania.

1.10. Transformácia vysokých škôl je v čase hlbokých spoločenských a hospodárskych zmien dlhodobým a namáhavým procesom. Vysoké školy musia zaujať otvorený postoj k potrebám spoločnosti a tiež oslovovať ostatných zainteresovaných.

1.11. EHSV víta koncepciu „občianskej univerzity“ a „model trojitej a štvoritej špirály“⁽²⁾. Treba sa zamerať na otvorenosť vysokoškolského vzdelávania, rozšírenie prístupu, regionálne súvislosti, integráciu nápadov všetkých (potenciálnych) záujemcov do programov a rozumný moderný vzťah medzi výskumom a vzdelávaním.

1.12. Občianska univerzita má viaceré spoločné prvky s podnikateľskou univerzitou. Zdôrazňuje svoje autonómne poslanie a je otvorená trhu práce a spoločenskému významu študijných plánov, výskumu a inovácií. Platformy zainteresovaných subjektov môžu byť veľmi užitočné pri spoločnom určovaní požiadaviek⁽³⁾. Rovnako prospešné môžu byť rôzne štruktúry verejno-súkromných partnerstiev vysokých škôl a rôznych sociálnych zoskupení.

1.13. Úroveň vyučovania a primeraná pripravenosť na následné zamestnania by mali zostať prioritou bez ohľadu na špecializáciu (špičkovej) vysokej školy. Vynikajúcu úroveň vyučovania tiež treba odmeňovať.

1.14. Komisia by mala zohrávať stimulujúcu úlohu v cezhraničných projektoch vzájomného obohacovania vysokých škôl, ich učiteľov a študentov, ako aj pri propagovaní otvorenosti svetu a vývoji nástrojov pre študentov a iných aktérov (napr. nástroj U-Multirank).

2. Súčasný stav

2.1. Pôvodom značných rozdielov medzi vysokými školami v Európe sú veľmi rozdielne tradície a rozdielna kultúra⁽⁴⁾. V roku 1999 spustil bolonský proces úspešný trend smerom k modernizácii študijných plánov.

2.2. Od roku 2008 finančná a hospodárska kríza donútila vysoké školy, aby ešte podrobnejšie prehodnotili svoju činnosť, hľadali nové zdroje financovania a snažili sa o nákladovú efektívnosť. To zvýšilo súťaženie o vzácne zdroje. Nedostatočné financovanie predstavuje pre mnohé vysoké školy skutočný problém a je prekážkou programu modernizácie.

2.3. Hlboká a dynamická transformácia, ktorou spoločnosť prechádza v dôsledku globalizácie a nových technológií musela poznačiť aj vysoké školy. Vysokoškolské vzdelávanie, výskum a inovácie sú základom trvalého hospodárskeho oživenia, avšak finančné obmedzenia a transformácia odhaľujú aj značné nedostatky.

2.4. Jedným zo základných aspektov je chýbajúca nezávislosť, zodpovednosť a transparentnosť. Medzi členskými štátmi sú podstatné rozdiely⁽⁵⁾.

⁽¹⁾ Pozri stanovisko EHSV na tému „Univerzity pre Európu“ (Ú. v. EÚ C 128, 18.5.2010, s. 48).

⁽²⁾ Pozri bod 4.7.

⁽³⁾ Účastníkmi týchto platforiem by mali byť podnikateľskí a sociálni partneri, ako aj regionálni partneri.

⁽⁴⁾ V tomto stanovisku sa všetky inštitúcie vysokoškolského vzdelávania označujú pojmom „vysoké školy“. V niektorých krajinách sa prísne rozlišuje medzi univerzitami a vysokými školami, ktoré sa venujú výskumu, a takými, ktoré sa venujú aplikovaným vedám, zatiaľ čo v iných krajinách sa takéto rozlišovanie nerobí.

⁽⁵⁾ Hodnotiaci tabuľka nezávislosti vypracovaná Európskym združením vysokých škôl ukazuje, že vo viacerých krajinách pretrvávajú nedostatky týkajúce sa organizačnej, finančnej, personálnej a akademickej autonómie (<http://www.university-autonomy.eu/>).

2.5. Osvedčené postupy ukazujú, že preskúvanie štruktúr a študijných plánov, ako aj väčšia otvorenosť a spolupráca zlepšujú kvalitu a výsledky.

2.6. Vysokoškolské vzdelanie by dnes malo byť dostupné všetkým talentovaným ľuďom. Rastúci vzťah medzi dostupnosťou a sociálno-ekonomickým pôvodom ohrozuje zásadu rovnosti. Navyše v niektorých krajinách vysokoškolské vzdelanie vôbec nezaručuje isté zamestnanie. Ani mladí ľudia s vysokoškolským vzdelaním nie sú počas krízy chránení pred nezamestnanosťou.

2.7. Demografické trendy sú (v čoraz väčšej miere nepriaznivé) menej ľudnatým a menej konkurencieschopným územiam. Tento vývoj má často vážne dôsledky, pokiaľ ide o prilákanie učiteľov a študentov a ich kvalitu. Niektoré krajiny musia čeliť úniku mozgov. Nové súkromné vysoké školy v týchto krajinách nie sú schopné zaručiť primeranú kvalitu a ich výsledky nie sú uspokojivé. Situáciu ešte zhoršuje nedostatok financovania tradičného vysokoškolského vzdelávania.

2.8. Pranie užších vzťahov medzi vysokými školami a spoločnosťou všade podnecuje diskusie o úlohe vysokých škôl v spoločnosti a o hľadaní spoločných riešení s inými aktérmi, napr. podnikmi, sociálnymi partnermi a občianskou spoločnosťou.

2.9. Často sa bolestne pociťuje nesúlad medzi kvalifikáciou absolventov a potrebami trhu práce, medzi ponukou a dopytom. Podniky sa sťažujú na nedostatok kvalifikovaných odborníkov, najmä v technických odboroch a IKT. Rýchle zmeny globálnej znalostnej základne si viac ako kedykoľvek predtým vyžadujú správny súbor zručností (pre 21. storočie), ktorý absolventom umožní systematicky aktualizovať svoje vedomosti.

2.10. Okrem toho nové technológie a digitalizácia nútia vysoké školy, aby sa prispôbili a zdokonalili používané metodologické postupy. Zavádzajú sa nové formy vyučovania a učenia, vrátane výučby so sústredením na študenta a kurzov on-line. Napriek tomu budú areály vysokých škôl zohrávať v miestnych a regionálnych spoločenstvách kľúčovú úlohu ako priestory na stretnutia, pokiaľ ide o vzdelávanie, výskum a vytváranie sietí.

2.11. Študenti a akademickí pracovníci resp. vysokoškolskí učitelia na celom svete sú čoraz mobilnejší. Medzi najlepšimi vysokými školami neustále prebieha „boj o talenty“, ale celkový trend je rozsiahlejší. Kvalita a príťažlivosť európskych vysokých škôl sú kľúčovými faktormi, pokiaľ ide o prilákanie študentov zo zahraničia, sú príspevkom k vzdelávaniu, výskumu a vytváraniu dlhodobých sietí.

2.12. Vysoké školy (špičkové vysoké školy) sa často zameriavajú na výskum ako na svoju primárnu úlohu a finančné pravidlá to podporujú. Primárne zameranie na výskum však má tendenciu narúšať optimálnu rovnováhu a interakciu medzi výskumom a vyučovaním.

3. Transformácia a otváranie vysokých škôl

3.1. Premena vysokých škôl na znalostné strediská v spoločnosti ako neoddeliteľná súčasť ekosystému EÚ podnecuje diskusiu o podstatných znakoch vysokoškolského vzdelávania, na ktorých musí byť založená každodenná prax.

3.2. Napriek rozdielnym prístupom sa ako spoločný trend javí otvorenie vysokoškolského vzdelávania názorom a záujmom verejných a súkromných subjektov a študentov a iným otázkam, napríklad problematike vzájomného obohacovania výskumu a vzdelávania, väčšej spolupráce a internacionalizácie.

3.3. Pre väčšinu vysokých škôl ide o dlhodobý a namáhavý proces. Pre veľké tradičné inštitúcie nie je jednoduché zmeniť svoje správanie. Okrem toho sú v mnohých krajinách prekážkou zmien existujúce (politické) postupy menovania členov správnej rady, ako aj vysokoškolských učiteľov a výskumných pracovníkov. V takých prípadoch sú zriedkavé nezávislé prístupy vysokých škôl a v rámci vysokých škôl. EHSV sa domnieva, že otvorenie vysokoškolského vzdelávania a zachovanie otvoreného myslenia by mali byť dôležitou prioritou vysokoškolského vzdelávania v celej Európe.

3.4. Každé hospodárstvo, ak má byť odolné, potrebuje výskum špičkovej kvality a lepšie vyškolených ľudí s vysokou kvalifikáciou. Kríza mala škodlivé účinky na výsledky v znalostných strediskách, pričom rozbor dokazuje priamu súvislosť medzi vynikajúcim výskumom a vzdelávaním a hospodárskou výkonnosťou.

3.5. Vysoké školy sa už nezameriavajú na vyššie vrstvy spoločnosti. Ich počet i veľkosť prudko vzrástli. Prostredie sa stalo rozmanitejším: je viac kategórií, konkrétne vysoké školy zamerané na aplikované vedy popri vysokých školách zameraných na výskum, regionálne vysokoškolské vzdelávanie popri celoštátnych a medzinárodných vysokých školách, väčší počet fakúlt, konkrétne ekonomického a technického smeru atď.

3.6. Rozšírenie dostupnosti vysokoškolského vzdelávania je oprávnenou politickou prioritou v celej Európe. V EÚ by 40 % ľudí budúcej generácie malo byť schopných získať vysokoškolský titul. Okrem toho študijné plány, učebné pomôcky (používanie moderných médií v kombinovanom vzdelávaní atď.), vzťah medzi výskumom a vzdelávaním, ako aj iné aspekty, akým je internacionalizácia a verejný záujem, nemajú žiadnu podobnosť s tými z minulosti. Zodpovedajúco sa musia upraviť metódy riadenia.

3.7. Nezávislé, zodpovedné a transparentné vysoké školy by mali mať možnosť konať čo najľahšie v právnom rámci, ktorý podporuje úsilie zdola nahor a hospodársku súťaž ako hlavný príspevok k širšej účasti a inteligentnej špecializácii.

3.8. Otvorený prístup vrátane jasného poskytnutia možností iným zainteresovaným subjektom by mal podporiť vysoké školy ako hnacie sily rastu, konkurencieschopnosti a sociálnej súdržnosti.

3.9. Z hľadiska ekonomických schopností miestnych a regionálnych spoločenstiev môžu byť veľmi užitočné koncepcie občianskej a podnikateľskej univerzity. Obidve koncepcie si vyžadujú ambície a úzku spoluprácu medzi vysokými školami, ich aktérmi a verejnými orgánmi.

4. Občianska univerzita

4.1. EHSV víta koncepciu občianskej univerzity⁽⁶⁾. Takáto vysoká škola presahuje rámec výučby, akademického výskumu a poznatkov. Občianska univerzita aktívne spolupracuje s verejnosťou a okolitou spoločnosťou, a to na všetkých úrovniach. Každá vysoká škola môže k svojej činnosti pridať občiansky rozmer tým, že preberie úlohu intelektuálne produktívnych síl pre spoločnosť a úlohu prijímajúcich nižších úrovní, pričom bude vynikajúce nápady odinakaľ začleňovať do svojho špecifického kontextu.

4.2. Takéto procesy prebiehajú v celej Európe, a to prostredníctvom výskumu na základe dopytu, vzdelávania orientovaného na problémy, spolupráce medzi vysokými školami a miestnymi komunitami, inými školami, nemocnicami, podnikmi atď., avšak je stále potrebné vybudovať značné množstvo kapacít⁽⁷⁾.

4.3. Na regionálnej úrovni môžu vysoké školy podporiť holistický prístup a byť lídrami pri spájaní relevantných aktérov k riešeniu všeobecných výziev. Dobre navrhnutá občianska univerzita môže zohrávať dôležitú úlohu pri propagácii výstupov z regiónov v ťažkostiach.

4.4. Forma tohto modelu sa bude meniť podľa jednotlivých vysokých škôl. Platia kritériá, na základe ktorých možno popri vysokých školách priamo ovplyvňovaných chudobnejšími oblasťami so slabou hospodárskou výkonnosťou a/alebo demografickými problémami kvalifikovať oveľa širšiu skupinu vysokých škôl ako „občianske univerzity“. V súčasnosti sa aj európske vysoké školy špičkovej svetovej úrovne a ostatné s podobnými ambíciami čoraz viac a oprávnené zaujímajú o občiansku angažovanosť.

⁽⁶⁾ Tento model podporili rôzne organizácie, napr. Výskumno-inovačná sieť európskych regiónov (ERRIN) a Európske konzorcium inovatívnych univerzít (ECIU). Jeho silným zástancam je aj John Goddard, bývalý zástupca prorektora Univerzity v Newcastle.

⁽⁷⁾ Seminár EHSV „Univerzity pre Európu“, 13. júna 2014.

4.5. Občianska univerzita je modelom pre vysoké školy, ktoré chcú prekonať zastarané metódy riadenia alebo tradičných prístupov. Je to obzvlášť dôležité v prípadoch, keď by mladé talenty mali byť nabádané prispievať k národnému alebo regionálnemu hospodárstvu. Intenzívnejšia spolupráca s príslušnými aktérmi vo všetkých regiónoch musí byť modelom, ktorým sa bude riadiť otváranie svetu a modernizácia.

4.6. Príslušné predsedníctva Rady správne prijali podobný prístup v Lundskej vyhlásení a Rímskej deklarácii⁽⁸⁾ zdôrazňujúc potrebu výskumu zamerať sa na veľké výzvy našej doby, prekonať nepružné tematické prístupy a zapojiť aktérov z verejného i súkromného sektora. Pri formovaní európskeho výskumného priestoru a únie inovácií je ústredným cieľom zodpovedný výskum a inovácie, a to vo všetkých príslušných politikách a aktivitách. Tieto zásady sú tiež prioritami programu Horizont 2020.

4.7. Popri tzv. trojitej špirále, ktorá zahŕňa spoluprácu vysokých škôl, súkromného sektora a vlády, je „štvoritá špirála“ modelom, ktorý zapája aj miestne komunity a občiansku spoločnosť. Tento model je silne lokálny, účelový a transparentný so zodpovednosťou voči jeho aktérom a širšej verejnosti. To predstavuje novú príležitosť pre občiansku spoločnosť, aby sa zapojila.

4.8. Osobitnou skupinou, ktorá si vyžaduje pozornosť, sú bývalí študenti, teda absolventi. V Európe je možné urobiť viac pre ich zapojenie do dosahovania výsledkov vysokých škôl a zlepšenie ich imidžu. Európa by pritom mohla nasledovať príklad bežného postupu z USA.

4.9. Absolventi by sa mali chápať ako neoddeliteľná súčasť vysokoškolského spoločenstva. Môžu byť regionálnymi, celoštátnymi a medzinárodnými vyslancami vysokej školy a hnacou silou v diskusiách o študijných plánoch, čo je mimoriadne užitočné v časoch dynamických zmien. Môžu byť nápomocní pri rokovaní o rovnováhe medzi výskumom a vzdelávaním, ako aj medzi výskumom a trhom. Osobitným cieľom by malo byť používanie starších absolventov ako školiteľov čerstvých absolventov vysokých škôl, najmä študentov prvej generácie, vrátane študentov s cudzím pôvodom.

4.10. Väčšia mobilita absolventov vytvára úspešné medzinárodné siete, ktoré môžu byť rovnako prospešné pre ich vysoké školy aj pre priemysel.

5. Podnikateľská univerzita

5.1. Občianska univerzita má viaceré spoločné prvky s podnikateľskou univerzitou. Vysoké školy však nie sú podnikmi. Majú autonómne poslanie vo verejnom záujme, a to vzdelávať, venovať sa (špičkovému) výskumu a zabezpečiť využívanie vedomostí širšími vrstvami spoločnosti. Podnikateľská univerzita má dvojaké zameranie: na riadenie a spravovanie inštitúcie a na podporu podnikateľských zručností a iniciatívnosti študentov.

5.2. Veľmi dôležitý je význam vzdelávacích osnov z hľadiska trhu práce a spoločenský význam výskumu a inovácií. Pri riešení spoločenských výziev je rozhodujúca komunikácia a interakcia so súkromným sektorom na celoštátnej/regiónálnej úrovni.

5.3. Neochota deliť sa o informácie už nie je užitočná. Dynamický technologický vývoj a spoločenské výzvy si vyžadujú neustále prispôsobovanie. Strana dopytu je čoraz komplikovanejšia a vyžaduje si interdisciplinárne a transdisciplinárne schopnosti a otvorenosť akémukoľvek novému vývoju. Okrem profesionálnych schopností to zahŕňa aj potrebu rozvíjať zručnosti. Aktérske platformy prepojené s vysokými školami môžu byť veľmi užitočné pri spoločnom určovaní požiadaviek. Pedagogickí pracovníci musia byť riadne pripravení na tento dynamický kontext. Podnikateľské zručnosti by sa mali vyučovať na všetkých druhoch vysokých škôl v celej EÚ⁽⁹⁾.

⁽⁸⁾ Lundskej vyhlásenie z roku 2009, Rímska deklarácia z roku 2014.

⁽⁹⁾ Odporúčanie o kľúčových spôsobilostiach pre celoživotné vzdelávanie z roku (2006/962/ES). Iniciatívnosť a podnikavosť sa vzťahuje na schopnosť jednotlivca premeniť nápady na skutky. Zahŕňa tvorivosť, inovácie a prijímanie rizika, ako aj schopnosť plánovať a riadiť projekty so zámerom dosiahnuť ciele.

5.4. Rovnako prospešné môžu byť verejno-súkromné partnerské štruktúry spájajúce vysoké školy a sociálne zoskupenia, ako sú podnikateľské kruhy a zdravotníctvo.

5.5. Hodnotným projektom pre vysoké školy by bolo vytvorenie „hodnotových vzdelávacích reťazcov“ v spolupráci s podnikateľským sektorom. Má to dva hlavné účely:

- uľahčiť kontakty a výmenu informácií s podnikateľským sektorom, aby sa zlepšili výsledky vzdelávania u jednotlivých absolventov aj pre podniky,
- rozdeľovať zdroje a finančné prostriedky medzi rôzne zložky „vzdelávacieho reťazca“, počnúc Komisiou a národnými ministerstvami, až po školské orgány a napokon študentov. Zároveň by sa malo propagovať technické a učňovské vzdelávanie.

5.6. Podobne dohody o výsledkoch, ako sa uplatňujú v niektorých členských štátoch, podporia špecializáciu, profil a imidž vysokých škôl. Môžu mať široké medzinárodné aj regionálne zameranie, zvyšovať ambície a zlepšovať kvalitu programov a študentov. Na dosiahnutie toho je nevyhnutné dôsledné odhodlanie obidvoch strán, teda vlád aj vysokých škôl.

5.7. Inovácie by mali mať vplyv na výskum a vzdelávanie, ako aj na správu. Úspešným príkladom zlepšovania zdola nahor je HEInnovate, čo je nezávislý online nástroj sebahodnotenia, ktorý vyvinula Európska komisia⁽¹⁰⁾. Malo by sa nabádať na širšie využívanie tohto nástroja.

5.8. Pre študentov, ktorí chcú byť mobilnejší, sú v ponuke medzinárodne prezentované vysokoškolské programy, ako aj široká škála konkurenčných ponúk on-line kurzov. Porovnateľnosť a transparentnosť by mali prispieť k hospodárskej súťaži a konvergencii, pokiaľ ide o výkonnosť. Nástroje transparentnosti, napr. nástroj U-Multirank v EÚ, majú veľký potenciál a vysoké školy musia zvážiť ako účinnejšie využívať tento druh nástrojov.

5.9. Všetci talentovaní ľudia by mali mať spravodlivú príležitosť na vysokoškolské vzdelávanie. Systémy s platením školného sú čoraz rozšírejšie. Výsledkom je, že študenti sa stávajú kritickejšími, pokiaľ ide o poskytované vzdelávanie. Musí sa však vylúčiť sociálna selekcia vyplývajúca zo zavádzania školného. Podpora študentom (založená na sociálno-ekonomickom pôvode) musí každému zabezpečiť spravodlivý prístup k primeranému vzdelávaniu. Okrem toho systémy s platením školného sa nesmú zneužívať ako náhrada existujúceho verejného financovania.

5.10. Aj demografický vývoj si vyžaduje ďalšie úsilie zvyšovať počet absolventov v príslušných regiónoch, predovšetkým na podporu ich odolnosti a budúcej životaschopnosti.

5.11. Tam, kde je to v záujme tak študentov, ako aj podnikateľov, musí byť vysokoškolské vzdelávanie úzko prepojené s výskumom. Modely financovania však skôr uprednostňujú výstupy výskumu, čo sa prejavuje menším počtom vysokoškolských učiteľov, ktorí skutočne vyučujú.

5.12. Vysoké školy musia náležite zohľadňovať skutočnosť, že prevažná väčšina absolventov bakalárskeho a magisterského štúdia, a dokonca doktorandov, nastúpi na pracovné miesta v spoločnosti a podnikoch mimo akademických inštitúcií. Preto by úroveň vzdelávania a primeraná príprava na zamestnanie mali zostať prioritou bez ohľadu na špecializáciu ktorejkoľvek (špičkovej) vysokej školy. V tomto ohľade poskytujú USA príklad, ktorým by sa Európa nemala riadiť⁽¹¹⁾. Riešením pre Európu je snažiť sa o excelentnosť a rovnosť.

5.13. Digitalizácia je paradigma, ktorá vážne ovplyvňuje vysoké školy, pokiaľ ide o vyučovanie a (kombinované⁽¹²⁾) štúdiá, zručnosti učiteľov a študentov a štruktúry riadenia. Na všetkých úrovniach bude potrebná väčšia dynamika a flexibilita. Z tohto hľadiska je užitočná, ak nie rozhodujúca, aj užšia spolupráca medzi vysokými školami a súkromným sektorom.

⁽¹⁰⁾ Pozri www.heinnovate.eu, HEInnovate, How entrepreneurial is your HEI?

⁽¹¹⁾ Pozri *Special report on American universities: Excellence v equity*, The Economist, 28. marca 2015.

⁽¹²⁾ Pri kombinovanom štúdiu sa (integrovane) využíva tradičné aj otvorené (on-line) vzdelávanie.

6. Presadzovanie európskeho rozmeru

6.1. EHSV víta skutočnosť, že všetky spomenuté témy spolu s modernizáciou vysokých škôl sú čoraz viac zastúpené v programe EÚ. Bolo by vhodné nájsť spoločný prístup, aby sa zabezpečilo úspešné vytvorenie európskeho priestoru vysokoškolského vzdelávania a európskeho výskumného priestoru.

6.2. Otvorené a transparentné vysoké školy, ktoré budú dopĺňať dobre vymedzenú usmerňujúcu európsku stratégiu, budú veľkým príspevkom k jednotnému trhu a modernizácii odolnej európskej spoločnosti v globálnych súvislostiach. Na to je nevyhnutný voľný pohyb študentov a výskumných pracovníkov a voľná výmena poznatkov.

6.3. Angažovanosť EÚ vo vysokoškolskom vzdelávaní začala propagáciou vedeckého výskumu v po sebe nasledujúcich rámcových programoch. Medzičasom sa angažovanosť EÚ v oblasti vzdelávania rozširuje. V pakte stability a rastu sa zdôrazňuje potreba zachovať výdavky stimulujúce rast, vrátane výdavkov na vysokoškolské vzdelávanie.

6.4. Dva z piatich hlavných cieľov stratégie Európa 2020 priamo súvisia s vysokoškolským vzdelávaním: investície do výskumu, vývoja a inovácií a investície do vzdelávania. Viacerým členom Komisie z nich vyplývajú povinnosti. Z odporúčaní pre jednotlivé krajiny z roku 2014 vyplýva, že približne polovica členských štátov má vážne problémy s nesúladosťou zručností a ich významom pre trh práce, ako aj s pretrvávajúcim nedostatkom spolupráce medzi vysokými školami a podnikmi alebo inými zainteresovanými subjektmi.

6.5. V odporúčaní sa poukazuje na potrebu riešiť zamestnateľnosť a uspokojovať potreby súkromného sektora a študentov/absolventov ako budúcich zamestnancov (alebo zamestnávateľov), ako aj konkurencieschopnosť, a to účinnejšou spolupracou medzi vysokými školami, výskumnými ústavmi a podnikmi. EHSV trvá na tom, že dodržiavanie odporúčaní pre jednotlivé krajiny by sa malo účinnejšie monitorovať a o výsledkoch by mala otvorene diskutovať Komisia a Rada.

6.6. Avšak v rozpore s potrebou autonómie a zodpovednosti vysokých škôl existujú v členských štátoch politické sily, ktoré žiadajú prísnejšiu reguláciu, čo by spôsobilo obmedzenie autonómie. V týchto prípadoch sa treba dovoliť subsidiarite, a tým zabrániť v Európe harmonizácii sústav vysokoškolského vzdelávania, ktorá by poškodila záujmy študentov a celej spoločnosti.

6.7. Vyššie a obsiahlejšie kvalifikácie by sa mali využiť v EÚ a mimo nej. To si vyžaduje cezhraničné vzájomné obohatovanie vysokých škôl, vysokoškolských pedagógov a študentov a otvorenosť svetu. Výslovná angažovanosť Rady, členských štátov a Komisie by mala viesť k lepším výsledkom vysokých škôl, a to vďaka lepšiemu rozdeleniu a upresneniu právomocí členských štátov a EÚ.

6.8. EHSV neustále zdôrazňuje rozhodujúci význam výskumných a inovačných programov EÚ. Cezhraničný výskum podporuje návratnosť investícií, programy EÚ stimulujú a sú zamerané na kľúčové technológie a strategické témy, cezhraničné financovanie vedie k lepším výsledkom a európske vedecké aliancie skutočne zvyšujú európsku konkurencieschopnosť. Na tento účel sa musí rozšíriť aj výmena nových poznatkov, najmä prostredníctvom otvoreného prístupu.

6.9. Európska rada pre výskum v rámci siedmeho rámcového programu (7. RP) a od roku 2014 v rámci programu Horizont 2020 úspešne podporuje vysokú kvalitu výskumu prostredníctvom konkurenčného financovania. Štrukturálne prekážky však stále bránia cezhraničnej mobilite výskumníkov, akademických pracovníkov a študentov.

6.10. Na celom svete sa stále viac hodnotia a transparentne prezentujú výsledky vysokoškolského vzdelávania a výskumu. Vysoké školy spolupracujú a konkurujú si celosvetovo, pracujú na spoločných výskumných projektoch, snažia sa excelentnosť a stále častejšie robia nábor študentov a zamestnancov mimo EÚ. Ide o kľúčovú problematiku a národné predpisy a nedostatok stimulov môže zabrzdiť pokrok v tejto oblasti. Medzinárodné porovnanie ukazuje, že rozdiely medzi najlepšími vysokými školami v Európe a inde sa zväčšujú.

6.11. Treba vynaložiť väčšie úsilie o zapojenie vynikajúcich výskumných pracovníkov z celej Európy do spoločných projektov. Strediská excelentnosti z celého kontinentu sa musia prepojiť a musia sa zúčastňovať v excelentných európskych výskumných projektoch.

6.12. V Európe je mobilita akademických pracovníkov a študentov obmedzená, keďže cezhraničný pohyb je ešte stále umelo obmedzovaný. Je naliehavo potrebné zabezpečiť v Európe rovnaké pracovné podmienky výskumných a akademických pracovníkov, a takisto väčší súlad študijných plánov a titulov absolventov.

6.13. Neprimerané štatistiky by sa mali zlepšiť a začať lepšie využívať, aby bolo možné merať rozsah mobility a mobilitu podporovať.

6.14. Otváranie a modernizácia vysokých škôl, ako aj kultúrna diverzifikácia rozšírenou internalizáciou sú zdravými prvkami. Okrem toho sú študenti povzbudzovaní k špecifickým rozhodnutiam, pričom ich podporujú moderné sociálne médiá, nástroje transparentnosti, akým je U-Multirank, a špecializácia vysokých škôl. Pragmatické riešenia na úrovni EÚ by im mali pomôcť.

6.15. Spolupráca ochotných aktérov môže ukázať cestu vpred. Príkladom je nedávna dohoda krajín Beneluxu o automatickom vzájomnom uznávaní diplomov. Ide o rozhodujúci krok vpred⁽¹³⁾. Trend za vzájomné uznávanie vysokoškolských titulov a rozličných vedeckých titulov pomôže zmenšiť prekážky medzi vysokými školami a vytvorí otvorenú výmenu.

6.16. Primeraný systém zabezpečenia kvality musí byť medzinárodný a mal by mať jasné európske prepojenie. Zahŕňa to potrebu uznávať akreditačné rozhodnutia. Každá iniciatíva v tejto oblasti by sa mala privítať⁽¹⁴⁾. Proces vzájomného uznávania by mala postupne viesť k celeurópskej akreditácii a podporí predovšetkým kvalitu vyučovania na vysokých školách s horšími výsledkami.

6.17. Takéto praktiky by boli prospešné v celej Európe, tak pre mobilitu, ako aj zamestnanosť. Zavedením jedného titulu pre viaceré vysoké školy by sa spoločné programy vysokých škôl stali oveľa príťažlivejšími. Mala by sa zväziť podpora partnerstiev vysokých škôl. Výmena administratívnych a vyučovacích postupov priamo na mieste môže zvýšiť kvalitu.

6.18. Základnou podmienkou internalizácie je používanie spoločných jazykov. Znalosť (viac ako dvoch) jazykov je želaná z kultúrnych aj ekonomických dôvodov. Súčasným dorozumievacím jazykom by mohla byť angličtina. Zlepšovanie jazykových znalostí napreduje príliš pomaly. Je na zváženie, či by pre študentov nemalo byť povinné ovládať jeden cudzí jazyk.

6.19. Program Erasmus+ je veľkým úspechom a obrovským krokom vpred pri uľahčovaní mobility. Veľmi dobre ho prijali aj podnikatelia a veľmi dobre zapadá do usmerňujúcej zásady Komisie, ktorou je rast a zamestnanosť. Financovanie programu by sa malo prispôbiť rastúcemu dopytu. Mali by sa odstrániť všetky zákonné obmedzenia študentských výmen.

⁽¹³⁾ Krajiny Beneluxu podpísali 18. mája 2015 dohovor o automatickom vzájomnom uznávaní všetkých vysokoškolských titulov. V rámci bolonského procesu prieskumná skupina krajín odporúča skúmať systematickú úroveň automatického uznávania na regionálnom základe s partnerskými krajinami s rovnakým názorom.

⁽¹⁴⁾ Napríklad 9. júla 2015 sa Akkreditierungsrat (Nemecko) a NVAO (Holandsko, Flámsko) dohodli o uznávaní svojich akreditačných rozhodnutí týkajúcich sa spoločných programov týchto krajín.

6.20. Európske štrukturálne a investičné fondy sa správne zameriavajú na inovačné a rastové činitele, vrátane výskumu. Komisia musí zohrávať usmerňujúcu úlohu pri zlepšovaní účasti vysokých škôl na regionálnych projektoch.

6.21. Vysoké školy sú spravidla nezávislé od miestnych a regionálnych samospráv, aj keď sú určité výnimky. Na tie treba upozorniť. Veľmi kladne prispieva aj program EŠIF, ktorý prostredníctvom RIS3⁽¹⁵⁾ spája výskum s regionálnymi programami EÚ, čím podporuje prostredie naklonené inováciám.

6.22. So stratégiami RIS3 a ich uplatňovaním na rôznych úrovniach by vysoké školy mali byť oboznámené. Spolu s angažovanými regionálnymi orgánmi by v tomto programe mali zohrávať aktívnu úlohu.

6.23. Z dôvodu riadenia vysoké školy žiaľ program EŠIF ešte stále nevyužívajú v plnej miere. Treba hľadať synergie medzi programami EÚ (EŠIF, Horizont 2020, Erasmus+), tendenčne sú však blokované vzájomne rozpornými podmienkami.

V Bruseli 9. decembra 2015

Prededa
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

⁽¹⁵⁾ RIS3: Národné/regionálne výskumno-inovačné stratégie inteligentnej špecializácie.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Úloha inžinierov v reindustrializácii Európy“

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2016/C 071/04)

Spravodajca: Antonello PEZZINI

Pomocný spravodajca: Zbigniew KOTOWSKI

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 19. februára 2015 podľa článku 29 ods. 2 rokovacieho poriadku rozhodol vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

„Úloha inžinierov v reindustrializácii Európy“

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

Poradná komisia pre priemyselné zmeny (CCMI) poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 5. novembra 2015. Spravodajcom bol pán PEZZINI a pomocným spravodajcom pán KOTOWSKI.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 512. plenárnom zasadnutí 9. a 10. decembra 2015 (schôdza z 9. decembra 2015) prijal 206 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 6 členov sa hlasovania zdržalo, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV zastáva názor, že európski inžinieri a technici, ako aj ich národné a európske združenia predstavujú kľúčový zdroj v procese reindustrializácie Európy, ktorý je faktorom zrýchlenia transformácie výskumu do inovatívnych trhových aplikácií.

1.2. Hospodársky rozvoj EÚ sa čoraz viac spája s procesom reindustrializácie, ktorý sa chápe ako stratégia prechodu na nové udržateľné modely navrhovania, výroby a uvádzania inovatívnych výrobkov s vysokou pridanou hodnotou na trh, pričom tieto modely zahŕňajú použitie nových a kvalitných technológií, materiálov a služieb v čoraz viac digitalizovanom svete.

1.3. EHSV sa domnieva, že by sa mala viac zdôrazniť a oceniť kľúčová úloha inžinierov a technických povolání v tomto procese zameranom na riešenie problémov, ktoré pre európsku spoločnosť vyplývajú z výziev reindustrializácie, a žiada, aby sa zaviedlo participatívne **výhľadové** plánovanie v súvislosti s budúcnosťou tohto povolania.

1.4. EHSV odporúča podporovať **európsku kultúru podnikania** a inovácií so zavedením konkrétnych opatrení na oživenie povolání inžiniera a technika, strojcov civilizácie a prosperity.

1.5. EHSV podporuje potrebu **európskeho harmonického rámca** na podporu povolania, ktorý by zahŕňal tieto oblasti:

- vzájomné uznávanie odbornej kvalifikácie,
- mobilitu v rámci EÚ a podnikateľského ducha,
- európske modely celoživotného vzdelávania a formálne a neformálne ďalšie vzdelávanie s podpornými programami,
- lepší prístup k verejnému obstarávaniu, najmä pre družstvá, začínajúce podniky a podnikateľské siete, najmä pre malé a stredné podniky, ako aj profesijné združenia inžinierov,
- lepší prístup k financiam a kapitálovému trhu,

- kampane na zvýšenie príťažlivosti odborného vzdelávania a kariér, ako aj uznávania odbornosti,
- podporu interdisciplinárnych a digitálnych sietí,
- flexibilitu a zachovávanie rodovej rovnosti,
- právne predpisy o vzájomnej profesijnej zodpovednosti v rámci celého jednotného trhu,
- aktívne politiky na podporu nábora inžinierov malými a strednými podnikmi,
- podporu kultúry duševného vlastníctva.

1.6. EHSV sa domnieva, že vyššia úroveň vzdelania a inžinierskej kvalifikácie predstavuje nevyhnutný základ efektívneho systému vzájomného uznávania. Ak chceme vzhľadom na vzájomnú profesijnú mobilitu založenú na vedomostiach zabezpečiť dôveru každého členského štátu, je nutné zachovať vysokú úroveň vzdelávania a odbornej prípravy vrátane zavedenia 29. nepovinného regulačného režimu EÚ na základe skúšania dobrovoľného „európskeho profesijného preukazu“⁽¹⁾ a s aktívnou podporou národných a európskych profesijných združení inžinierov.

1.6.1. Aktuálny vývoj spoločnosti prináša celú škálu nových pracovných miest mimo technickej oblasti, ktoré sú pod vplyvom médií a túžby po sociálnej popularite atraktívnej pre mladých ľudí, ktorí túžia po rýchlej a prestížnej kariére. Z tohto hľadiska sa profesia inžiniera vníma ako tradičné zamestnanie, ktoré neposkytuje možnosť ľahko a rýchlo urobiť kariéru. Inžinierske odbory preto nebudú pre budúce generácie zaujímavé, čo je skutočnosť, ktorá vážne ohrozuje úspech reindustrializácie Európy a konkurencieschopnosť európskeho priemyslu. Pre súčasné vzdelávacie systémy to predstavuje veľkú výzvu a naznačuje to, že bude potrebné výrazne nasmerovať primárne vzdelávanie k matematike, fyzike a inžinierstvu, ako aj ich atraktívnej prezentácii, aby sa tak vyvolala v mladej generácii zvedavosť. Podobne si zásada duálnych vzdelávacích systémov a najlepšej praxe v tejto oblasti (Nemecko, Švajčiarsko a Rakúsko) zasluhujú osobitnú pozornosť vo všetkých členských štátoch, ktoré také systémy nemajú.

1.7. Podľa EHSV je pre povolanie inžiniera potrebné vytvoriť jednotný európsky trh a vypracovať spoločný viacfázový prístup zameraný na zvýšenie mobility v celom európskom priestore vzhľadom na dôležitosť vzájomného uznávania, a to najmä pokiaľ ide o samostatne zárobkovo činných inžinierov.

1.8. EHSV odporúča, aby sa zabezpečila významná úloha inžinierskeho prvku v európskej normalizačnej politike s cieľom urýchliť, zjednodušiť a modernizovať postupy a zabezpečiť interoperabilitu systémov a sietí.

1.9. EHSV odporúča, aby organizácie, v ktorých inžinieri pracujú, rozvíjali na základe systému európskeho rámca odborných kvalifikácií elektronické vzdelávacie moduly vhodné pre mladšiu generáciu a spôsoby riadenia a hodnotenia prispôbené vlastnostiam nových inžinierov, a to s atraktívnym pracovným prostredím a kariérami.

1.10. Podľa EHSV by sa zastupujúce organizácie a profesijné združenia mali snažiť dosiahnuť ďalšie zblížovanie, aby boli jednotiacou hnacou silou, a to vnútri EÚ, ako aj mimo nej, a aby poskytovali svojim členom celoživotné vzdelávanie na základe spoločných európskych parametrov.

1.11. EHSV odporúča Komisii, aby konkrétne nadviazala na zriadenie Európskeho fóra slobodných povolání, v rámci ktorého by podnikateľské zväzy a profesijné združenia⁽²⁾ inžinierov našli široké zastúpenie, a vyzýva na vytvorenie európskeho portálu európskych inžinierov, na ktorom by mohli dostať priestor témy, ako je zodpovednosť, duševné vlastníctvo, zdaňovanie a dôchodkové práva, celoživotné vzdelávanie, kódexy osvedčených postupov atď.

⁽¹⁾ Pozri „európsky preukaz inžiniera“ organizácie FEANI.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 226, 16.7.2014, s. 10.

1.12. EHSV odporúča, aby Komisia vypracovala európsky kódex osvedčených technických postupov a aby na základe skúseností národných organizácií združujúcich inžinierov a technikov poskytla týmto odborníkom právne a finančné predpoklady realizácie inovačných projektov, a to najmä pre MSP a subjekty v oblasti výskumu a vývoja.

1.13. EHSV sa domnieva, že je nutné, aby sa toto povolanie čoraz väčšmi zameriavalo na riešenie zložitých problémov, na hospodársku, sociálnu a environmentálnu udržateľnosť, a pritom čoraz viac uplatňovalo moderné multidisciplinárne prístupy a dostatočnú interoperabilitu medzi výrobnými systémami a novou priemyselnou realitou 4.0.

1.14. EHSV vyzýva Komisiu a členské štáty, aby náležitým spôsobom zohľadnili závery zo zasadnutia Európskej rady z 20. a 21. marca 2014, a žiada ich, aby nedostatky v oblasti vedy, technológií, strojárstva a matematiky – tzv. zručností STEM – riešili ako prioritnú záležitosť s intenzívnejším zapojením priemyslu.

2. Úvod

2.1. Na počiatku európskeho inžinierstva je snaha o obnovu, ktorú predstavoval génius Leonarda da Vinciho odzrkadľujúci otvorenosť európskej spoločnosti voči inováciám a kultúrny rámec zvyšovania občianskej angažovanosti, dobrej správy vecí verejných a pracovitosti.

2.2. Ako to zdôraznil EP, „... kríza zasiahla európske hospodárstva. EÚ potrebuje komplexnú stratégiu rastu na prekonanie týchto ťažkostí.“⁽³⁾

2.3. Stratégia reindustrializácie Európy sa zameriava predovšetkým na investície v oblasti inovácií, kde má kľúčovú úlohu povolanie inžiniera, a to najmä v rýchlo rastúcich odvetviach.

2.4. Zbližovanie digitálnych technológií, komunikačných systémov a inteligentných sietí, nanobiotechnológií, udržateľných priemyselných technológií, 3D tlačiarň a podporných čistých medziodvetvových technológií zásadným spôsobom mení spôsoby fungovania hospodárstiev a spoločností nebývalou rýchlosťou a intenzitou, ktorú exponenciálne znásobuje globalizácia.

2.5. Budúcnosť EÚ sa spája s procesom reindustrializácie, ktorý sa chápe predovšetkým ako stratégia prechodu na nové udržateľné modely navrhovania, výroby a uvádzania výrobkov s vysokou pridanou hodnotou na trh, pričom tieto výrobky zahŕňajú použitie nových technológií, materiálov a služieb v čoraz väčšmi digitalizovanom svete.

2.6. EHSV sa domnieva, že v prípade nedostatku ľudských zdrojov v oblasti techniky a vedy, ktoré disponujú potrebným potenciálom skúseností a znalostí, bude ťažké dosiahnuť ciele uvedené v stratégii Európa 2020. Aj v tejto súvislosti treba zdôrazniť úlohu profesijných orgánov a združení inžinierov a technikov na národnej a európskej úrovni.

2.7. Väčšina technických znalostí v Európe je v odvetví inžinierstva, ktoré zahŕňa asi 130 000 podnikov, ktoré zamestnávajú viac ako 10 miliónov osôb s vysokou kvalifikáciou a zručnosťami s ročnou produkciou približne 1 840 miliárd EUR, čo predstavuje asi tretinu všetkého vývozu EÚ. Okrem toho inžinieri a technici zohrávajú dôležitú úlohu vo všetkých hospodárskych odvetviach⁽⁴⁾.

2.8. V rámci európskych politík je potrebné vyvinúť nový *inteligentný* prístup, ktorým sa zaistí nová úloha odborníkov s technickou kultúrou. Čoraz viac je potrebné vnímať potrebu riadenia procesov *inteligentnej* transformácie územia, ktorú výslovne požadujú nové európske programy.

2.9. Na dosiahnutie týchto cieľov musí EÚ zlepšiť úrovne zručností svojich pracovných síl. Najmä v rámci technických zručností dôjde k zvýšeniu dopytu verejnosti a súkromného sektora. Verejný sektor však bude potrebovať viac technických spôsobilostí, aby mohol prijímaním nových smerníc o verejnom obstarávaní, formami spolupráce v obchodných sieťach, prácou v rámci zoskupení a novým softvérom kladne odpovedať na výzvy v oblasti energetiky, dopravy, zdravia, vzdelávania, odpadového hospodárstva, emisií oxidu uhličitého, internetu vecí, obehového hospodárstva.

⁽³⁾ Uznesenie EP z 15. januára 2014.

⁽⁴⁾ Zdroj: Eurostat.

2.10. Aj súkromný sektor bude musieť zlepšiť technické zručnosti, ak má ťažiť z výhod rozvoja zručností na pracoviskách. Analýza správania spotrebiteľov naznačuje trvalý nárast dopytu po inteligentných riešeniach obsiahnutých vo výrobkoch a službách.

2.11. Vedomosti a technologické znalosti sa musia neustále aktualizovať, aby riešili výzvy spojené s novými priemyselnými procesmi. Sú potrebné nové formy a metódy vzdelávania a nová odborná príprava s cieľom umožniť optimálne a flexibilné využitie ľudského a sociálneho kapitálu v odvetví. Je potrebné zaviesť nové formy práce pre samostatne zárobkovo činné osoby, ktoré vykonávajú činnosť v oblasti profesionálnych technických a vedeckých služieb v Európe.

2.12. Lepšia mobilita v rámci štátnych, európskych a svetových trhov práce vedie k lepšiemu využívaniu pracovnej sily dostupnej v rámci atraktívneho európskeho odvetvia inžinierstva. S možnosťou rozhodnúť sa pre 29. nepovinný regulačný režim EÚ by sa mohlo prispieť k rozšíreniu profesijného preukazu EÚ s cieľom uľahčiť špecializovaným inžinierom rozvoj odborných skúseností v rôznych európskych krajinách.

2.13. S cieľom zvýšiť povedomie potenciálnych študentov inžinierstva o povolání inžiniera je potrebná väčšia spolupráca medzi priemyslom a akademickou obcou a medzi zamestnávateľmi a verejnými a súkromnými školami, a to na primárnej aj sekundárnej úrovni a na úrovni výskumu a vývoja. Ide o uplatňovanie spoločenskej zodpovednosti podnikov a podporu zodpovedajúcej odbornej prípravy.

2.14. Vzhľadom na zapojenie zamestnávateľov a riešenie nových a zložitejších problémov musí byť mladým ľuďom jasné, že matematika, informačné technológie, fyzika a chémia sú potrebné na riešenie problémov, ktorým spoločnosť musí čeliť, a sú kľúčom k novým inovatívnym riešeniam v oblasti medicíny a zdravotnej starostlivosti, ako aj dopravy, znečistenia alebo úspor energie.

2.15. Tento druh spolupráce musí vzniknúť na miestnej úrovni, ale skúsenosti a osvedčené postupy by sa mali vymieňať v celej Európe. To by mohlo prispieť k vytvoreniu nových pracovných miest a kariérnych príležitostí pre inžinierov a mohlo by to pomôcť k tomu, aby tieto predmety boli pre novú generáciu živšie a relevantnejšie.

2.16. Vzhľadom na súčasný pokrok, pokiaľ ide o pluralitu vedných odborov a multidisciplinárnosť praktických aplikácií, je potrebné zaručiť kvalitu a efektívnosť zavedením vzdelávacích programov, ktoré v rámci vzdelávania na stredných a vysokých školách integrujú iné predmety, ako je sociálna psychológia a tímové riadenie ľudských zdrojov, podpora kreatívnych procesov, nanotechnológie, biomedicínske inžinierstvo, história techniky, hospodárska geografia atď.

2.17. Proces akreditácie vzdelávacích programov je jeden zo spôsobov, ako tieto povolania môžu zabezpečiť súlad s normou. Proces zaručenia kvality zahŕňa nastavenie referenčných noriem a hodnotenie v súlade s európskym a národným kvalifikačným rámcom.

2.18. Externá akreditácia a interné ručenie za kvalitu sú dva veľmi dôležité procesy udržiavania kvality inžinierskeho vzdelávania.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. Rozhodujúca úloha inžinierov pri reindustrializácii EÚ

EHSV považuje vedúcu úlohu inžinierov a technikov za základ konkrétnej realizácie stratégie reindustrializácie Európy, pričom poskytuje schodné riešenia pre procesy, výroby a služby, ktoré sú vzhľadom na výzvy trvalo udržateľného a konkurencieschopného rozvoja *efektívne, čisté a ekologicky vhodné*.

3.1.1. EHSV zároveň považuje za potrebné stanoviť európsky rámec na oživenie povolania, pokiaľ ide o:

- vzájomné uznávanie odborností a profesií,
- vnútornú a vonkajšiu mobilitu na jednotnom trhu a rozvoj podnikateľského ducha,
- konvergentné európske modely celoživotného vzdelávania a formálne a neformálne celoživotné vzdelávanie s podpornými programami,
- prijatie zodpovednosti a zabezpečenie jednotnej zodpovednosti v rámci jednotného trhu,

- kampane na zvýšenie príťažlivosti študijných odborov a kariér a profesijného uznávania pri zachovávaní rodovej rovnosti,
- podporu interdisciplinarity a sieťové radenie komplexných problémov,
- flexibilitu a zohľadňovanie špecifik nových generácií,
- generáciu C (Connected Generation),
- politiky na posilnenie flexibility riadenia a komunikácie aj v medzisektorovom a multidisciplinárnom rámci a zabezpečenie interoperability medzi vedou, výrobou a priemyslom 4.0,
- podporu úlohy inžinierov a technikov a ich sociálno-profesijných organizácií pri využívaní programov pre výskum a vývoj a štrukturálnych fondov,
- propagačné opatrenia na prijatie zodpovednosti a presadzovanie etických kódexov pri verejnom obstarávaní v režime nových smerníc⁽⁵⁾ prostredníctvom spolupracujúcich sietí podnikov a zoskupení a so špecifikami ekologického verejného obstarávania, ako aj v oblasti obrany a civilnej ochrany,
- rámec medzinárodnej spolupráce s ľahším prístupom na trhy tretích krajín,
- legislatívne zmeny s cieľom zabezpečiť ochranu práv duševného vlastníctva vhodnú na rozvoj informačnej spoločnosti.

3.2. Vzájomné uznávanie kvalifikácií a povolání, mobilita a podnikateľský duch

3.2.1. EHSV zastáva názor, že vyššia úroveň odbornej prípravy a inžinierskej kvalifikácie je základným predpokladom efektívneho systému vzájomného uznávania. Zníženie úrovne vzdelávania na účely zvýšenia mobility by mohlo viesť k zníženiu vzájomnej dôvery v EÚ založenej na poznatkoch, pomocou ktorých možno čeliť novým inžinierskym výzvam.

3.2.2. Podľa názoru EHSV je potrebný spoločný prístup, teda európsky profesijný preukaz⁽⁶⁾, ktorému musí predchádzať výrazné zblíženie odbornej prípravy, prijatie voliteľného regulačného režimu pre dobrovoľný európsky profesijný preukaz a spoločný rámec pre odbornú prípravu a systémy validácie nadobudnutej formálnej a neformálnej kvalifikácie.

3.2.3. EHSV odporúča zavedenie konkrétnych opatrení na oživenie povolání inžiniera a technika ako hlavných aktérov zrýchlenej realizácie výskumu pri ich uplatňovaní na trhu a riešení problémov spoločnosti. EHSV predovšetkým požaduje, aby bola v záujme inžinierov osobitne posilnená iniciatíva Erasmus pre mladých podnikateľov (EYE) a mechanizmy mikroúverov, ako aj vyhlásenie ceny EÚ pre kreatívnych inžinierov s cieľom umožniť lepšie zviditeľnenie tohto povolania a stimulovať nápady a navrhovanie špičkových inžinierskych projektov.

3.3. Odborná príprava a celoživotné formálne a neformálne vzdelávanie

3.3.1. Vzhľadom na rýchlosť technologického pokroku považuje EHSV za dôležitú európsku podporu rozvoja vzdelávacích modulov v spolupráci s priemyslom zameranú na dosiahnutia vysokej úrovne špecifických zručností a rozvoj systému *collaborative learning* a projektov *learning by doing* na zlepšenie medzilidskej komunikácie a online modulov v rámci digitálnych technológií a komunikačných sietí na získanie a vyhodnotenie informácií.

3.3.2. Za regulačnej podpory EÚ by sa mali vypracovať celosvetové pravidlá overovania schopností riadiť a prijímať riziká získaných prostredníctvom neformálneho vzdelávania⁽⁷⁾.

3.3.3. Rozvoj zručností novej generácie „ConGen“ si vyžaduje nový prístup výrobných, organizačných, komunikačných a riadiacich štruktúr.

⁽⁵⁾ Ú. v. EÚ L 94, 28.3.2014, s. 65, s. 243, s. 1.

⁽⁶⁾ Ú. v. EÚ L 354, 28.12.2013, s. 132.

⁽⁷⁾ European Institute for Industrial Leadership (Position Paper P20-2015).

3.4. Imidž a budúcnosť inžiniera pri reindustrializácii EÚ

3.4.1. EHSV sa domnieva, že by sa mala viac zdôrazniť a oceniť kľúčová úloha inžinierov a technických povolání pri riešení problémov, ktoré pre európsku spoločnosť vyplývajú z výziev reindustrializácie, a žiada, aby sa zaviedlo participatívne výhľadové plánovanie, do ktorého budú zapojené subjekty v oblasti vývoja, verejnej správy, politiky a zainteresované strany a ktoré by identifikovalo a vyhodnotilo budúce požiadavky na povolanie, pokiaľ ide o riešenie problémov, rýchlosť zavádzania a používania nových technológií.

3.4.2. V tejto súvislosti by inžinieri mali mať osobitný význam pri charakterizovaní procesu reindustrializácie, pokiaľ ide o hospodársku, sociálnu a environmentálnu udržateľnosť v záujme postupného prechodu na obehové hospodárstvo, ktoré zahŕňa opätovnú výrobu a opätovnú spotrebu⁽⁸⁾.

3.5. Úloha inžinierov a technikov pri využívaní programov na výskum a vývoj a štrukturálnych fondov

3.5.1. EHSV zastáva názor, že európski inžinieri a technici sú kľúčovým zdrojom v procese reindustrializácie, ktorý je faktorom zrýchlenia transformácie výskumu do inovatívnych trhových aplikácií a riešenia zložitých problémov prechodu k sociálnemu, udržateľnému, zdravému a konkurencieschopnému trhovému hospodárstvu, pričom tomuto zdroju musí byť umožnený prístup a podpora v rámci inovatívnych riešení, ktoré by nezdôrazňovali len hospodárnosť, ale aj kvalitu a nabádali by na všetky formy spoločnej spolupráce v sieťach a zoskupeniach prostredníctvom politik a programov EÚ počnúc:

- strategickými opatreniami digitálnej agendy,
- programom Horizont 2020 najmä prostredníctvom kľúčových podporných technológií,
- COSME a EIF,
- štrukturálnymi fondmi a Kohéznym fondom.

4. Záverečné pripomienky

4.1. EÚ musí čeliť veľkým výzvam, ktoré predstavujú ťažkosti aj pre európskych inžinierov, ako sú:

- vyhliadky starnutia obyvateľstva,
- všadeprítomná a invazívna digitalizácia,
- zvyšujúci sa nedostatok zdrojov v stále kritickejšom kontexte životného prostredia a klímy,
- geopoliticko-finančná globalizácia s posunmi ťažiska mimo Európy,
- konvergencia technológií, najmä informačno-komunikačných technológií, nanotechnológií, biotechnológií a 3D systémov,
- komplexné problémy integrovaného riadenia komplexných problémov najmä megalopol,
- exponenciálny rast internetu vecí a inteligentných služieb a sietí s rozvojom priemyslu 4.0,
- obrovský samostatný vývoj fenoménu kolektívnej inteligencie prepojenej v reálnom čase (Social Brain) generáciami ConGen.

4.2. EHSV sa domnieva, že nová generácia inžinierov z ConGen by mala získať vyššiu úroveň formálnej a neformálnej kvalifikácie a zručností, keďže najjednoduchšie úrovne riešenia problémov budú zverené samostatným digitálnym systémom, a rozvíjať interdisciplinárne zručnosti a flexibilitu pri riešení zložitejších problémov.

⁽⁸⁾ Ú. v. EÚ C 230, 14.7.2015, s. 91.

4.3. Organizácie, v ktorých inžinieri vykonávajú svoju prácu, by mali rozvíjať na základe európskeho rámca odborných kvalifikácií digitalizované vzdelávacie moduly a systémy so spôsobmi riadenia prispôbenými charakteristike nových inžinierov, čím sa posilnia spoločné hodnoty a poslanie spoločnosti a podporia sa atraktívne pracovné prostredia a kariéry.

4.4. Podľa EHSV by organizácie zastupujúce inžinierov a ich profesijné organizácie mali nájsť viac oblastí zblížovania v európskych podmienkach, aby mohli byť väčšou hnacou silou vnútri EÚ, ako aj mimo nej, pri vytváraní **jednotného európskeho trhu s povoláním inžiniera**.

4.5. EHSV odporúča, aby sa konkrétne nadviazalo na zriadenie **Európskeho fóra slobodných povolaní**, kde by našli široké zastúpenie podnikateľské zväzy a profesijné združenia ⁽⁹⁾ nezávislých inžinierov a malých a stredných inžinierskych podnikov, a aby sa vytvoril **portál európskych inžinierov**, v rámci ktorého by mohli dostať priestor dôležité témy ako riadenie zodpovednosti, ochrana duševného vlastníctva, daňové režimy a dôchodkové systémy.

V Bruseli 9. decembra 2015

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

⁽⁹⁾ Ú. v. EÚ C 226, 16.7.2014, s. 10.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Nanotechnológia pre konkurencieschopný chemický priemysel“

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2016/C 071/05)

Spravodajca: Egbert BIERMAN

Pomocný spravodajca: Tautvydas MISIŪNAS

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 28. mája 2015 rozhodol vypracovať v súlade s článkom 29 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému:

„Nanotechnológia pre konkurencieschopný chemický priemysel“

(stanovisko z vlastnej iniciatívy).

Poradná komisia pre priemyselné zmeny (CCMI) poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 5. novembra 2015.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 512. plenárnom zasadnutí 9. a 10. decembra 2015 (schôdza z 9. decembra 2015) prijal 115 hlasmi za, pričom 2 členovia hlasovali proti a 4 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV podporuje aktivity zamerané na vytváranie európskej priemyselnej politiky a najmä na podporu kľúčových technológií, ktoré posilňujú našu konkurencieschopnosť. Ak Európa na medzinárodnej scéne hovorí jednotným hlasom, posilňuje sa tým jej úloha v rámci celosvetového dialógu. Inovačná schopnosť súvisiaca s nanomateriálmi a nanotechnológiou, najmä v chemickom priemysle, k tomu prispievajú významnou mierou.

1.2. Iniciatíva na podporu nanotechnológií môže prispieť k ďalšiemu rozvoju spoločnej európskej priemyselnej politiky. Výskum a vývoj sú také zložité, že ich nemôžu realizovať iba jednotlivé podniky alebo inštitúcie. Vyžaduje si to komplexnú spoluprácu medzi univerzitami, vedeckými inštitúciami, podnikmi a podnikateľskými inkubátormi. Pozitívny vývoj predstavujú výskumné centrá, ktoré boli o. i. vytvorené v rámci chemického a farmaceutického priemyslu. Treba zabezpečiť zapojenie MSP.

1.3. Pokiaľ ide o nanotechnológie, treba tiež ďalej rozvíjať európske zoskupenia excelentnosti (nanoklastre). Je potrebné vytvoriť sieť odborníkov z oblastí hospodárstva, vedy, politiky a spoločnosti s cieľom podporovať prenos technológií, digitálnu a osobnú spoluprácu, zlepšenie posúdenia rizika, špecifické analýzy životného cyklu alebo bezpečnosť nanovýrobov.

V oblasti nanotechnológií treba zjednodušiť a spružniť finančné nástroje v rámci programu Horizont 2020, a to najmä pre MSP. Musí sa zabezpečiť trvalé verejné financovanie a taktiež stimulovať poskytovanie súkromných finančných zdrojov.

1.4. V záujme lepšieho ukotvenia multidisciplinárnej nanotechnológie v systémoch vzdelávania a odbornej prípravy treba využívať vedomosti kvalifikovaných vedeckých pracovníkov a technikov z odborov, ako sú chémia, biológia, inžinierske odbory, medicína alebo sociálne vedy. Podniky musia prostredníctvom cielených opatrení v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy reagovať na rastúce nároky na kvalifikáciu svojich zamestnancov. Treba zapojiť zamestnancov, ktorí majú skúsenosti a zručnosti.

1.5. Taktiež je potrebné ďalej podporovať proces normalizácie v EÚ. Normy zohrávajú kľúčovú úlohu pri dodržiavaní zákonov, najmä pokiaľ ide o posúdenie rizika v oblasti bezpečnosti zamestnancov. Preto je potrebné vyvíjať nástroje pre certifikované referenčné materiály, aby sa mohol kontrolovať postup v oblasti merania vlastností nanomateriálov.

1.6. Spotrebiteľom sa musia poskytovať komplexné informácie o nanomateriáloch. Pokiaľ ide o akceptovanie týchto kľúčových technológií, nevyhnutná je podpora osvedy v spoločnosti. Medzi spotrebiteľmi, združeniami na ochranu životného prostredia, politickými a hospodárskymi subjektmi sa musí uskutočňovať pravidelný dialóg. Na to je potrebné rozvíjať celoeurópske informačné platformy a nástroje na zvyšovanie akceptácie.

1.7. EHSV očakáva, že Európska komisia zriadi monitorovacie centrum pre nanomateriály, ktoré bude zaznamenávať a vyhodnocovať procesy ich vývoja a používania, recyklácie a likvidácie. Centrum by malo monitorovať a vyhodnocovať aj účinky na zamestnanosť a trh práce, a hodnotiť, k akým záverom je možné na základe toho dospieť v politickej, hospodárskej a sociálnej oblasti. Do roku 2020 by sa mala predložiť „Správa o nanomateriáloch a nanotechnológiách v Európe“, ktorá načrtne možný vývoj do roku 2030.

2. Nanotechnológia v inovatívnej Európe

2.1. Existuje široká škála iniciatív Európskej komisie, ktoré sa zameriavajú na podporu inovácie a kľúčových technológií s cieľom zvyšovať konkurencieschopnosť. Ako príklad môžeme uviesť oznámenie Komisie o spoločnej stratégii pre základné podporné technológie (2009, 2012) a oznámenie o výskume a inovácii z roku 2014. EHSV vo viacerých svojich stanoviskách⁽¹⁾ zvlášť ocenil prínos nanotechnológií.

2.2. Priemyselná politika EÚ, a tým aj podpora inovačných technológií, nadobudli po prijatí Junckerovho plánu na rok 2014 osobitný význam. Podporované technológie názorne poukazujú na to, že konkurencieschopná európska priemyselná politika sa musí strategicky opierať o perspektívne technológie a materiály. Týka sa to najmä chemického a farmaceutického odvetvia.

2.3. Európske chemické a farmaceutické odvetvie je hybnou silou pre inováciu v iných odvetviach. Nanotechnológie zohrávajú kľúčovú úlohu pri vývoji nových produktov. Tým sa zlepšuje konkurencieschopnosť a udržateľnosť rozvoja priemyslu.

2.4. Nanomateriály sú už dnes prítomné v mnohých výrobkoch určených pre každodenný život (napr. športové oblečenie, kozmetika, nátery). Okrem toho sa objavujú inovácie pre nové výrobky a postupy (napr. energetické a environmentálne technológie, medicínske technológie, optika, vývoj a výroba čipov, technická ochrana údajov, stavebníctvo, ak aj v oblasti lakov a farieb alebo liekov a zdravotníckych pomôcok).

2.5. Nanomateriály môžu mať vzhľadom na svoj malý rozmer nové optické, magnetické, mechanické, chemické a biologické vlastnosti. Prostredníctvom nich sa môžu vyvíjať inovatívne výrobky s novými funkciami a osobitnými vlastnosťami.

2.6. Podľa odporúčania Európskej komisie sú nanomateriálmi materiály, ktorých hlavné časti majú veľkosť medzi 1 a 100 miliardtinami metra. Táto definícia predstavuje dôležitý pokrok, keďže jasne popisuje, ktoré materiály sa považujú za nanomateriály, a takisto umožňuje zvoliť najvhodnejší postup preskúmania⁽²⁾.

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV na tému „Technické textilie: hybná sila rastu“ (Ú. v. EÚ C 198, 10.7.2013, s. 14), stanovisko EHSV na tému „Stratégia pre mikroelektronické a nanoelektronické komponenty a systémy“ (Ú. v. EÚ C 67, 6.3.2014, s. 175).

⁽²⁾ Európska komisia, Brusel, 18. októbra 2011. Jeden nanometer zodpovedá jednej miliardtine metra. Do tejto dĺžky sa vojde päť až desať atómov. Nanometer je v pomere k jednému metru veľký asi ako futbalová lopta v pomere k zemeguli. Pojem nanotechnológia označuje ciele a kontrolované meranie, vývoj, výrobu a používanie nanomateriálov, ktorých štruktúra, častice, vlákna, alebo doštičky majú menej ako 100 nanometrov.

2.7. Nanotechnológie ponúkajú veľký potenciál rastu. Podľa prognóz odborníkov má v období od roku 2006 až 2021 dôjsť k nárastu z 8 miliárd USD na 119 miliárd USD ročne ⁽³⁾.

3. Nanotechnológia v chemickom priemysle a medicíne ⁽⁴⁾

3.1. Rozsah využitia nanotechnológií v chemickom priemysle je obrovský. Treba poukázať na to, že veľa z toho, čo sa dnes zahŕňa medzi nanotechnológiou, nie je ničím novým, aj keď nanotechnológia znie ako nový pojem. Napríklad farebné okná kostolov, ktoré vznikali v stredoveku, obsahujú nanočastice zlata. Novinkou v oblasti nanotechnológií, tak ako ju vnímame dnes, je vlastne skutočnosť, že v súčasnosti máme rozsiahlejšie poznatky o tom, aký majú vplyv.

3.2. Nanotechnológie ponúkajú početné oblasti využitia v medicíne. Úsilie o prenos účinnej látky priamo do chorého tkaniva je rovnako staré ako výroba liekov a vyplýva zo skutočnosti, že mnohé látky majú silné vedľajšie účinky. Častou príčinou týchto vedľajších účinkov je nešpecifikované rozdelenie látok v tele. Vývoj nanoformových systémov prenosu účinných látok umožňuje, aby sa účinné látky v chorom tkanive cielene kumulovali, v dôsledku čoho dochádza k zníženiu vedľajších účinkov.

3.3. V súčasnosti už existujú konkrétne výsledky nanotechnologického vývoja v oblasti prírodných vied, ako sú napríklad tzv. testovacie biočipy, s pomocou ktorých je možné včas rozpoznať a pristúpiť k liečbe takých ochorení, ako je Alzheimerova choroba, rakovina, skleróza multiplex alebo reumatoidná artritída ⁽⁵⁾. Kontrastné látky na báze nanočastíc cielene viažu choré bunky a umožňujú podstatne rýchlejšiu a lepšiu diagnostiku. Nanogély urýchľujú obnovu chrupavkového tkaniva. Nanočastice, ktoré dokážu preniknúť cez hematoencefalickú bariéru, sú nápomocné napr. pri cielej liečbe mozgových nádorov ⁽⁶⁾.

3.4. Existujú aj plastové membrány, ktoré obsahujú póry vo veľkosti 20 nanometrov umožňujúce odfiltrovať z vody zárodoky, baktérie a vírusy. Takzvaná ultrafiltrácia sa používa pri čistení pitnej aj prevádzkovej vody, t. j. vody z priemyselných výrobných zariadení.

3.5. Prostredníctvom nanotechnológií sa už v blízkej budúcnosti výrazne zvýši efektívnosť solárnych článkov. Nové povrchové nátery môžu výrazne zvýšiť mieru získavania energie a energetickú účinnosť.

3.6. Ako prísada v plastoch, kovoch alebo iných materiáloch môžu tzv. nanorúrky, uhlíkové nanorúrky alebo grafén napomôcť, aby materiály získali nové vlastnosti. Zlepšujú napríklad elektrickú vodivosť, zvyšujú mechanickú pevnosť alebo umožňujú ľahšiu konštrukciu.

3.7. Nanotechnológie môžu pomôcť efektívnejšie využívať veterné turbíny. Vďaka novým stavebným materiálom budú veterné turbíny ľahšie, v dôsledku čoho sa znížia náklady na výrobu elektrickej energie a taktiež sa optimalizuje výstavba týchto zariadení.

3.8. Približne 20 % celosvetovej spotreby energie sa využíva na osvetlenie. Keďže vďaka výskumu v oblasti nanotechnológií bude možné vyrábať úsporné žiarivky s oveľa nižšou spotrebou elektrickej energie, spotrebu bude možné znížiť o viac ako jednu tretinu. Vďaka lítiovo-iónovým batériám, ktorých výroba by nebola možná bez nanotechnológií, sa podarí dosiahnuť skutočnú hospodárnosť elektrických vozidiel.

3.9. Betón patrí medzi najrozšírenejšie stavebné materiály. Vďaka vápnikovým kryštálom na báze nanočastíc je možné vyrábať prefabrikované betónové produkty veľmi rýchlo, kvalitnejšie a s nižšou spotrebou energie.

3.10. Automobilový priemysel už dnes pracuje s nanonátermi, ktoré majú špecifické vlastnosti. Týka sa to aj iných druhov dopravy, ako sú lietadlá alebo lode.

⁽³⁾ Zdroj: www.vfa.de/.../nanobiotechnologie-nanomedizin-positionspapier.pdf.

⁽⁴⁾ Pojem „chemický priemysel“ v tomto texte zahŕňa aj farmaceutický priemysel.

⁽⁵⁾ Zdroj: www.vfa.de/.../nanobiotechnologie-nanomedizin-positionspapier.pdf.

⁽⁶⁾ Zdroj: www.vfa.de/.../nanobiotechnologie-nanomedizin-positionspapier.pdf.

4. Nanotechnológia ako hospodárska zložka

4.1. Konkurencieschopnosť sa na svetovom trhu neustále mení. Niektoré zmeny sú plánované, ale niekedy k týmto zmenám dochádza aj neplánovane. Aby sa upevnil rozvoj, vypracúvajú sa politické programy. V roku 2010 bola napr. prijatá stratégia Európa 2020. Jej cieľom je dosiahnuť udržateľný a inkluzívny rast pomocou lepšej koordinácie transeurópskych opatrení. Tým sa má úspešne zaviesť „boj o inovácie“, ktorý sa všade vedie. Stratégia sa týka výskumu a vývoja, ochrany patentov, ako aj výrobných miest a pracovísk.

4.2. Chemický priemysel je jedným z najúspešnejších priemyselných odvetví v EÚ, pričom tržby z predaja predstavovali v roku 2013 527 miliárd EUR, čím sa EÚ stala druhým najväčším výrobcom. Napriek tejto sile sa zdá, že súčasný stav je dôvodom na znepokojenie. Po prudkom cyklickom obrate výroba od začiatku roka 2011 stagnuje. Podiel EÚ na celosvetovej výrobe a svetovom vývoze dlhodobo klesá ⁽⁷⁾.

4.3. Chemický priemysel v EÚ investoval v roku 2012 do výskumu približne 9 miliárd EUR. Tieto výdavky od roku 2010 stagnujú na tejto úrovni. Na druhej strane, rozvoj a výskum v oblasti nanotechnológií zohráva čoraz dôležitejšiu úlohu napríklad v USA, Číne, ale aj v Japonsku a Saudskej Arábii.

5. Nanotechnológia ako environmentálny prvok

5.1. Ekologické hospodárstvo je v európskej priemyselnej politike, na vnútornom, ako aj na svetovom trhu dôležitým faktorom konkurencieschopnosti.

5.2. Nanomateriály sa uplatňujú ako vstupné produkty, medziprodukty a aj ako konečné produkty, ktoré svojím rozmanitým použitím prispievajú k zvyšovaniu účinnosti v procese premeny energie a k zníženiu jej spotreby. Nanotechnológie majú potenciál prispieť k zníženiu emisií CO₂ ⁽⁸⁾. Tým prispievajú k ochrane klímy.

5.3. Spolková krajina Hesensko uverejnila štúdiu, v ktorej sa zdôrazňuje inovačný potenciál nanotechnológií v oblasti ochrany životného prostredia ⁽⁹⁾, napr. pokiaľ ide o úpravu a čistenie vody, predchádzanie vzniku odpadu, energetickú účinnosť a kvalitu ovzdušia. Najmä pre MSP to bude znamenať lepšie príležitosti v oblasti získavania zákaziek. Chemický priemysel skúma a vyvíja základné štruktúry a príslušné vstupné a výstupné produkty.

5.4. Environmentálne zložky ako súčasť koncepcie udržateľnosti je potrebné začleniť do stratégií podnikov, a teda aj do stratégií MSP. Do týchto procesov sa musia aktívne zapájať aj zamestnanci.

5.5. Zásada predbežnej opatrnosti je dôležitou súčasťou súčasnej environmentálnej a zdravotnej politiky v Európe. Už v prvotnej fáze by sa preto mali minimalizovať faktory zaťažujúce resp. ohrozujúce životné prostredie alebo zdravie ľudí. Je však potrebné, aby pri realizácii preventívnych opatrení zostala zachovaná primeraná výška nákladov, prínosov a výdavkov, najmä so zreteľom na ochranu MSP.

⁽⁷⁾ Oxford Economics Report, „Evolution of competitiveness in the European chemical industry: historical trends and future prospects“ (Vývoj konkurencieschopnosti v európskom chemickom priemysle: historické trendy a vyhladky do budúcnosti), október 2014.

⁽⁸⁾ Fraunhoferov inštitút pre veternú energiu a technológiu energetického systému z Nemecka a Národná agentúra pre nové technológie, energiu a trvalo udržateľný hospodársky rozvoj (ENE) z Talianska vyvinuli technológiu na ukladanie CO₂ v podobe metánu. Zdroj: Fraunhoferov inštitút pre veternú energiu a technológiu energetického systému, 2012.

⁽⁹⁾ Zdroj: Hess. ministerstvo hospodárstva a dopravy, Využitie nanotechnológií v oblasti environmentálnej technológie v Hesensku, 2009.

6. Nanotechnológia ako faktor zamestnanosti a sociálny faktor

6.1. Potenciál nanotechnológií pre oblasť zamestnanosti v chemickom priemysle je na celom svete považovaný za veľmi vysoký. Podiel pracovných miest v oblasti nanotechnológií v EÚ sa v súčasnosti odhaduje na 300 000 až 400 000 ⁽¹⁰⁾.

6.2. Okrem tohto rastu však treba zohľadniť aj riziká spôsobené úbytkom pracovných miest, presunom výrobných zariadení alebo meniacim sa kvalifikačným spektrom.

6.3. Počet pracovných miest je však len jedným kritériom. Tým druhým je kvalita týchto pracovných miest. V nanotechnologických oddeleniach rôznych podnikov, nielen v chemickom priemysle, vo všeobecnosti vznikajú dobre platené pracovné miesta pre kvalifikovaných zamestnancov ⁽¹¹⁾.

6.4. Vedie to k tomu, že podniky majú veľkú potrebu zabezpečovať ďalšie vzdelávanie a odbornú prípravu pre svojich zamestnancov. Vznikajú nové formy spolupráce. Sociálne partnerstvo sa samo osebe stáva faktorom inovácie v tom zmysle, že musí prebiehať trvalý dialóg napr. o organizácii práce, ochrane zdravia a ďalšom vzdelávaní. V nemeckom chemickom priemysle existujú dohody sociálnych partnerov, ktoré majú široký dosah ⁽¹²⁾.

7. Príležitosti a riziká nanotechnológie

7.1. Európska komisia už dnes každoročne investuje 20 až 30 miliónov EUR do výskumu bezpečnosti nanotechnológií. K tomu ešte treba pripočítať približne 70 miliónov EUR ročne z prostriedkov členských štátov ⁽¹³⁾. Je to vhodný a primeraný rámec.

7.2. Na európskej úrovni by sa mal koordinovať komplexný program verejného a súkromného dlhodobého výskumu, s cieľom rozšíriť poznatky o nanomateriáloch, ich vlastnostiach a potenciálnych príležitostiach a rizikách pre zdravie zamestnancov a spotrebiteľov a pre životné prostredie.

7.3. Mnohé chemické podniky prijali v rámci riadenia rizika rôzne opatrenia, ktoré majú zodpovedne zaviesť do praxe udržateľnú ochranu zdravia pri práci a udržateľnú bezpečnosť výrobkov. V mnohých prípadoch sa to deje pod záštitou celosvetovej iniciatívy chemického priemyslu s názvom „Responsible Care ⁽¹⁴⁾“. Podobné iniciatívy existujú aj v iných sektoroch.

7.4. Dozor nad výrobkami treba vykonávať od výskumu až po ich likvidáciu. Podniky už vo fáze vývoja skúmajú, ako by sa ich nové výrobky mohli bezpečne vyrábať a používať. Skúmania sa musia ukončiť pred uvedením na trh a takisto sa musia vypracovať pokyny pre bezpečné používanie. Podniky musia okrem toho uviesť, ako sa výrobky majú náležite likvidovať.

7.5. Európska komisia vo svojich vysvetleniach v súvislosti s bezpečnosťou nanomateriálov zdôrazňuje, že vedecké štúdie potvrdzujú, že nanomateriály v podstate fungujú ako „normálne chemické látky ⁽¹⁵⁾“. Poznatky o vlastnostiach nanomateriálov sa neustále rozširujú. Na posudzovanie rizík sa uplatňujú tie metódy, ktoré sú v súčasnosti dostupné.

⁽¹⁰⁾ Otto Linher, Európska komisia, Grimm a kol.: Nanotechnologie: Innovationsmotor für den Standort Deutschland (*Nanotechnologie, Stimul pre inováciu v Nemecku*), Baden-Baden, 2011.

⁽¹¹⁾ IG BCE/VCI (*Hlavná výkonná rada Zväzu zamestnancov ťažobného, chemického a energetického priemyslu*): Zum verantwortungsvollen Umgang mit Nanomaterialien (*O zodpovednom zaobchádzaní s nanomateriálmi*). Pozičný dokument, 2011.

⁽¹²⁾ IG BCE/VCI (*Hlavná výkonná rada Zväzu zamestnancov ťažobného, chemického a energetického priemyslu*): Nanomaterialien – Herausforderungen für den Arbeits- und Gesundheitsschutz (*Nanomateriály – výzvy pre ochranu zdravia pri práci*).

⁽¹³⁾ Otto Linher, Európska komisia.

⁽¹⁴⁾ <http://www.icca-chem.org/en/Home/Responsible-care/>.

⁽¹⁵⁾ Podkladový dokument k usmerneniam WHO o ochrane pracovníkov pred potenciálnymi nebezpečenstvami pri kontakte s priemyselne vyrobenými nanomateriálmi (*Guidelines on Protecting Workers from Potential Risks of Manufactured Nanomaterials*).

7.6. Európska komisia sa domnieva, že REACH⁽¹⁶⁾ je najlepším rámcom na riadenie rizík spojených s nanomateriálmi. Zastáva názor, že je potrebné, aby sa v prílohách k nariadeniu REACH a v pokynoch k tomuto nariadeniu Európskej chemickej agentúry (ECHA) doplnili niektoré objasňujúce a spresňujúce ustanovenia týkajúce sa nanomateriálov, pričom však nie je nutné zasahovať do samotného textu nariadenia⁽¹⁷⁾.

7.7. Vo farmaceutickom priemysle, popri spracovaní nanomateriálov, zohráva ústrednú úlohu „Good Manufacturing Practice (GMP) (správne výrobné postupy)“. Rozumejú sa pod tým nariadenia týkajúce sa zabezpečovania kvality výrobných postupov pri výrobe liekov a účinných látok.

7.8. Spotrebiteľia musia byť samozrejme taktiež informovaní. Pozitívnym príkladom sú dialógy o nanotechnológiách vo veľkých chemických podnikoch⁽¹⁸⁾. Tieto dialógy sú zamerané na poskytovanie informácií, podporu akceptácie a zisťovanie rizík. Európska komisia zriadila na konci roka 2013 internetovú platformu⁽¹⁹⁾ s cieľom zlepšiť dostupnosť informácií o nanomateriáloch. Obsahuje odkazy na všetky dostupné zdroje informácií, o. i. aj na vnútroštátne a odvetvové registre.

8. Faktory hospodárskej súťaže a impulzy pre nanotechnológiu v Európe

8.1. Pozitívny prístup k výskumu a inovácii je zásadným faktorom hospodárskej súťaže. Týka sa to inovácie výrobkov a postupov, ako aj oblasti sociálnej obnovy. Význam nanotechnológií by sa mal takisto vo väčšej miere uznávať a podporovať v rámci priorit EÚ, ako aj v jej výskumných programoch a regionálnych programoch financovania.

8.2. Výskum a vývoj musia v EÚ zohrávať kľúčovú úlohu. Dôležité je vytváranie celoeurópskych sietí, spolupráca a vytváranie zoskupení začínajúcich a etablovaných podnikov, univerzít, ako aj výskumných zariadení zameraných na aplikovaný aj základný výskum. Na takomto základe sa dá v súčasnosti generovať silný inovačný potenciál. V kľúčových geografických oblastiach sa zakladajú strediská na optimalizáciu spolupráce prekračujúcej podnikovú úroveň.

8.3. Pri takých vysoko inovatívnych postupoch, ako sú postupy v oblasti nanotechnológií, sú vzdelávanie a odborná príprava kľúčovými faktormi. Inovačný efekt sa najvýraznejšie prejavuje pri spolupráci kvalifikovaných pracovníkov s vysokoškolskými absolventmi, a to v oblastiach, v ktorých sa podporuje výmena poznatkov medzi jednotlivými druhmi kvalifikácií, či už formou doplňujúcich personálnych alebo organizačných opatrení, akými sú tímová práca, rotácia pracovných miest a delegovanie rozhodnutí. V dôsledku celosvetovej konkurencie v oblasti inovácie prebieha konkurenčný boj aj o kvalifikovanú pracovnú silu. Preto je potrebné, aby sa v politickej aj hospodárskej oblasti vytvárali stimulačné programy.

8.4. K zaisteniu konkurencieschopnosti by prispela väčšia pružnosť pri zameraní výskumu a menej byrokratických požiadaviek. Lieky, zdravotnícke technológie, povrchové nátery a environmentálna technika majú veľký význam pre európsky vývoz a vnútorný trh. Najmä orientácia na vnútorný trh s dôrazom na regionálne priority ponúka v tejto súvislosti širokú škálu príležitostí pre MSP.

8.5. Náklady na prácu sa nesmú považovať za mzdové náklady. Do tohto hodnotenia treba zahrnúť aj s tým súvisiace prevádzkové náklady (napr. kontrolné činnosti, zabezpečenie kvality).

8.6. V energeticky náročnom chemickom priemysle sú náklady na energie významným faktorom hospodárskej súťaže. Konkurenčné ceny a stabilné dodávky energie v EÚ sú predpokladom konkurencieschopnosti, najmä pokiaľ ide o MSP.

V Bruseli 9. decembra 2015

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

⁽¹⁶⁾ REACH je európskym nariadením o registrácii, hodnotení, autorizácii a obmedzovaní chemikálií. <http://echa.europa.eu/web/guest>.
⁽¹⁷⁾ Zdroj: Sector Social Dialogue, Committee of the European Chemical Industry (*Odvetvový sociálny dialóg, Výbor pre európsky chemický priemysel*).

⁽¹⁸⁾ <http://www.cefic.org/Documents/PolicyCentre/Nanomaterials/Industry-messages-on-nanotechnologies-and-nanomaterials-2014.pdf>.

⁽¹⁹⁾ https://ihcp.jrc.ec.europa.eu/our_databases/web-platform-on-nanomaterials.

III

(Prípravné akty)

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

512. PLENÁRNE ZASADNUTIE EHSV Z 9. A 10. DECEMBRA 2015

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Správa Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Správa o politike hospodárskej súťaže za rok 2014“

[COM(2015) 247 final]

(2016/C 071/06)

Spravodajkyňa: Reine-Claude MADER

Komisia sa 6. júla 2015 rozhodla podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Správu Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Správa o politike hospodárskej súťaže za rok 2014“

[COM(2015) 247 final].

Sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 17. novembra 2015.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 512. plenárnom zasadnutí 9. a 10. decembra 2015 (schôdza z 9. decembra 2015) prijal 128 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 1 člen sa hlasovania zdržal, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV oceňuje rôzne iniciatívy Komisie zamerané na podporu spravodlivej hospodárskej súťaže, ktorá zachováva záujmy hospodárskych subjektov (podniky, spotrebiteľia, pracovníci).

1.2. EHSV podporuje opatrenia, ktoré Komisia prijala na zabezpečenie dodržiavania pravidiel hospodárskej súťaže, vrátane opatrení namierených proti praktikám narušajúcim hospodársku súťaž, ako je napríklad zneužitie dominantného postavenia, ktoré brzdí hospodársky rozvoj EÚ, a najmä rozvoj MSP, ktoré majú kľúčový význam pre rast a zamestnanosť, ako aj rozvoj sociálnych podnikov, ktoré sú nositeľmi sociálnej súdržnosti.

1.3. Lutuje však, že Komisia ani teraz neprijala skutočný súdny mechanizmus na kolektívne uplatňovanie nárokov, aby sa účinne uplatnilo právo na odškodnenie obetí praktík narušajúcich hospodársku súťaž.

1.4. Víta prácu, ktorú vykonala Komisia v súvislosti s tým, aby pravidlá boli známe a transparentné, vďaka čomu sa stabilizujú podniky a následne aj trh. V tejto súvislosti chce pripomenúť, že postupy realizované v sektore distribúcie si zasluhujú trvalú pozornosť.

1.5. EHSV víta podnet Komisie na spoluprácu s vnútroštátnymi orgánmi hospodárskej súťaže (NCA), ktoré zohrávajú kľúčovú úlohu, najmä pokiaľ ide o prevenciu a rozvoj programov informujúcich o právnych predpisoch v oblasti hospodárskej súťaže. Domnieva sa, že na tento účel musia disponovať potrebnými prostriedkami.

1.6. Vzhľadom na globalizáciu obchodu sa táto spolupráca musí rozšíriť na medzinárodnú úroveň v záujme toho, aby Európa nemusela znášať negatívne vplyvy spôsobené nekalou hospodárskou súťažou.

1.7. Výbor si želá, aby sa upevnil, či dokonca posilnil dialóg medzi jednotlivými európskymi inštitúciami (EP, EHSV, Výbor regiónov).

1.8. EHSV podporuje vývoj v oblasti pravidiel týkajúcich sa štátnej pomoci, ktoré boli zosúladené s cieľom podporiť inovatívne podniky, najmä v digitálnej oblasti. V tejto oblasti sa vytvárajú veľmi dôležité príležitosti z hľadiska hospodárskeho rozvoja a vytvárania pracovných miest v záujme spotrebiteľov a podnikov.

1.9. Zároveň si uvedomuje, že pokiaľ ide o optimalizáciu v daňovej oblasti, Komisia môže zasahovať len v obmedzenej miere. EHSV si želá, aby Komisia pokračovala vo svojom úsilí znižovať nezrovnalosti v oblasti zdaňovania a sociálnej oblasti, obmedzovať ich alebo odstraňovať v rámci svojich právomocí, a aby súčasne dbala o to, aby tieto opatrenia nespôsobili nivelizáciu smerom nadol.

1.10. EHSV sa domnieva, že trh s energiou si vyžaduje veľkú pozornosť. Podporuje vytvorenie európskej energetickej únie s cieľom zaistiť bezpečnosť zásobovania a dodávok energie za dostupné ceny na celom svojom území.

1.11. Okrem toho považuje za dôležité prijať opatrenia, ktoré prispievajú k úspore energie, zlepšeniu energetickej účinnosti a rozvoju obnoviteľných zdrojov energie.

1.12. Domnieva sa, že otvorenie trhu s energiou musí byť prínosom pre spotrebiteľov, ktorí nemajú reálnu vyjednávaciu pozíciu.

1.13. EHSV si želá, aby sa urobilo všetko pre to, aby sa zabezpečil voľný prístup k digitálnym technológiám s cieľom umožniť hospodársky rozvoj vo vidieckych oblastiach. Tento cieľ si vyžaduje komplementárnosť medzi súkromnými investíciami a štátnou pomocou.

1.14. EHSV vyzýva Komisiu, aby naďalej venovala osobitnú pozornosť ponuke finančných služieb, aby sa reálna ekonomika mohla financovať a aby spotrebiteľia mohli naďalej využívať najvýhodnejšie podmienky pre služby, ktoré používajú.

1.15. Výbor na záver pripomína, že je nevyhnutné monitorovať a hodnotiť prijaté politické opatrenia.

2. Obsah správy o politike hospodárskej súťaže za rok 2014

2.1. Táto výročná správa sa zameriava najmä na jednotný digitálny trh, energetickú politiku a finančné služby. Uvádžajú sa v nej aj otázky týkajúce sa posilnenia konkurencieschopnosti európskeho priemyslu, kontroly štátnej pomoci, podpory kultúry hospodárskej súťaže v EÚ a za jej hranicami a medziinštitucionálneho dialógu.

2.2. V správe sa vyzdvihuje digitálne hospodárstvo ako faktor, ktorý by mohol stimulovať inováciu a rast v odvetviach energetiky, dopravy, verejných služieb, zdravia a vzdelávania. Na tento účel boli použité všetky právne nástroje v oblasti hospodárskej súťaže s cieľom podporiť rozvoj a modernizáciu infraštruktúry vrátane širokopásmových sietí tzv. novej generácie prostredníctvom štátnej pomoci a zároveň zaručiť dodržiavanie zásady technologickej neutrality.

2.3. Trh s inteligentnými mobilnými zariadeniami sa vyvíja veľmi rýchlo, ako to dokazuje aj kúpa aplikácie Whatsapp⁽¹⁾ zo strany Facebooku, ktorú Európska komisia na konci prvej fázy preskúmania bez námietok povolila podľa nariadenia o fúziách 139/2004⁽²⁾.

2.4. V roku 2014 bolo možné opäť konštatovať, že uplatňovanie práva v oblasti hospodárskej súťaže na digitálny sektor charakterizujú zložité vzťahy a potrebná rovnováha, pričom treba rešpektovať práva duševného vlastníctva, ktoré vyplývajú z patentu, čoho dôkazom sú rozhodnutia spoločností Samsung a Motorola⁽³⁾, alebo z autorských práv, ako to dokazuje začatie konania vo veci formálneho zisťovania proti viacerým americkým filmovým štúdiám a európskym prevádzkovateľom plateného televízneho vysielania v tzv. veci o „cezhraničnom prístupe k obsahu platenej televízie“⁽⁴⁾.

2.5. V správe sa ďalej uvádza odvetvie energetiky a poukazuje sa na to, že je potrebné reformovať európsku energetickú politiku. Komisia má v úmysle podporiť investície do infraštruktúry vytvorením rámca pre štátnu pomoc a zjednodušením jej poskytovania: v novom všeobecnom nariadení o skupinových výnimkách sa skutočne určuje, že za niektorých podmienok už nebude potrebný predbežný súhlas Komisie⁽⁵⁾ v prípade poskytovania štátnej pomoci na energetickú infraštruktúru, na podporu energetickej účinnosti budov, v prípade podpory výroby energie z obnoviteľných zdrojov, dekontaminácie znečistených lokalít a recyklácie.

2.6. Pomoc na jadrovú energiu však v nových usmerneniach nie je zahrnutá. Poskytovanie tejto pomoci teda naďalej skúmajú útvary Komisie na základe článku 107 ZFEÚ, tak ako to bolo aj v prípade plánu Spojeného kráľovstva na podporu výstavby a prevádzky novej jadrovej elektrárne v Hinkley Point⁽⁶⁾.

2.7. Politika hospodárskej súťaže sa tiež použila ako nástroj na zníženie ceny energie potrebaním zneužívania zo strany prevádzkovateľov resp. ich kartelov, ako napríklad v prípade EPEX Spot a Nord Pool Spot (NPS)⁽⁷⁾, či OPCOM v Rumunsku, ktorý zneužil svoje dominantné postavenie⁽⁸⁾, alebo Bulgarian Energy Holding (BEH) v Bulharsku⁽⁹⁾ alebo dokonca v prípade spoločnosti Gazprom v súvislosti s novými dodávkami zemného plynu v strednej a východnej Európe⁽¹⁰⁾.

2.8. Politika hospodárskej súťaže sa v roku 2014 taktiež snažila zvýšiť transparentnosť finančného sektora a podporiť lepšiu reguláciu a dohľad nad bankovým sektorom.

2.9. Komisia na základe toho pristúpila ku kontrole štátnej pomoci poskytnutej v Grécku, na Cypre, v Portugalsku, Írsku a Španielsku a zároveň dohľadla na to, aby rozvojové banky nenarúšali hospodársku súťaž⁽¹¹⁾.

2.10. Takisto dvakrát iniciovala súdne konanie voči bankám RBS a JP Morgan, ktoré na jednej strane vytvorili nezákonný bilaterálny kartel s cieľom ovplyvňovať referenčnú úrokovú sadzbu LIBOR pre švajčiarsky frank a na strane druhej vytvorili kartel s UBS a Crédit Suisse v oblasti rozpätí medzi nákupnou a predajnou cenou úrokových derivátov vo švajčiarskych frankoch v Európskom hospodárskom priestore⁽¹²⁾. Komisia im uložila pokutu vo výške 32,3 miliónov EUR⁽¹³⁾.

⁽¹⁾ Vec M.7217, Facebook/Whatsapp, rozhodnutie Komisie z 3. októbra 2014.

⁽²⁾ Nariadenie Rady (ES) č. 139/2004 z 20. januára 2004 o kontrole koncentrácií medzi podnikmi (Ú. v. EÚ L 24, 29.1.2004, s. 1).

⁽³⁾ Vec AT.39985, Motorola – presadzovanie patentov nevyhnutných pre normu GPRS, rozhodnutie Komisie z 29. apríla 2014. Vec AT.39939, Samsung – presadzovanie patentov nevyhnutných pre normu UMTS, rozhodnutie Komisie z 29. apríla 2014.

⁽⁴⁾ Vec AT.40023, Cezhraničný prístup k obsahu platenej televízie, 13. januára 2014.

⁽⁵⁾ Nariadenie Komisie (EÚ) č. 316/2014 z 21. marca 2014 o uplatňovaní článku 101 ods. 3 Zmluvy o fungovaní Európskej únie na kategórie dohôd o transfere technológií (Ú. v. EÚ L 94, 28.3.2014, s. 17), Usmernenia o uplatňovaní článku 101 Zmluvy o fungovaní Európskej únie na dohody o transfere technológií (Ú. v. EÚ C 89, 28.3.2014, s. 3).

⁽⁶⁾ Vec SA.34947 UK – podpora jadrovej elektrárne Hinkley Point C, 8. októbra 2014.

⁽⁷⁾ Vec AT.39952, Energetické burzy, rozhodnutie Komisie z 5. marca 2014.

⁽⁸⁾ Vec AT.39984, OPCOM/Rumunská energetická burza, rozhodnutie Komisie z 5. marca 2014.

⁽⁹⁾ Vec AT. 39767, BEH – elektrická energia.

⁽¹⁰⁾ Vec AT. 39816, Nové dodávky zemného plynu v strednej a východnej Európe, 4. septembra 2012.

⁽¹¹⁾ Vec SA.36061, Spojené kráľovstvo – podnikateľská banka, rozhodnutie Komisie z 15. októbra 2014. Vec SA.37824, Portugalská rozvojová finančná inštitúcia, rozhodnutie Komisie z 28. októbra 2014.

⁽¹²⁾ Vec AT.39924, Úrokové deriváty vo švajčiarskych frankoch, rozhodnutie z 21. októbra 2014, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-1190_en.htm.

⁽¹³⁾ Žiadna pokuta nebola uložená RBS v súlade s oznámením o zhovievavosti z roku 2006 vzhľadom na skutočnosť, že táto inštitúcia informovala Komisiu o existencii kartelu, čím sa vyhla pokute vo výške 5 miliónov EUR za svoju účasť na priestupku. Pre UBS a JP Morgan boli pokuty znížené za to, že spolupracovali pri vyšetrovaní v rámci programu zhovievavosti Komisie. Všetky štyri banky sa rozhodli urovnať spor s Komisiou vysporiadaním a na základe toho boli ich pokuty znížené o ďalších 10 %.

2.11. Komisia pokračovala aj v konaní za protisúťažné obchodné modely založené na multilaterálnych výmenných poplatkoch, ktoré uplatňovali spoločnosti Visa Europe, Visa Inc., Visa International a MasterCard: na jednej strane záväzky navrhované spoločnosťou Visa Europe vyhlásila za záväzné a na strane druhej pokračovala v konaní proti Visa Inc. a Visa International, pokiaľ ide o medzinárodné medzibankové poplatky.

2.12. V správe sa poukazuje aj na úsilie, ktoré Komisia vyvíja na podporu konkurencieschopnosti európskych podnikov, najmä MSP, tým že uľahčuje ich prístup k financovaniu vo fáze ich rozvoja⁽¹⁴⁾ a podporuje výskum a inovácie prostredníctvom nového rámca na poskytovanie pomoci na základe skupinovej výnimky⁽¹⁵⁾.

2.13. MSP sú taktiež hlavnými subjektmi, ktorých sa týka revízia oznámenia „de minimis“, ktoré im poskytne usmernenia na posúdenie toho, či ich dohody spadajú alebo nespádajú pod článok 101 ZFEÚ, podľa ktorého je zakázané uzatvárať nezákonné dohody medzi podnikmi⁽¹⁶⁾.

2.14. Komisia v roku 2014 tiež venovala mimoriadnu pozornosť aj využívaniu systémov zdaňovania niektorými podnikmi v niektorých členských štátoch s cieľom znížiť svoj základ dane. Začala konania vo veci formálneho vyšetrovania spoločnosti Apple v Írsku, Starbucks v Holandsku a Fiat Finance & Trade v Luxembursku.

2.15. V minulom roku uplynulo desať rokov od začiatku uplatňovania nariadenia (ES) č. 1/2003 a od revízie nariadenia o kontrole koncentrácií⁽¹⁷⁾. V správe sa v tejto súvislosti uvádza, že by bolo žiaduce dosiahnuť pokrok, pokiaľ ide o nezávislosť vnútroštátnych orgánov na ochranu hospodárskej súťaže a nástroje umožňujúce stíhať a postihovať nezákonné praktiky. Takisto sa v nej zdôrazňuje potreba zefektívniť kontrolu koncentrácií.

2.16. Komisia tiež uvádza, že tento rok bolo významným úspechom v oblasti politiky hospodárskej súťaže prijatie smernice o žalobách o náhradu škody pre porušenie antitrustových pravidiel, ktorá nadobudla účinnosť v roku 2014, vzhľadom na to, že smernica uľahčí európskym občanom a podnikom získať účinnú náhradu škody spôsobenej porušením antitrustových pravidiel, ako sú kartely alebo zneužívanie dominantného postavenia na trhu

3. Všeobecné pripomienky

3.1. EHSV podporuje politiku digitálneho rozvoja, ako aj iniciatívy na podporu inovácie a rastu. Domnieva sa, že širokopásmové pripojenie musí byť dostupné na celom území EÚ, čo si môže vyžadovať použitie štátnej pomoci vrátane doplnkových finančných prostriedkov EÚ. V tejto súvislosti by mohli byť užitočné usmernenia pre uplatňovanie pravidiel štátnej pomoci v súvislosti s rýchlym zavádzaním širokopásmových sietí⁽¹⁸⁾.

3.2. Okrem toho, digitálny trh nemôže existovať bez širokopásmovej siete na celom území. Ciele Komisie sú skromnejšie vzhľadom na nedostatočný záujem súkromných prevádzkovateľov v určitých oblastiach, a to najmä vo vidieckych oblastiach, v ktorých treba podporovať hospodársky rozvoj.

3.3. EHSV podporuje úmysel Komisie postihovať porušovanie pravidiel hospodárskej súťaže: domnieva sa, že výška sankcií musí mať odrádzajúci účinok a že v prípade opakovaného porušovania ich treba sprísniť. Politiku hospodárskej súťaže okrem toho treba vysvetliť, a to aj v podnikoch, aby sa zabránilo nekalej hospodárskej súťaži.

3.4. EHSV súhlasí s názorom Komisie, že počet užívateľov inteligentných mobilných zariadení sa zvyšuje. Inovácia má v tejto oblasti kľúčový význam, avšak pre prevádzkovateľov treba stanoviť jasné a transparentné „pravidlá hry“. Domnieva sa, že všadeprítomnosť veľkých medzinárodných skupín, ako je napríklad Google, vedie k riziku zneužívania dominantného postavenia, a že je dôležité zabezpečiť dodržiavanie existujúcich pravidiel s cieľom umožniť vstup nových operátorov na trh.

⁽¹⁴⁾ Oznámenie Komisie – Usmernenia o štátnej pomoci na podporu rizikových finančných investícií (Ú. v. EÚ C 19, 22.1.2014, s. 4).

⁽¹⁵⁾ Oznámenie Komisie – Rámec pre štátnu pomoc na výskum, vývoj a inovácie (Ú. v. EÚ C 198, 27.6.2014, s. 1).

⁽¹⁶⁾ Oznámenie Komisie – Oznámenie o dohodách menšieho významu, ktoré neobmedzujú citeľne hospodársku súťaž podľa článku 101 ods. 1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (oznámenie de minimis) (Ú. v. EÚ C 291, 30.8.2014, s. 1).

⁽¹⁷⁾ Nariadenie Rady (ES) č. 1/2003 zo 16. decembra 2002 o vykonávaní pravidiel hospodárskej súťaže stanovených v článkoch 81 a 82 Zmluvy (Ú. v. ES L 1, 4.1.2003, s. 1), Nariadenie Rady (ES) č. 139/2004 z 20. januára 2004 o kontrole koncentrácií medzi podnikmi (Nariadenie ES o fúziách) (Ú. v. EÚ L 24, 29.1.2004, s. 1).

⁽¹⁸⁾ Oznámenie Komisie – Usmernenia EÚ pre uplatňovanie pravidiel štátnej pomoci v súvislosti s rýchlym zavádzaním širokopásmových sietí (Ú. v. EÚ C 25, 26.1.2013, s. 1).

3.5. Okrem toho si myslí, že držiteľia patentov musia poskytnúť dohody o udelení licencie na patent za spravodlivých, primeraných a nediskriminačných podmienok.

3.6. Výbor podporuje prispôsobenie legislatívneho rámca o autorských právach digitálnemu veku⁽¹⁹⁾: ako opodstatnene zdôrazňuje Komisia, musí „držať krok s vývojom“.

3.7. EHSV sa v súvislosti s fungovaním trhov s energiou domnieva, že rozvoj hospodárstva nemožno doceliť bez spoločnej energetickej politiky. Víta preto úsilie Komisie vytvoriť európsku energetickú úniu.

3.8. Domnieva sa, že táto únia bude prínosom pre podniky a spotrebiteľov, ktorí musia mať aj možnosť využívať primerané ceny a bezpečnosť dodávok.

3.9. Výbor podporuje ostražitosť, ktorú Komisia venuje trhu s energiou, aby zabezpečila skutočnú hospodársku súťaž a aby sa prijali iniciatívy na odstránenie prekážok pre hospodársku súťaž na týchto neregulovaných trhoch. Žiada, aby Komisia využila všetky prostriedky a zabránila narušeniam, ktoré majú negatívny vplyv na hospodárstvo.

3.10. Okrem toho považuje za mimoriadne dôležité prijať opatrenia, ktoré prispievajú k úspore energie, zlepšeniu energetickej účinnosti a rozvoju obnoviteľných zdrojov energie a bioenergie.

3.11. EHSV požaduje, aby celý finančný sektor bol etickejší a transparentnejší a podporoval rast.

3.12. Víta skutočnosť, že kontrola štátnej pomoci prispela k prijatiu koherentných opatrení s cieľom napraviť finančné ťažkosti, obmedziť narušenie hospodárskej súťaže a súčasne znížiť využívanie peňazí daňových poplatníkov na nevyhnutné minimum. Poukazuje na to, že kontrola štátnej pomoci umožnila obmedziť určité deformácie hospodárskej súťaže na trhu v rámci posilňovania a zavádzania mechanizmov dohľadu.

3.13. Výbor by chcel zdôrazniť, že vďaka opatreniam Komisie na zníženie poplatkov za používanie platobných kariet sa podarilo znížiť poplatky za transakcie na jednotnom trhu o 30 až 40 %.

3.14. Ohlásený cieľ týkajúci sa podpory hospodárskeho rastu je absolútnou nevyhnutnosťou a mohol by sa podporiť prostredníctvom politiky v oblasti štátnej pomoci pre inovácie, ktorá je zahrnutá do „rámca pre štátnu pomoc na výskum, vývoj a inovácie“.

3.15. EHSV vo svojich predchádzajúcich stanoviskách privítal iniciatívu Komisie na modernizáciu poskytovania štátnej pomoci a usúdil, že nové usmernenia⁽²⁰⁾ vo väčšej miere zodpovedajú potrebám členských štátov a reálnej situácii na trhu. Domnieva sa, že väčšia transparentnosť prispeje k lepšiemu chápaniu poskytovania štátnej pomoci. Prostredníctvom dohľadu Komisie sa zabezpečí, že poskytovanie pomoci bude v súlade so stanovenými pravidlami. Hodnotenie nakoniec umožní členským štátom zabezpečiť správne použitie pridelenej pomoci.

3.16. Oznámenie Komisie o podmienkach potrebných na podporu realizácie európskych projektov, ako aj ohlásené vytvorenie Európskeho fondu pre strategické investície by malo prispieť k dosiahnutiu tohto cieľa.

3.17. EHSV taktiež víta, že sa uznáva potreba poskytnúť štátnu pomoc na záchranu a reštrukturalizáciu podnikov, ktoré sa nachádzajú v zložitej situácii, ale sú životaschopné. Podporuje opatrenia na zastavenie nezákonných kartelov, ktoré poškodzujú rozvoj, najmä MSP, ktoré vytvárajú pracovné miesta a majú vplyv na zamestnanosť a ceny.

3.18. Výbor konštatuje, že veľké podniky pokračujú v daňovej optimalizácii vďaka rozdielnym daňovým systémom. Víta, že sa Komisia v rozsahu svojich právomocí usiluje riešiť otázku daňových únikov vyplývajúcich z nezrovnalostí v daňovej oblasti, obmedzovať ich alebo s nimi skončiť.

⁽¹⁹⁾ Ú. v. EÚ C 230, 14.7.2015, s. 72; Ú. v. EÚ C 44, 15.2.2013, s. 104.

⁽²⁰⁾ Oznámenie Komisie – Usmernenia o štátnej pomoci na podporu rizikových finančných investícií (Ú. v. EÚ C 19, 22.1.2014, s. 4).

3.19. Mimoriadne dôležité je úsilie Komisie zamerané na zabezpečenie konvergencie s vnútroštátnymi orgánmi hospodárskej súťaže a medzi nimi navzájom.

3.20. Výbor bude pozorne sledovať opatrenia nadväzujúce na bielu knihu s názvom „Smerom k účinnejšej kontrole koncentrácií v EÚ“, ktorá má v úmysle zlepšiť súčasné mechanizmy.

3.21. Vzhľadom na globalizáciu obchodu EHSV podporuje rozvoj mnohostrannej spolupráce (OECD, ICN a Unctad), ako aj programy spolupráce a technickej pomoci.

3.22. Dialóg medzi GR Komisie pre hospodársku súťaž, EP, EHSV a Výborom regiónov musí zabezpečiť transparentnosť medziinštitucionálnej diskusie o vykonávanej politike.

3.23. Táto vôľa viesť dialóg by sa mala zachovať o to viac, že predseda Juncker vo svojej poverovacej listine, ktorú odovzdal pani Vestagerovej, zdôraznil toto politické partnerstvo.

3.24. EHSV si na rozdiel od Komisie nemyslí, že smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/104/EÚ z 26. novembra 2014⁽²¹⁾ a odporúčanie o spoločných zásadách pre mechanizmy kolektívneho riešenia sporov v súvislosti s porušením práva hospodárskej súťaže by mohli potrebným spôsobom umožniť kolektívne uplatnenie práv obetí týchto porušení.

4. Konkrétne pripomienky

4.1. *Snaha o dosiahnutie krehkej rovnováhy medzi inováciou, hospodárskou súťažou a právom priemyselného vlastníctva v záujme prepojeného digitálneho trhu*

4.1.1. Osvedčené postupy v oblasti normalizácie a väčšia interoperabilita sú podľa Komisie kľúčovými prvkami účinnosti jej stratégie v digitálnej oblasti. Treba ešte vymedziť, čo si Komisia predstavuje pod pojmom „osvedčené“ postupy v oblasti normalizácie.

4.1.2. Prípady Motoroly⁽²²⁾, jedna z epizód „vojny o patenty na smartfóny“, sa uvádza ako príklad pre usmernenia, ktorými by sa mali riadiť podniky v tomto sektore. V uvedenej veci Komisia rozhodla, že spoločnosť Motorola, ktorá je držiteľom patentov (SEP) nevyhnutných pre normu GPRS, zneužila svoje dominantné postavenie tým, že sa usilovala o vydanie a vykonanie súdneho príkazu voči spoločnosti Apple na nemeckom súde. Tieto SEP boli klasifikované ako „nevyhnutné“ z toho dôvodu, že sú potrebné na uplatňovanie normy GSM. Podniky, ktoré sú držiteľmi SEP, majú potenciálne značnú trhovú silu, a preto od nich normalizačné orgány často vyžadujú, aby sa zaviazali poskytovať licencie na svoje patenty SEP za spravodlivých, primeraných a nediskriminačných podmienok (fair, reasonable and non-discriminatory“ resp. podľa tzv. zásady FRAND) s cieľom zabezpečiť prístup k uvedenej norme pre všetky subjekty na trhu.

4.1.3. V uvedenom prípade, bez prístupu k patentu potrebného pre normu, ktorého vlastníkom bola spoločnosť Motorola, jej konkurent, ktorým bola v tomto prípade spoločnosť Apple, nemohol vyrábať a uvádzať na trh určité kategórie smartfónov.

4.1.4. Držiteľ patentu môže v prípade jeho porušenia legitímnym spôsobom podať žalobu na vnútroštátnom súde. Táto žaloba sa však môže považovať za zneužitie, ak má držiteľ SEP dominantné postavenie na trhu, ak sa zaviazal poskytnúť k nemu prístup za spravodlivých, primeraných a nediskriminačných podmienok a ak konkurenčný podnik, na ktorého sa vzťahuje súdny príkaz, je schopný získať licenciu za spravodlivých, primeraných a nediskriminačných podmienok. Komisia napriek tomu neuložila pokutu spoločnosti Motorola z toho dôvodu, že neexistuje judikatúra súdov Únie o zákonnosti podľa článku 102 ZFEÚ týkajúca sa súdnych príkazov zameraných na SEP a vzhľadom na skutočnosť, že vnútroštátne judikatúry sú rozdielne. Spoločnosti Motorola však nariadila, aby prestala zneužívať svoje postavenie.

4.1.5. Komisia prijala v podobnej veci záväzky navrhované spoločnosťou Samsung, že v EHP nebude žiadať o vydanie súdneho príkazu na základe SEP týkajúceho sa multifunkčných telefónov a tabletov voči podnikom, ktoré prijímú osobitný rámec na udeľovanie licencií.

⁽²¹⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/104/EÚ z 26. novembra 2014 o určitých pravidlách upravujúcich žaloby podľa vnútroštátneho práva o náhradu škody utrpenej v dôsledku porušenia ustanovení práva hospodárskej súťaže členských štátov a Európskej únie (Ú. v. EÚ L 349, 5.12.2014, s. 1).

⁽²²⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 3.

4.1.6. Tieto prípady názorne poukazujú na to, že je veľmi zložitá dosiahnuť rovnováhu medzi patentovým právom a inováciou s konečným cieľom umožniť spotrebiteľovi získať technické produkty za rozumnú cenu, tak aby mal zároveň možnosť čo najširšieho výberu medzi interoperabilnými výrobkami.

4.1.7. EHSV podporuje úsilie Komisie v tomto smere a nabáda ju k tomu, aby nestrácala zo zreteľa skutočnosť, že cieľom uplatňovania pravidiel hospodárskej súťaže nie je hospodárska súťaž ako taká, ale hospodárska súťaž, ktorá je v konečnom dôsledku výhodná pre spotrebiteľa.

4.1.8. EHSV podporuje myšlienku doplniť súkromné investície verejnými investíciami s cieľom zabrániť vzniku digitálnej priepasti v EÚ, pričom by poskytovanie štátnej pomoci nemalo brániť súkromným investíciám. Usmernenia EÚ pre uplatňovanie pravidiel štátnej pomoci v súvislosti s rýchlym zavádzaním širokopásmových sietí⁽²³⁾ boli prvým textom, ktorý bol prijatý s konečnou platnosťou v rámci modernizácie štátnej pomoci, čo je pravdepodobne znakom toho, že Komisia sa zaoberá touto otázkou.

4.1.9. EHSV sa však domnieva, že cieľ Komisie dosiahnuť do roku 2020 plné pokrytie širokopásmovým pripojením (30 Mb/s) pre služby a zaviesť vysokorýchlostné širokopásmové pripojenie (100 Mb/s) pre 50 % Európanov nie je dostatočne ambiciózne.

4.2. Trhy s energiou

4.2.1. Zabezpečiť energetickú nezávislosť Európy a podporiť vytvorenie integrovaného trhu s energiou má prvoradý význam pre prístup k energii, odstránenie energetických ostrovov a bezpečnosť dodávok. V záujme dosiahnutia tohto cieľa musí EÚ prejaviť skutočnú politickú vôľu a taktiež podnecovať diverzifikáciu energetických zdrojov využívaných na podporu energie z obnoviteľných zdrojov. Európska energetická únia, ktorú požaduje predseda Komisie pán JUNCKER⁽²⁴⁾, bude určite zohrávať túto úlohu politického stimulu.

4.2.2. EHSV sa domnieva, že treba urýchlene realizovať tretí „energetický balík“ najmä vzhľadom na skutočnosť, že pravidlá uplatňované v cezhraničnom obchodovaní s energiou sú naďalej roztrieštené.

4.2.3. EHSV zdôrazňuje, že je potrebné urýchlene vykonať štrukturálne reformy, ktoré sú nevyhnutné na odstránenie prekážok pre investície do infraštruktúry, najmä pokiaľ ide o infraštruktúru s cezhraničným rozmerom.

4.2.4. EHSV verí, že presadzovanie pravidiel hospodárskej súťaže prispieva k otvoreniu vnútroštátnych trhov s energiou, ako to dokazujú aj prípady vo veci „Energetické burzy“ a „OPCOM/Rumunská energetická burza“, ktoré sa uvádzajú v správe Komisie⁽²⁵⁾, pri ktorých Komisia na jednej strane uložila pokutu podľa článok 101 ZFEÚ dvom burzám, ktoré sa dohodli, že nebudú medzi sebou súťažiť a rozdelia si územia, a na druhej strane uložila pokutu Rumunskej energetickej burze OPCOM podľa článku 102 ZFEÚ za diskrimináciu obchodníkov s elektrickou energiou z iných členských štátov.

4.2.5. Vyjadruje však pochybnosti v súvislosti s tvrdením, že veľkoobchodné ceny elektrickej energie klesli vďaka intenzívnejšej hospodárskej súťaži vzhľadom na to, že táto skutočnosť viedla len zriedkavo k zníženiu všeobecnej úrovne cien pre konečných spotrebiteľov⁽²⁶⁾.

4.2.6. EHSV v tejto súvislosti podporuje prešetovania, ktoré realizovala Komisia podľa článku 102 ZFEÚ, v súvislosti so zneužívaním dominantného postavenia zo strany spoločnosti Gazprom v odvetví dodávky zemného plynu v strednej a východnej Európe⁽²⁷⁾.

⁽²³⁾ Ú. v. EÚ C 25, 26.1.2013, s. 1.

⁽²⁴⁾ Jean-Claude Juncker, Nový začiatok pre Európu: Môj program pre zamestnanosť, rast, spravodlivosť a demokratickú zmenu – politické usmernenia pre novú Európsku komisiu, otvárací prejav na plenárnom zasadnutí Európskeho parlamentu, 15. júla 2014.

⁽²⁵⁾ Vec AT.39952 – Energetické burzy, rozhodnutie Komisie z 5. marca 2014 a vec AT.39984 OPCOM/Rumunská energetická burza, rozhodnutie Komisie z 5. marca 2014.

⁽²⁶⁾ Oznámenie Komisie na tému „Ceny energie a náklady na energiu v Európe“ z 29. januára 2014.

⁽²⁷⁾ Vec AT.39816, Nové dodávky zemného plynu v strednej a východnej Európe.

4.3. Finančné a bankové služby

4.3.1. V roku 2014 pokračovalo podrobné preskúmanie právnych predpisov týkajúcich sa bankovníctva a bankového dohľadu. Cieľom navrhovaných pravidiel je najmä zvýšiť transparentnosť finančných trhov.

4.3.2. Komisia taktiež dbala na to, aby sa finančné zariadenia, ktoré dostávajú štátnu pomoc, reštrukturalizovali alebo odišli z trhu, a venovala osobitnú pozornosť aj nebezpečenstvám narušenia hospodárskej súťaže medzi jednotlivými finančnými zariadeniami⁽²⁸⁾.

4.3.3. EHSV so záujmom sledoval vyšetrovania, ktoré Komisia realizovala v súvislosti s protisúťažnými obchodnými postupmi, a víta rozhodnutia, ktoré Komisia a vnútroštátne orgány na ochranu hospodárskej súťaže prijali v súvislosti s postihovaním „výmenných poplatkov“.

4.3.4. EHSV privítal rozsudok Súdneho dvora EÚ vo veci Mastercard⁽²⁹⁾, ktorý potvrdil analýzu Komisie. Potvrdilo sa, že medzibankové poplatky, ktoré zaplatili spotrebiteľia pri svojich platbách bankovou kartou, boli čoraz vyššie, početnejšie a netransparentné.

4.3.5. Takéto obchodné postupy predstavujú okrem toho prekážku pre vstup iných ako bankových hospodárskych operátorov na trh platieb, ktorí sú schopní ponúknuť spotrebiteľom iné spôsoby elektronických, mobilných a bezpečných platieb, napr. prostredníctvom smartfónov.

4.3.6. Osobitosťou prípadu Mastercard bola aj skutočnosť, že mechanizmus na stanovovanie mnohostranných výmenných poplatkov bol účinkom obmedzenia a nie jeho predmetom.

4.3.7. EHSV víta, že Súdny dvor EÚ, ako aj Všeobecný súd konštatovali, že mnohostranné výmenné poplatky nemajú taký charakter, ktorý by bol objektívne potrebný na fungovanie systému Mastercard.

4.4. Väčšia podpora pre MSP

4.4.1. EHSV víta, že sa venuje pozornosť MSP, ktoré zohrávajú zásadnú úlohu, pokiaľ ide o rast, a dôležitú úlohu pri plnení cieľov stratégie Európa 2020. Súhlasí s rozhodnutiami Komisie zameranými na podporu financovania ich aktivít a prispôsobenie pravidiel ich osobitným potrebám.

4.4.2. EHSV oceňuje, že sa tieto politiky otvorili intelektuálnym profesiám, a uznáva rozhodujúcu úlohu európskych odborníkov pre rast, pretože v jednotlivých odvetviach zabezpečujú nevyhnutné znalosti potrebné na riešenie zložitých problémov občanov a podnikov. EHSV okrem toho odporúča, aby Komisia pokračovala v úsilí vyvíjanom v tomto smere a podľa možnosti ho ešte zintenzívnila.

4.4.3. *Usmernenia o štátnej pomoci na podporu rizikových finančných investícií*⁽³⁰⁾ by napríklad mohli umožniť členským štátom, aby uľahčili prístup MSP k financovaniu v počiatočnej fáze ich činnosti. Okrem toho boli pravdepodobne vypracované tak, aby lepšie zodpovedali realnej situácii na trhu.

4.4.4. Výbor okrem toho podporuje opatrenia, ktoré Komisia prijala proti zneužívaniu dominantného postavenia, ktoré môže zabrániť vytváraniu a rozvoju MSP a ovplyvňovať ich aktivity.

4.4.5. V oznámení *de minimis* z roku 2014⁽³¹⁾ sa stanovuje „bezpečný prístav“ pre tieto dohody, ktoré nemajú výrazný vplyv na hospodársku súťaž vzhľadom na to, že sú uzatvárané medzi podnikmi, ktoré neprekračujú určitý podiel na trhu. Komisia okrem toho zverejnila pokyny pre MSP. EHSV sa však domnieva, že by bolo vhodné zorganizovať informačné kampane v teréne.

⁽²⁸⁾ Vec SA.38994 – Pravidlá na podporu likvidity bulharských bánk, rozhodnutie Komisie z 29. júna 2014.

⁽²⁹⁾ Rozsudok Súdneho dvora EÚ z 11. septembra 2014 vo veci C-382/12 P – MasterCard a i./Komisia

⁽³⁰⁾ Oznámenie Komisie – Usmernenia o štátnej pomoci na podporu rizikových finančných investícií (Ú. v. EÚ C 19, 22.1.2014, s. 4).

⁽³¹⁾ Oznámenie Komisie – Oznámenie o dohodách menšieho významu, ktoré neobmedzujú citeľne hospodársku súťaž podľa článku 101 ods. 1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (oznámenie *de minimis*) (Ú. v. EÚ C 291, 30.8.2014, s. 1).

4.5. *Posilnenie prostriedkov, ktorými disponujú vnútroštátne orgány hospodárskej súťaže, a medzinárodná spolupráca*

4.5.1. EHSV oceňuje kvalitnú spoluprácu Komisie s vnútroštátnymi orgánmi hospodárskej súťaže. Domnieva sa, že môže zabezpečiť interakciu, ktorá je nevyhnutná pre dobré fungovanie trhu.

4.5.2. Podporuje všetky opatrenia na podporu spolupráce vnútroštátnych orgánov hospodárskej súťaže, čo si vyžaduje, aby mali k dispozícii zdroje a aby boli nezávislé.

4.5.3. EHSV súhlasí s iniciatívami Komisie zameranými na vytvorenie skutočného európskeho priestoru v oblasti hospodárskej súťaže, čo si vyžaduje harmonizáciu základných pravidiel vnútroštátnych právnych systémov, keďže prostredníctvom týchto pravidiel sa zabezpečuje hospodárska činnosť na jednotnom trhu.

4.5.4. Výbor sa taktiež domnieva, že členské štáty musia mať k dispozícii kompletný právny arzenál, ktorý umožňuje vykonávať potrebné inšpekcie a ukladať účinné a primerané pokuty.

4.5.5. Programy zhovievavosti, ktoré sa osvedčili v boji proti kartelom, sa musia takisto všeobecne uplatňovať vo všetkých členských štátoch.

4.5.6. Mnohostranná spolupráca s OECD, Medzinárodnou sieťou pre hospodársku súťaž a Unctad sa musí naďalej aktívne rozvíjať a Komisia sa musí snažiť zohrávať v tejto oblasti významnú úlohu.

4.5.7. EHSV na záver zdôrazňuje, že pri diskusiách o pristúpení s kandidátskymi krajinami by sa mala zabezpečiť lepšia technická pomoc.

V Bruseli 9. decembra 2015

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu a Rade – Spravodlivý a efektívny systém dane z príjmu právnických osôb v Európskej únii: Päť kľúčových oblastí, v ktorých treba konať“

[COM(2015) 302 final]

(2016/C 071/07)

Spravodajca: Petru Sorin DANDEA

Pomocný spravodajca: Paulo BARROS VALE

Európska komisia sa 6. júla 2015 rozhodla podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom dokument

„Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu a Rade – Spravodlivý a efektívny systém dane z príjmu právnických osôb v Európskej únii: Päť kľúčových oblastí, v ktorých treba konať“

[COM(2015) 302 final].

Sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 26. novembra 2015.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 512. plenárnom zasadnutí 9. a 10. decembra 2015 (schôdza z 9. decembra) prijal 169 hlasmi za, pričom 15 členov hlasovalo proti a 8 členov sa hlasovania zdržalo nasledujúce stanovisko.

1. Závbery a odporúčania

1.1. V posledných rokoch predstavuje boj proti agresívnemu daňovému plánovaniu jednu z najväčších obáv členských štátov, ale aj Európskej komisie. Akčný plán na zavedenie spravodlivého a účinného systému zdaňovania právnických osôb, ktorý predstavila Komisia, je dôležitým krokom, pokiaľ ide o úsilie vynakladané na potlačovanie tohto škodlivého javu. EHSV víta tento plán a vyjadruje podporu Komisii v boji proti tejto situácii, ktorá narúša daňové základy členských štátov a povzbudzuje nekalú hospodársku súťaž.

1.2. Výbor už v minulosti vyhlásil⁽¹⁾, že podporuje zavedenie spoločného konsolidovaného základu dane z príjmov právnických osôb (CCCTB), ktorý by bol povinný pre podniky vyvíjajúce nadnárodné aktivity. Dobrovoľný CCCTB by oslabil účinnosť takéhoto opatrenia vzhľadom na to, že právnické osoby, ktoré uskutočňujú presun ziskov s cieľom platiť nižšie dane, by ho odmietli prijať.

1.3. EHSV odporúča, aby členské štáty a Komisia zväzili rozšíriť v budúcnosti CCCTB na všetky podniky s cieľom zabrániť paralelnému uplatňovaniu dvoch rozdielnych daňových režimov. Pred rozšírením CCCTB na všetky podniky by sa malo najprv vykonať dôsledné posúdenie vplyvu, hlavne pokiaľ ide o vplyv tohto systému na miestne pôsobiace mikropodniky a malé podniky.

1.4. EHSV odporúča Komisii, aby pri vypracúvaní návrhu smernice dbala na zrozumiteľnosť definícií a koncepcií, ktorými sa bude musieť riadiť spoločný základ. Jasné definície sú nevyhnutné na to, aby sa zaručila kvalita procesu transponovania a aby sa zabránilo výrazným rozdielom na úrovni členských štátov, ktoré by vo výraznej miere mohli obmedziť účinnosť právnych predpisov.

1.5. EHSV sa domnieva, že mechanizmus cezhraničnej kompenzácie, ktorý si Komisia želá zaviesť do času, kým bude prijatý konsolidačný systém, nesmie mať negatívny vplyv na právo členských štátov zdaňovať zisky vzniknuté na základe aktivít vykonávaných na ich území.

1.6. EHSV víta, že Komisia v prílohe ku skúmanému oznámeniu zverejnila zoznam jurisdikcií nespolupracujúcich v daňových otázkach. Výbor okrem toho pripomína návrh, ktorý uviedol vo svojich predchádzajúcich stanoviskách, že právne predpisy EÚ by mali zahŕňať postihy pre podniky, ktoré budú naďalej riadiť svoju činnosť z daňových rajov s cieľom vyhnúť sa plateniu daní, ktoré sú podľa daňových režimov v platnosti v členských štátoch, v ktorých tieto podniky vykonávajú svoju činnosť.

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV na tému „Koordínácia daňových systémov členských štátov na vnútornom trhu“ (Ú. v. EÚ C 10, 15.1.2008, s. 113), stanovisko EHSV na tému „Vytvorenie jednotného konsolidovaného daňového základu pre zdaňovanie podnikov v EÚ“ (Ú. v. EÚ C 88, 11.4.2006, s. 48).

1.7. EHSV odporúča, aby Komisia po prijatí smernice o CCCTB a po zavedení konsolidačného mechanizmu vypracovala analýzu vplyvu nových predpisov. Ak z tejto analýzy vyplynie, že počet presunov ziskov do členských štátov uplatňujúcich nižšiu mieru zdaňovania neklesol, EHSV navrhne, aby sa prijali ciele doplnujúce opatrenia.

1.8. V rámci procesu revízie mandátu platformy pre dobrú daňovú správu EHSV nabáda Komisiu, aby taktiež zvažila doplnenie jej zloženia o zástupcov európskych sociálnych partnerov, ktorí môžu vo významnej miere prispieť k jej práci.

2. Návrh Komisie

2.1. Európska komisia 17. júna 2015 zverejnila oznámenie⁽²⁾, v ktorom predstavila akčný plán na zavedenie spravodlivého a účinného systému zdaňovania právnických osôb v Európskej únii. Tento akčný plán nadväzuje na súbor opatrení týkajúcich sa transparentnosti daní, ktorý Európska komisia predstavila v marci a ktorý obsahuje aj návrh smernice na automatickú a povinnú výmenu informácií o predbežných daňových stanoviskách.

2.2. Plán sa zameriava na štyri ciele, ktoré majú podporiť nový prístup k zdaňovaniu podnikov v EÚ, a to: obnoviť prepojenie medzi zdanením a miestom výkonu hospodárskej činnosti, zabezpečiť, aby členské štáty vedeli správne vyhodnotiť činnosť spoločností vo svojej jurisdikcii, vytvoriť konkurencieschopné prostredie pre zdaňovanie príjmov právnických osôb v EÚ, ktoré bude priaznivé pre rast podnikov v EÚ a umožní podnikom väčšiu odolnosť a chrániť jednotný trh a zabezpečiť silný prístup EÚ k vonkajším otázkam dane z príjmov právnických osôb vrátane opatrení na zavedenie projektu organizácie OECD v oblasti boja proti narúšaniu základu dane a presunu ziskov (BEPS).

2.3. V akčnom pláne je vytýčený rad opatrení na dosiahnutie týchto cieľov. Akčný plán predstavuje rad opatrení určených na uľahčenie plnenia cieľov, ktoré zahŕňajú zavedenie spoločného konsolidovaného základu dane z príjmov právnických osôb, zaručenie účinného zdaňovania na mieste, kde bol zisk vytvorený, prijatie doplnujúcich opatrení na zlepšenie daňového prostredia podnikov, dosiahnutie ďalšieho pokroku v oblasti transparentnosti daní, ako aj lepšie využitie európskych koordinačných nástrojov v daňovej oblasti.

2.4. Komisia si taktiež želá zaoberať sa otázkou daňových úľav poskytovaných členskými štátmi na patenty. Má v úmysle zabezpečiť, aby nevznikli nezrovnalosti na vnútornom trhu, a takisto nabáda príslušné členské štáty, aby uplatňovali tento nový prístup. Ak Komisia zistí, že dotknuté členské štáty neuplatňujú systematicky tento prístup, prijme záväzné legislatívne opatrenia.

2.5. Komisia bude pokračovať vo svojej spolupráci s ostatnými medzinárodnými partnermi a zdôrazňovať význam zavedenia akčného plánu BEPS, ktorý vypracovala OECD a pomocou ktorého by sa mali stanoviť spravodlivé podmienky hospodárskej súťaže v oblasti zdaňovania nadnárodných podnikov, a to aj v rozvojových krajinách.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. Cieľom plánu Komisie je bojovať proti škodlivému javu presunu ziskov, ktorý uprednostňuje podniky vykonávajúce nadnárodné aktivity a ktoré presúvajú svoje zisky do krajín alebo územných jednotiek s veľmi nízkou alebo nulovou mierou zdaňovania, a tým prispievajú k narúšaniu základu dane členských štátov a nútia ich, aby členské štáty zvyšovali iné druhy daní alebo poplatkov, v dôsledku čoho dochádza k zvýšenému daňovému zataženiu daňových poplatníkov, či už ide o fyzické osoby alebo MSP. EHSV víta predstavenie akčného plánu a želá si, aby Komisia pokračovala v boji proti tomuto javu.

3.2. Hlavným návrhom, ktorý Komisia uvádza v skúmanom pláne, je zavedenie spoločného konsolidovaného základu dane z príjmov právnických osôb (CCCTB), ktorý by bol povinný. V návrhu smernice, ktorý Komisia predložila v roku 2011, sa navrhovalo, aby bol tento CCCTB dobrovoľný. EHSV v tom čas zverejnil svoje stanovisko, ktoré zahŕňalo celý rad dôležitých návrhov o CCCTB⁽³⁾ a za ktorými si aj dnes stojí.

⁽²⁾ „Spravodlivý a efektívny systém dane z príjmu právnických osôb v Európskej únii: Päť kľúčových oblastí, v ktorých treba konať“, COM(2015) 302 final.

⁽³⁾ „Spoločný konsolidovaný základ dane z príjmov právnických osôb (CCCTB)“, (Ú. v. EÚ C 24, 28.1.2012, s. 63.)

3.3. Komisia považuje za potrebné, aby sa CCCTB stal záväzným, keďže nadnárodné podniky uplatňujúce agresívne daňové plánovanie by ho neprijali, ak by jeho uplatňovanie zostalo naďalej dobrovoľné. EHSV súhlasí s návrhom, aby sa CCCTB stal povinným, a odporúča Komisii, aby preskúmala, či by sa mohol v budúcnosti uplatňovať na všetky podniky s cieľom zabrániť tomu, aby členské štáty používali dva rozdielne základy dane.

3.4. Komisia so zreteľom na konzultácie s členskými štátmi navrhuje, aby sa v prvej etape zaviazalo vytvorenie spoločnej základne a aby sa ku konsolidácii pristúpilo až v neskoršej fáze. Vzhľadom na skutočnosť, že agresívne daňové plánovanie závažným spôsobom naruša hospodársku súťaž na celom jednotnom trhu a má za následok výrazné straty príjmov pre členské štáty, EHSV odporúča urýchliť časový plán realizácie.

3.5. Bolo by vhodné, aby sa návrh smernice predložil v budúcom roku. EHSV odporúča Komisii, aby pri vypracúvaní návrhu smernice dbala na zrozumiteľnosť definícií a koncepcií, ktorými sa bude musieť riadiť spoločný základ. Jasné definície sú nevyhnutné na to, aby sa zaručila kvalita procesu transponovania a aby sa zabránilo výrazným rozdielom na úrovni členských štátov, ktoré by vo výraznej miere mohli obmedziť účinnosť právnych predpisov.

3.6. Komisia odporúča, aby až do ďalšej fázy konsolidácie návrh smernice obsahoval mechanizmus cezhraničnej kompenzácie. Vzhľadom na to, že konsolidácia predstavuje hlavnú hospodársku výhodu CCCTB, bolo by vhodné, aby bola zavedená už v počiatočnej fáze. EHSV však so zreteľom na ťažkosti spojené s dosiahnutím politickej dohody o tejto otázke súhlasí s navrhovaným mechanizmom. Pokiaľ ide o požiadavky Európskeho parlamentu, ale aj členských štátov v súvislosti s podporou zdaňovania ziskov na mieste, kde boli vytvorené, sa EHSV domnieva, že tento mechanizmus kompenzácie nesmie mať neprimeraný negatívny vplyv na právo členských štátov zdaňovať zisky vzniknuté na základe aktivít vykonávaných na ich území.

3.7. Z analýz vypracovaných Komisiou vyplýva, že existujú situácie, v ktorých podniky vykonávajúce nadnárodné aktivity presúvajú svoje zisky do členských štátov, ktoré uplatňujú nižšie miery zdaňovania. Tento jav podporujú aj ustanovenia platných právnych predpisov o podnikoch⁽⁴⁾. EHSV sa domnieva, že ak podniky na jednotnom trhu ani po zavedení konsolidácie neupustia od uplatňovania uvedenej praxe, mali by sa prijať ciele doplnujúce opatrenia.

4. Konkrétne pripomienky

4.1. Agresívne daňové plánovanie uplatňované niektorými podnikmi, ktoré vyvíjajú cezhraničné aktivity, má za následok rozpočtové straty pre členské štáty rádovo niekoľko stoviek miliárd EUR za rok. EHSV podporuje zavedenie konsolidovaného základu dane z príjmov právnických osôb a domnieva sa, že by sa mal stať všeobecnou normou v oblasti zdaňovania ziskov v EÚ. Umožnil by zjednodušiť daňový režim spoločností a zabrániť tomu, aby členské štáty museli uplatňovať CCCTB na podniky vykonávajúce nadnárodné aktivity a iný režim pre ostatné podniky.

4.2. EHSV odporúča, aby Komisia po prijatí smernice o CCCTB a po zavedení konsolidačného mechanizmu vypracovala analýzu vplyvu nových predpisov. Ak z tejto analýzy vyplynie, že počet presunov ziskov do členských štátov uplatňujúcich nižšiu mieru zdaňovania neklesol, EHSV navrhne Komisii a členským štátom, aby sa prijali aj ciele právne opatrenia, ktoré by podniky vykonávajúce nadnárodné aktivity odradili od toho, aby naďalej presúvali svoje zisky do členských štátov s nižšou mierou zdaňovania.

4.3. Komisia navrhuje, aby sa vypracovala lepšia regulácia, pokiaľ ide o pojem „stála prevádzkareň“ podniku. EHSV zastáva názor, že zdaňovanie ziskov z aktivít vykonávaných na území členského štátu predstavuje jediný spôsob, ako zabrániť tomu, aby sa podniky nemohli umelo vyhýbať zdaneniu v členskom štáte. Prijatím plánu BEPS, ktorý vypracovala OECD, by sa mohli vo výraznej miere obmedziť prípady, v ktorých sa podniky vyhýbajú zaplateniu dane z príjmov spoločností na základe toho, že sa odvolávajú na platné ustanovenia európskej legislatívy.

⁽⁴⁾ Smernica o materských a dcérskych spoločnostiach (smernica Rady 2011/96/EÚ z 30.11.2011) a smernica o výpláte úrokov a licenčných poplatkov (smernica Rady 2003/49/ES z 3.6.2003).

4.4. Konsolidácia je operáciou, prostredníctvom ktorej môže podnik kumulovať svoje zisky a straty na celom území EÚ. EHSV uznáva, že ak sa prijme táto konsolidácia, bude predstavovať hlavnú výhodu CCCTB v boji proti zložitým technikám transferového oceňovania, ktoré využívajú podniky realizujúce nadnárodné operácie na území Únie s cieľom zaplatiť menej daní. Výbor však odporúča Komisii, aby zohľadnila skutočnosť, že každý členský štát má právo zachovať zdaňovanie ziskov pochádzajúcich z aktivít podnikov vykonávaných na svojom vlastnom území.

4.5. Príloha k oznámeniu Komisie obsahuje zoznam štátov a území nespolupracujúcich v daňovej oblasti. EHSV sa domnieva, že v tomto prípade ide iba o prvú etapu v boji proti nespolupracujúcim daňovým jurisdikciám, ktoré sú známe pod zovšeobecňujúcim názvom daňové raje. Výbor okrem toho pripomína návrh, ktorý uviedol vo svojich predchádzajúcich stanoviskách⁽⁵⁾, že právne predpisy EÚ by mali zahŕňať postihy pre podniky, ktoré budú naďalej riadiť svoju činnosť z daňových rajov s cieľom vyhnúť sa plateniu daní, ktoré sú podľa daňových režimov v platnosti v členských štátoch, v ktorých tieto podniky vykonávajú svoju činnosť.

4.6. Komisia uznáva dôležitú úlohu, ktorú zohrávajú skupiny dohliadajúce na spoluprácu s členskými štátmi v daňovej oblasti. Ide najmä o skupinu pre kódex správania (zdaňovanie podnikov) a platformu pre dobrú daňovú správu. EHSV odporúča Komisii a členským štátom, aby preskúmali, či je možné odporúčania kódexu zapracovať do európskej legislatívy, tak aby sa stali povinnými.

4.7. V rámci procesu revízie mandátu platformy pre dobrú daňovú správu EHSV nabáda Komisiu, aby nielen predĺžila tento mandát aj na obdobie po roku 2016, ale taktiež zvažila doplnenie jej zloženia o zástupcov sociálnych partnerov, ktorí môžu vo významnej miere prispieť k jej práci.

4.8. Výbor odporúča Komisii a členským štátom, aby pokračovali v zjednodušovaní a harmonizácii platného právneho rámca na úrovni EÚ, ako aj na vnútroštátnej úrovni. Tento postup môže stimulovať investície na úrovni EÚ tým, že sa vytvoria podmienky, ktoré sú potrebné pre udržateľný rast a vytváranie dodatočných pracovných miest.

V Bruseli 9. decembra 2015

Prededa
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

⁽⁵⁾ Stanovisko EHSV na tému „Akčný plán na posilnenie boja proti daňovým podvodom a daňovým únikom“, (Ú. v. EÚ C 198, 10.7.2013, s. 34), stanovisko EHSV z vlastnej iniciatívy na tému „Metóda Spoločenstva v záujme zabezpečenia demokratickej a sociálnej HMÚ“ (Ú. v. EÚ C 13, 15.1.2016, s. 33).

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov — Európska migračná agenda“

[COM(2015) 240 final]

(2016/C 071/08)

Spravodajca: Stefano MALLIA

Pomocný spravodajca: Cristian PÎRVULESCU

Európska komisia sa 10. júna 2015 rozhodla podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom dokument

Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Európska migračná agenda

[COM(2015) 240 final].

Sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 19. novembra 2015.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 512. plenárnom zasadnutí 9. a 10. decembra 2015 (schôdza z 10. decembra) prijal 161 hlasmi za, pričom 10 členov hlasovalo proti a 7 sa hlasovania zdržalo, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV víta oznámenie Komisie s názvom Európska migračná agenda, v ktorom sa podľa jeho názoru odzrkadľuje novonadobudnuté poznanie, že migráciu je potrebné riešiť na európskej úrovni, a nabáda členské štáty, aby spoločne podporili vykonávanie tohto programu.

1.2. Bezprostrednou výzvou pre EÚ je dostať súčasnú chaotickú situáciu pod kontrolu a zabezpečiť, aby sa s ľuďmi, ktorí hľadajú medzinárodnú ochranu, zaobchádzalo vhodným spôsobom. EHSV podporuje bezodkladné zriaďovanie krízových vstupných centier (tzv. „hotspots“) s cieľom podporiť krajiny, ktoré čelia veľkému prílevu migrantov a trvá na tom, aby sa týmto krajinám poskytli potrebné prostriedky a podpora.

1.3. EHSV sa domnieva, že si súčasná situácia vyžaduje, aby EÚ vytvorila naozaj spoločný európsky azylový systém, ktorý bude vychádzať z postupov harmonizovaných v celej EÚ. To zahŕňa jednotné postavenie osôb, ktorým bol udelený azyl, ako aj vzájomné uznávanie rozhodnutí o azyle, spoločnú zodpovednosť a úsilie v oblasti premiestňovania a presídľovania a revíziu Dublinského nariadenia. Potrebné sú solidárne a spoľahlivé mechanizmy vyrovnávania záťaže, najmä stály, spravodlivý a záväzný kľúč rozdeľovania uchádzačov o ochranu medzi všetky členské štáty EÚ. Okrem toho sú potrebné dlhodobé riešenia pre prípad, že by masová migrácia pokračovala alebo by sa v budúcnosti opakovala.

1.4. Európske obyvateľstvo starne a na pracovnom trhu chýbajú niektoré zručnosti. Tieto problémy sa dajú vyriešiť migráciou. EÚ však musí zaviesť účinnejšiu imigračnú politiku. EÚ by mala vypracovať komplexnú politiku legálnej migrácie, ktorá bude zameraná na vytvorenie podmienok pre prichádzajúce osoby a bude transparentná, predvídateľná a spravodlivá. Zároveň sa uznáva, že prisťahovalectvo nie je jediným riešením nedostatku pracovných síl na trhu práce a demografických výziev, a členské štáty môžu zvážiť aj iné primeranejšie riešenia.

1.5. Integrácia migrantov a utečencov je mimoriadne náročná výzva a EÚ a jej členské štáty ju musia riešiť vybudovaním spoľahlivých mechanizmov integrácie. EHSV zastáva názor, že náklady, ktoré vzniknú, ak sa integrácia neuskutoční, vysoko prevýšia náklady na integráciu. EHSV, ktorý dlhodobo podporuje Európske fórum pre integráciu/migráciu, sa domnieva, že integrácia musí byť obojstranný proces, v ktorom zásadnú úlohu zohrávajú sociálni partneri, miestne orgány a občianska spoločnosť. Prioritou by mal byť prístup na pracovný trh a, konkrétnejšie, uznávanie kvalifikácií, ako aj odborná a jazyková príprava. Osobitnú pozornosť treba venovať integrácii žien.

1.6. EÚ musí zabezpečiť svoje vonkajšie hranice. Vzhľadom na komplexnú bezpečnostnú situáciu je viac potrebné úsilie na európskej než na národnej úrovni, čoho súčasťou môže byť spoločné rozhodovanie o niektorých právomociach členských štátov v tejto oblasti.

1.7. Všetky vonkajšie politiky EÚ sa musia optimalizovať a zameriavať na pomoc krajinám pôvodu, aby dosiahli primeranú úroveň bezpečnosti, stability a prosperity pre svojich obyvateľov. EHSV si intenzívne uvedomuje, že ide o dlhodobý cieľ spojený s obrovskými ťažkosťami.

1.8. Je potrebné posilniť spoluprácu v oblasti readmisie, aby sa zabezpečilo účinné a včasné vykonávanie smernice o návrate.

1.9. Občianska spoločnosť zohráva zásadnú úlohu pri riešení migračnej krízy, napríklad tým, že reaguje na potreby migrantov po ich príchode a organizuje následné činnosti s cieľom začleniť ich do spoločnosti a do pracovného trhu. Je nevyhnutné, aby vlády, miestne orgány a organizácie občianskej spoločnosti usilovali o vznik kultúrneho a sociálneho konsenzu medzi európskymi štátmi o tom, že je dôležité a užitočné investovať do integrácie migrantov do spoločnosti a do pracovného trhu.

1.10. EHSV preto vyzýva EÚ a členské štáty, aby navýšili financovanie a materiálnu podporu pre vnútroštátne mimovládne organizácie a organizácie občianskej spoločnosti.

1.11. Zodpovedajúce finančné prostriedky je potrebné získať spoločným úsilím všetkých členských štátov. Pritom je potrebné konštatovať, že výdavky členských štátov súvisiace s prijímaním a integráciou uchádzačov o azyl alebo utečencov nepredstavujú dlhodobé či štrukturálne výdavky a teda by sa nemali započítať do štrukturálnych rozpočtových deficitov. Obstarávanie potrebných prostriedkov nesmie ísť na úkor prostriedkov určených na sociálne ciele v EÚ. To by mohlo byť prekážkou akceptácie u niektorých skupín obyvateľstva.

2. Oznámenie Komisie a najnovší vývoj

2.1. Európska komisia zverejnila svoje oznámenie o európskej migračnej agende 13. mája 2015. Rôzne zloženia Rady rokovali o tomto oznámení a návrhoch na jeho vykonávanie od júna do októbra. EHSV víta oznámenie Komisie, domnieva sa, že je komplexné a zároveň zamerané na najdôležitejšie otázky.

2.2. V súčasnosti prebieha implementácia iniciatív uvedených v agende a väčšina členských štátov si postupne uvedomuje, že výzva, ktorú migrácia predstavuje, sa dá efektívne zvládnuť len kolektívnym úsilím založeným na zásadách solidarity a spoločnej zodpovednosti. Efektívna činnosť si vyžaduje väčšiu mobilizáciu zdrojov z rozpočtu EÚ, ako aj zvýšenie príspevkov členských štátov. Pritom je potrebné konštatovať, že výdavky členských štátov súvisiace s prijímaním a integráciou uchádzačov o azyl alebo utečencov nepredstavujú dlhodobé štrukturálne výdavky a teda ich nemožno započítať do štrukturálnych rozpočtových deficitov.

2.3. Pokiaľ ide o financovanie, EÚ strojnásobila zdroje pre spoločné operácie agentúry Frontex: Poseidon a Triton. Zároveň niekoľko členských štátov nasadilo svoje aktíva (lode a lietadlá). Európska únia tiež vyčlenila 1,8 miliardy EUR z rozpočtu EÚ na zriadenie Núdzového trustového fondu pre stabilitu a na riešenie základných príčin neregulárnej migrácie a vysídľovania osôb v Afrike, zmobilizovala 60 miliónov na núdzovú pomoc pre členské štáty v prvej línii, navrhla mechanizmus prisídľovania s dotáciou 50 miliónov EUR a uvoľnila 30 miliónov na regionálny program rozvoja a ochrany.

2.4. Vedúci predstavitelia EÚ sa zaviazali poskytnúť ďalšie zdroje agentúre Frontex, Europolu a ESVČ s cieľom posilniť vonkajšie hranice EÚ, s osobitným dôrazom na krízové vstupné centrá („hotspots“), aby sa zabezpečila identifikácia, registrácia a odobratie odtlačkov prstov migrantov. Je však potrebná finančná pomoc EÚ, aby sa zabezpečilo, že tieto centrá budú fungovať efektívne, a že splnia svoj účel.

2.5. Počas zasadnutí Rady v júli a septembri sa dosiahla dohoda o premiestnení 160 000 migrantov z Grécka a Talianska a o presídlení ďalších 22 000 osôb, ktoré potrebujú medzinárodnú ochranu. Úspech vykonávania týchto rozhodnutí, ktoré je teraz v úvodnej fáze, bude základom fungovania akejkoľvek migračnej politiky EÚ v budúcnosti.

2.6. Európska komisia 23. septembra 2015 prijala 40 rozhodnutí o nesplnení povinnosti týkajúcich sa niekoľkých členských štátov, ktoré neimplementovali právne predpisy o vytvorení spoločného európskeho azylového systému. EHSV toto rozhodnutie víta, je však veľmi znepokojený, že Komisia bola nútená využiť tento mechanizmus, aby členské štáty presvedčila, že v tejto zásadnej oblasti musia náležite uplatňovať právne predpisy EÚ.

2.7. Niekoľko rozhodnutí na medzinárodnej úrovni môže viesť k zlepšeniu celkovej situácie. Patrí medzi ne posilnenie rozpočtových zdrojov EÚ na poskytovanie okamžitej pomoci utečencom, posilnenie dialógu a spolupráce s tretími krajinami, ako sú napríklad Libanon, Jordánsko a Turecko a kandidátskymi krajinami západného Balkánu, ako aj posilnenie humanitárnej pomoci v roku 2016 a zriadenie uvedeného Núdzového trustového fondu pre Afriku. Obstarávanie potrebných prostriedkov nesmie ísť na úkor prostriedkov určených na sociálne ciele v EÚ. To by mohlo byť prekážkou akceptácie u niektorých skupín obyvateľstva. EHSV víta, že Európska rada 23. septembra 2015 schválila spoločný akčný plán s Tureckom ako súčasť komplexného programu spolupráce, ktorý je založený na spoločnej zodpovednosti, vzájomných záväzkoch a ich plnení.

3. Riešenie krízy

3.1. Bezprostredné opatrenia

3.1.1. Konceptia inteligentných hraníc je vítaná, aj keď prichádza neskoro. Hlavnou výzvou súvisiacou so silnejšie chránenými a inteligentnejšími hranicami je zabezpečiť, aby sa neporušovali ľudské práva migrantov. Okrem toho by nemala byť oslabená ani zásada zákazu vrátenia alebo vyhostenia, hoci práve toto by mohla byť veľká výzva, pretože deliaca čiara medzi utečencami a ekonomickými migrantmi nie je vždy zreteľná a jednoznačná. Uplatňovanie koncepcie inteligentných hraníc musí plne rešpektovať základné práva a slobody.

3.1.2. Schengenská dohoda je jedným z pilierov EÚ a je viac než len symbol európskej integrácie. Je to jedno z najhmataateľnejších práv, ktoré využívajú európski občania, a vďaka ktorému si v praxi vyskúšali, ako vyzerá Európa bez hraníc. EHSV si želá, aby schengenská dohoda čo najskôr opäť fungovala vo svojom zvyčajnom režime a dôrazne odporúča, aby členské štáty prijali všetky možné opatrenia v snahe zabrániť definitívnemu rozpadu tohto systému.

3.1.3. Doteraz sa dosiahla dohoda o premiestnení 160 000 utečencov v rámci EÚ. Rýchle naplnenie tejto dohody v praxi by umožnilo získať veľa cenných skúseností, na základe ktorých by sa mohli vypracovať dlhodobé riešenia pre prípad, že by masový pohyb ľudí pokračoval alebo by sa v budúcnosti zopakoval. EHSV sa nazdáva, že je potrebné uvažovať ambicióznejšie. Globálny masový pohyb ľudí bude pokračovať ešte dlhé roky.

3.1.4. Je v záujme všetkých členských štátov, aby sa implementoval spoľahlivý a solidárny mechanizmus pre prípad, že by masová migrácia v budúcnosti pokračovala. Ako okamžité opatrenie je potrebný stály, spravodlivý a záväzný mechanizmus vyrovnávania záťaže, ktorý by uchádzačov o ochranu rozdelil medzi všetky členské štáty EÚ. Ten musí mať oporu v stálom kľúči rozdeľovania, ktorý bude vychádzať z niekoľkých faktorov, napríklad: veľkosť ekonomiky a územia danej krajiny, HDP, pracovné príležitosti a nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily, existencia národných/etnických komunit a menšín v prijímajúcej krajine. Takýto mechanizmus rozdeľovania by sa mal pravidelne preskúmať. Mali by sa zohľadniť aj preferencie uchádzačov o azyl, pokiaľ súvisia s faktormi, ktoré uľahčujú integráciu (napr. znalosť jazyka, rodinní príslušníci v danej krajine, atď.). Dúfajme, že sa vďaka tomuto mechanizmu prestanú opakovať antagonisticke zásadnutia Rady, ktoré poškodili obraz Európy.

3.1.5. EHSV víta návrh aktivovať mechanizmus Únie v oblasti civilnej ochrany a mobilizovať podporné tímy pre riadenie migrácie, ako aj rýchle pohraničné zásahové tímy, aby sa členským štátom pomohlo zvládať núdzové situácie.

3.1.6. EHSV tiež víta navýšenie financovania agentúry Frontex, ESVC a Europolu v roku 2015 a nárast financovania o 600 miliónov EUR pre tieto tri agentúry v roku 2016 s cieľom pomôcť najviac postihnutým štátom. Je potrebné, aby sa toto úsilie doplnilo účinnou politikou návratu. V súčasnosti bolo do svojich krajín vrátených asi len 38 % osôb, o ktorých sa zistilo, že nepotrebujú ochranu.

3.1.7. Je potrebné, aby EÚ stále viac spájala pomoc pre rozvojové krajiny s vnútornými reformami, ako aj podporovala účinnú spoluprácu v oblasti migrácie, najmä legálnej migrácie (vrátane dočasných pohybov/víz) a politiky návratu. Je však dôležité, aby členské štáty EÚ dodržali svoj záväzok vyčleniť 0,7 % hrubého národného dôchodku (HND) na rozvojovú pomoc.

3.1.8. EHSV víta návrh zintenzívniť diplomatické úsilie s cieľom zapojiť krajiny pôvodu a tranzitu do spolupráce zameranej na riešenie tejto výzvy. Prvým podujatím v rámci tohto úsilia bol migračný samit, ktorý sa konal 11. – 12. novembra 2015 vo Vallette.

3.1.9. V tejto súvislosti je dôležité zdôrazniť, že EÚ musí so svojimi partnermi nielen hovoriť, ale ich aj počúvať, a musí sa k nim aj správať ako k partnerom. Vnímanie cieľov, ktoré je potrebné dosiahnuť, i prostriedkov ako ich dosiahnuť, v EÚ a medzi jej partnermi v Afrike a na Blízkom východe stále ovplyvňujú mnohé nedorozumenia a odlišné perspektívy.

3.1.10. EHSV víta prísľub EÚ, že bude pokračovať v užšej spolupráci s medzinárodnými organizáciami ako sú UNHCR, UNDP, IOM a Medzinárodný červený kríž. Konštatuje však, že si mnoho členských štátov EÚ neplní svoje záväzky, čomu nasvedčuje aj tristná situácia pokiaľ ide o podporu Svetového potravinového programu.

3.1.11. EHSV tiež víta návrh Komisie zvýšiť v roku 2016 humanitárnu pomoc o 300 miliónov EUR s cieľom pokryť základné potreby utečencov.

3.1.12. EHSV podporuje zásadu vzájomného uznávania rozhodnutí o udelení azylu. Podľa článku 78 ZFEÚ by EÚ mala vypracovať spoločnú politiku v oblasti medzinárodnej ochrany, ktorej súčasťou je aj „jednotný štatút ... platný v celej Únii.“ Ak sa takýto štatút platný v celej EÚ neudeľuje prostredníctvom agentúry EÚ, jedinou alternatívou je vzájomné uznávanie vnútroštátnych rozhodnutí.

3.1.13. EHSV plne podporuje úsilie Komisie predložiť do marca 2016 návrhy reformy dublinského nariadenia. Podporuje tiež záväzok Komisie predložiť v tom istom čase aj nový balík zameraný na legálnu migráciu vrátane revidovaného nariadenia o modrej karte.

3.1.14. Ochrana vonkajších hraníc by mala byť spoločnou snahou, v rámci ktorej členské štáty spoja svoje materiálne a intelektuálne zdroje.

3.1.15. EHSV plne podporuje bezodkladné zriaďovanie krízových vstupných centier („hotspots“). Musia byť však plne personálne a materiálne vybavené, aby mohli efektívne fungovať. V krajinách ako sú Taliansko a Grécko, kam každodenne prichádzajú tisíce utečencov, sa úplnému chaosu dá zabrániť len rozsiahlym združovaním finančných a materiálnych zdrojov.

3.1.16. EHSV má tie isté vážne obavy ako UNHCR pokiaľ ide o procesy registrácie a selekcie, ktoré prebiehajú v krízových vstupných centrách („hotspots“) bezprostredne po príchode imigrantov na územie EÚ.

3.2. Dlhodobé opatrenia

3.2.1. EÚ sa podarí obmedziť migračné toky na zvládnuteľné dimenzie len ak sa zmysluplným spôsobom zapojí do riešenia mnohých problémov, ktoré trápia krajiny pôvodu. Dlhodobý cieľ dosiahnuť ich stabilitu, mier a prosperitu si bude vyžadovať bezprecedentné úsilie, nielen zo strany Európy, ale aj celého medzinárodného spoločenstva. EÚ sa musí usilovať o posilnenie medzinárodných aktivít, najmä prostredníctvom OSN.

3.2.2. Je potrebné, aby EÚ rozšírila svoju inštitucionálnu prítomnosť v kľúčových krajinách pôvodu a tranzitu a zriadila osobitné migračné centrá, ako dočasné alebo stále zariadenia pre spracovanie žiadostí o azyl. Krajiny ako sú napríklad Alžírsko, Maroko, Mali, Líbya, Libanon a Turecko potrebujú sústredenejšie úsilie a viac pomoci.

3.2.3. EHSV sa domnieva, že jedným z hlavných cieľov agendy je začať realizovať takú migračnú politiku EÚ, ktorá umožní legálnu migráciu a zároveň bude stimulom pre účinnú integráciu migrantov. EHSV očakáva prvé legislatívne a politické návrhy v týchto oblastiach a je pripravený podporiť úsilie Európskej komisie o ich vypracovanie.

3.2.4. EHSV nabáda členské štáty, aby plne dodržiavali a aktívne vykonávali Ženevský dohovor z roku 1951 a aby odolávali tlaku znižovať úroveň ochrany a služieb poskytovaných utečencom.

3.2.5. EHSV podporuje spoločnú azylovú politiku založenú na zjednodušených spoločných postupoch. Takáto politika musí vychádzať so spoločnej definície postavenia utečenca a práv, ktoré k takémuto postaveniu prináležia, aby sa zabránilo „azylovej turistike“ utečencov.

3.2.6. Je treba ďalej rozvíjať systém informácií o krajine pôvodu (COI). Žiadosti o azyl občanov, ktorí pochádzajú z tej istej krajiny, mávajú často odlišné výsledky, hoci sa dá predpokladať, že sa ocitli v podobnej situácii. Existujúci systém by mal byť dosť flexibilný a spoľahlivý na to, aby sa vývoj v krajinách pôvodu dal zistiť a zapracovať v reálnom čase. Spolupráca medzi bezpečnostnými službami členských štátov by sa mala neustále zlepšovať, pretože sú dôležitým zdrojom informácií.

3.2.7. Väčšou prioritou by mala byť organizácia legálnej migrácie a vízovej politiky, digitalizácia tohto procesu, uznávanie kvalifikácií a dosiahnutie mobility v oblasti vzdelávania.

3.2.8. EÚ by sa mala viac zapojiť do riadenia návratov a podporiť opatrenia zamerané na reintegráciu. Pilotný projekt zameraný na návrat do Pakistanu a Bangladéša má v súčasnej krízovej situácii len obmedzený význam. EHSV dôrazne odporúča plánovanie a vykonávanie podobných projektov s riadnou finančnou a inštitucionálnou podporou.

3.2.9. Posilnenie hraničných kontrol v tranzitných krajinách, hliadok na moriach a ničenie prevádzacích plavidiel môže pomôcť, nie sú to však jediné udržateľné nástroje na riešenie tohto problému. Pre EÚ je správnou cestou uplatňovať komplexný prístup, v rámci ktorého sa lepšie využije rozmanitosť jej nástrojov a jej značné zdroje.

3.3. *Občianska spoločnosť*

3.3.1. Občianska spoločnosť zohráva pri riešení migračnej krízy životne dôležitú úlohu. Aktéri občianskej spoločnosti môžu zásadným spôsobom prispieť k riešeniu bezprostredných potrieb prichádzajúcich migrantov. Občianska spoločnosť však potenciálne môže zohrávať ešte dôležitejšiu úlohu v rámci dlhodobého úsilia potrebného na integráciu migrantov do spoločnosti. Občianska spoločnosť môže pomáhať priamo konkrétnym ľuďom čo je nesmierne dôležité vo všetkých fázach prijímania utečencov a riešenia ich bývania.

3.3.2. EHSV oceňuje solidaritu, ktorú prejavili skupiny občianskej spoločnosti a jednotlivci, ktorí dobrovoľne pomáhajú žiadateľom o azyl. Táto pozitívna a spontánna reakcia však nemá dostatočný rozsah na to, aby mohla vyriešiť existujúce výzvy. EHSV vyzýva členské štáty EÚ, aby uznali a ocenili úlohu, ktorú zohráva občianska spoločnosť a zintenzívnili pomoc vnútroštátnym mimovládny organizáciám a občianskej spoločnosti s cieľom zabezpečiť štruktúrovanejšiu a účinnejšiu reakciu. Vlády členských štátov nesú osobitnú zodpovednosť za identifikáciu organizácií občianskej spoločnosti na svojom území a nadviazanie kontaktov s nimi, ako aj za zvýšenie podpory poskytovanej týmto subjektom, aby sa zabezpečilo posilnenie ich kapacít.

3.3.3. EHSV okrem toho odporúča, aby Komisia vyvinula úsilie poskytnúť členským štátom viac prostriedkov prostredníctvom dohôd o partnerstve týkajúcich sa štrukturálnych fondov, s cieľom navýšiť sumy z ESF a EFRR určené na riadenie migračných tokov a integračné opatrenia. Primárnymi príjemcami takýchto prostriedkov by mali byť mimovládne organizácie a organizácie pôsobiace v teréne. Toto by malo byť nad rámec finančných prostriedkov, ktoré sa v súčasnosti poskytujú z Fondu pre azyl, migráciu a integráciu.

3.3.4. EHSV upozorňuje na Európske fórum pre migráciu, ktoré je pokračovateľom Európskeho fóra pre integráciu zriadeného v roku 2009 EHSV a Európskou komisiou. Toto fórum je platformou pre dialóg medzi Európskymi inštitúciami a občianskou spoločnosťou v oblastiach imigrácie, azylu a integrácie migrantov.

4. Integrácia do spoločnosti a do pracovného trhu

4.1. EHSV zastáva názor, že zabezpečenie transparentného, predvídateľného a spravodlivého systému legálnej migrácie do EÚ je dôležité a vysoko relevantné. Európske obyvateľstvo starne a prírastok je len okolo 0,2 % ročne, čo je hlboko pod úrovňou jednoduchej reprodukcie obyvateľstva. Odhaduje sa, že Európa do roku 2050 príde o približne 30 miliónov ľudí v produktívnom veku a ak sa rýchlo neprijmú opatrenia, vo väčšine členských štátov EÚ budú rýchlo rásť indexy ekonomického zaťaženia, produktivita bude klesať, dôjde k zatváraní podnikov a výrazne narastú náklady na udržanie služieb, najmä pre starnúce obyvateľstvo.

4.2. EÚ môže prostredníctvom kolektívnych a organizovaných opatrení vychádzajúcich zo solidarity premeniť súčasnú situáciu na príležitosť zvrátiť aktuálne demografické trendy a ich sociálne a ekonomické následky. Integrácia migrantov do pracovného trhu vedie k ekonomickému rastu a podporuje ich samostatnosť. Naproti tomu politiky, ktoré integráciu zanedbávajú, prenášajú bremeno podpory migrantov na verejné služby, a môžu spôsobiť spoločenské napätie s rozsiahlymi následkami.

4.3. EHSV uznáva, že integrácia z veľkej časti závisí od integrácie do pracovného trhu. S vplyvom imigrácie na pracovný trh však súvisí mnoho faktorov, ktoré treba vysvetliť. Patrí medzi ne vplyv imigrantov na výšku miezd, dostupnosť pracovných miest, tlak na fiškálny systém (zdravotníctvo a vzdelávanie) a vplyv multikulturalizmu.

4.4. Výbor už pripravil prieskumné stanovisko ⁽¹⁾ ktoré bolo základom pre prípravu konferencie ministrov v Zaragoze v roku 2010 ⁽²⁾, na ktorej sa prijalo dôležité vyhlásenie o integrácii migrantov do pracovného trhu a výzvach pre európske a vnútroštátne orgány a sociálnych partnerov.

4.5. Zo štúdií vyplýva, že migranti do ekonomiky vo všeobecnosti viac prispievajú, ako z nej čerpajú, že ich vplyv na fiškálne systémy je minimálny, že Európe pomáhajú pri riešení demografického deficitu a že sú impulzom pre hospodársky rast. Migrácia však neúčinkuje na všetky regióny v Európe rovnako a jej vplyv treba pozorne hodnotiť na miestnej úrovni. Okrem toho je výrazný rozdiel medzi usporiadaným príchodom migrantov v rámci uplatňovania politik a neočakávaným náporom tisícok nových migrantov, ktorý sa ťažko zvláda, a ktorý je záťažou pre miestne, regionálne a vnútroštátne štruktúry, ako to vidno v posledných týždňoch.

4.6. Integrácia migrantov do pracovného trhu závisí od množstva faktorov, napríklad úrovne nezamestnanosti v hostiteľských krajinách, zručností migrantov, úrovne ich odbornej kvalifikácie, prípravy pred vstupom, pokiaľ ide o jazykovú vybavenosť a formálnu odbornú prípravu, a organizácií a štruktúr zriadených v hostiteľských krajinách s cieľom uľahčiť integráciu migrantov vrátane utečencov na pracovný trh. Práve v týchto oblastiach môže občianska spoločnosť zohrať zásadnú úlohu.

4.7. Existujú však ďalšie faktory, ktoré bránia rýchlej integrácii, napríklad neuznávanie kvalifikácií, byrokratické prekážky, absencia transparentnosti, mylné predstavy verejností o migrantoch, vykorisťovanie a právne prekážky spôsobené zastaranými právnymi predpismi a nevykonávanie alebo pomalá transpozícia právnych predpisov EÚ.

4.8. Odborové zväzy a asociácie zamestnávateľov budú zohrávať kľúčovú úlohu pri riešení problematiky integrácie migrantov do pracovného trhu. EHSV odporúča, aby sa sociálni partneri plne zapojili do prípravy, rozvoja a vykonávania integračnej politiky a s ňou súvisiacich opatrení, ako aj nadväzných krokov, a to na miestnej, regionálnej, národnej a európskej úrovni.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 354, 28.12.2010.

⁽²⁾ <http://www.integrim.eu/wp-content/uploads/2012/12/Report-20101.pdf>, <https://www.uclm.es/bits/archivos/declaracionzaragoza.pdf>.

4.9. Vlády, mieste a regionálne orgány a sociálni partneri musia spolupracovať, aby dosiahli spoločenský konsenzus o spôsoboch a možnostiach integrácie migrantov do ekonomiky a spoločnosti, najmä preto, aby sa zabránilo konfliktom medzi jednotlivými znevýhodnenými skupinami.

4.10. Občianska spoločnosť zohráva zásadnú úlohu pri pomoci migrantom, aby získali prístup k vzdelaniu, odbornej príprave a pracovným miestam a pri boji proti diskriminácii v sektoroch vzdelávania, na pracovnom trhu a všeobecne v celej spoločnosti.

V Bruseli 10. decembra 2015

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa stanovuje krízový mechanizmus premiestnenia a mení nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 604/2013 z 26. júna 2013, ktorým sa stanovujú kritériá a mechanizmy na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu podanej štátnym príslušníkom tretej krajiny alebo osobou bez štátnej príslušnosti v jednom z členských štátov“

[COM(2015) 450 final — 2015/0208 (COD)]

(2016/C 071/09)

Spravodajca: Cristian PÎRVULESCU

Európsky parlament (16. septembra 2015) a Rada (21. októbra 2015) sa rozhodli podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom dokument

„Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa stanovuje krízový mechanizmus premiestnenia a mení nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 604/2013 z 26. júna 2013, ktorým sa stanovujú kritériá a mechanizmy na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu podanej štátnym príslušníkom tretej krajiny alebo osobou bez štátnej príslušnosti v jednom z členských štátov“

[COM(2015) 450 final – 2015/0208 (COD)].

Sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 19. novembra 2015.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 512. plenárnom zasadnutí 9. a 10. decembra 2015 (schôdza z 10. decembra) prijal 152 hlasmi za, pričom 6 členov hlasovalo proti a 13 členov sa hlasovania zdržalo, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1. Utečenecká kríza v EÚ dosiahla bod, v ktorom sa spochybňujú základné zásady ochrany ľudských práv a demokracie. Napriek ťažkostiam je EHSV presvedčený, že tieto zásady sa musia dodržiavať a riadne uplatňovať.

1.2. EHSV sa domnieva, že suverenistické tendencie niektorých vlád a negatívne vnímanie migrácie a utečencov zo strany čoraz väčšieho počtu občanov možno obmedziť rozsiahlym a potrebným úsilím o podporu základných európskych hodnôt a inštitucionálnych úspechov EÚ. V týchto výnimočných situáciách potrebujeme viac Európy, viac demokracie a viac solidarity.

1.3. Súčasná utečenecká kríza, hoci ju bolo možné predvídať, vznikla v dôsledku absencie spoločnej azylovej politiky, ktorej oneskorenie bolo spôsobené absenciou zosúladených európskych politických opatrení. V tejto súvislosti EHSV nalieha na Európsku radu, Európsku komisiu a Európsky parlament, aby implementovali článok 67 ods. 2 a článok 78 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ), v ktorých sa ustanovujú podmienky vytvorenia skutočnej azylovej politiky Európskou úniou.

1.4. EHSV opakovane zdôraznil potrebu solidarity, zodpovednosti a spoločného postupu, ako aj ústredný význam základných práv.

1.5. EHSV víta úsilie Európskej komisie koordinovať spoločnú reakciu na utečeneckú krízu, vrátane zasadnutia vedúcich predstaviteľov, ktoré sa zaoberalo prílevom utečencov pozdĺž západobalkánskej trasy.

1.6. Krízový mechanizmus premiestnenia je konkrétnym príkladom spolupráce založenej na solidarite a zodpovednosti. EHSV si však želá, aby sa tento mechanizmus premiestnenia a ostatné podobné iniciatívy zahrnuli do všeobecnej stratégie s cieľom zabezpečiť jednotnosť a účinnosť. Mimoriadne potrebné sú solidárne a spoľahlivé mechanizmy vyrovnávania záťaže, najmä stály, spravodlivý a záväzný kľúč rozdeľovania uchádzačov o ochranu medzi všetky členské štáty EÚ.

1.7. Európska komisia a ostatné inštitúcie EÚ musia aktívne podporovať vlády členských štátov tak, aby sa vytvorili riadne podmienky a vyhliadky na integráciu premiestnených žiadateľov o azyl. V tejto súvislosti je okrem iného potrebné konštatovať, že výdavky členských štátov súvisiace s prijímaním a integráciou uchádzačov o azyl alebo utečencov nepredstavujú dlhodobé či štrukturálne výdavky a teda ich nemožno započítať do štrukturálnych rozpočtových deficitov.

2. Všeobecné pripomienky

2.1. Súčasná utečenecká kríza je jednak administratívnou výzvou (lebo celý rozsah tohto javu je bezprecedentný), a jednak právnou výzvou. EÚ sa dostala do stavu, keď sa spochybňujú základné zásady ochrany ľudských práv a demokracie. Ochotu členských štátov uplatňovať v plnom rozsahu medzinárodné zmluvy ovplyvnila zvýšená medzinárodná mobilita v dôsledku hospodárskej globalizácie. EHSV sa domnieva, že suverenistické tendencie niektorých vlád a negatívne vnímanie migrácie a utečencov zo strany čoraz väčšieho počtu občanov možno obmedziť rozsiahlym a potrebným úsilím o podporu základných európskych hodnôt a inštitucionálnych úspechov EÚ. V týchto výnimočných situáciách potrebujeme viac Európy, viac demokracie a viac solidarity.

2.2. Európsky azylový systém je pod značným tlakom vyplývajúcim z viacerých kríz. Príčinou niektorých z nich je medzinárodná politika v prvom desaťročí 21. storočia, zatiaľ čo iné sú zvrátené účinky hospodárskej a finančnej krízy. Posledné krízy: „arabská jar“, politická nestabilita v Líbyi a občianska vojna v Sýrii priamo spôsobili značný nárast počtu utečencov.

2.3. Členské štáty Rady Európy, ktorých je 47, sú povinné uplatňovať ustanovenia o ľudských právach, aby sa zabezpečilo, že na základe článku 3 Európskeho dohovoru o ľudských právach budú všetci ľudia chránení⁽¹⁾. Naopak, dohovor z roku 1951 o právnom postavení utečencov poskytuje ochranu len pre určité kategórie osôb, ako sa vymedzuje v článku 1, a túto ochranu možno ľahšie stratiť. Podľa dohovoru však môžu osoby, ktoré potrebujú medzinárodnú ochranu, uplatniť viacero práv. V niektorých členských štátoch, napríklad v Rumunsku, ústavné ustanovenia dávajú prednosť medzinárodným zmluvám pred národnými právnymi predpismi. Článok 18 Charty základných práv Európskej únie, ktorý sa stal záväzným podľa článku 6 ZFEÚ, stanovuje práva osôb, ktoré potrebujú medzinárodnú ochranu⁽²⁾.

2.4. Dublinský systém neprimerane presunul hlavné bremeno spracovávanía žiadostí o azyl na niekoľko štátov, ktoré sa nachádzajú „vo frontovej línii“ (Malta, Taliansko, Cyprus, Grécko, Španielsko a nedávno aj Maďarsko). Za týchto podmienok je pre niektoré členské štáty čoraz ťažšie uviesť do praxe zásady nevyhostenia a zásady zakotvené v Európskom dohovore o ľudských právach, Charte základných práv a smerniciach, ktoré z nej vyplývajú. Napriek týmto ťažkostiam je EHSV presvedčený, že tieto zásady sa musia dodržiavať a riadne uplatňovať.

2.5. V článku 67 ods. 2 a článku 78 Zmluvy o fungovaní Európskej únie sú ustanovené podmienky vytvorenia skutočnej azylovej politiky Európskou úniou. Na základe týchto článkov sa netreba sústreďovať na vypracovanie minimálnych pravidiel, ale skôr na vytvorenie spoločného systému, ktorý bude zahŕňať jednotné postupy. Súčasná utečenecká kríza, hoci ju bolo možné predvídať, vznikla v dôsledku absencie spoločnej azylovej politiky, ktorej oneskorenie bolo spôsobené absenciou zosúladených európskych politických opatrení. V tejto súvislosti EHSV nalieha na Európsku radu, Európsku komisiu a Európsky parlament, aby tieto články uplatňovali.

⁽¹⁾ „Nikoho nemožno mučiť ani podrobovať neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu.“ S azylom a medzinárodnou ochranou nesúvisí iba článok 3 Vyhostenie osoby, ktorá podala žiadosť o azyl, pričom táto žiadosť bola zamietnutá, môže spôsobiť problémy v súvislosti s článkom 2 (právo na život), článkom 5 (právo na slobodu a bezpečnosť), článkom 6 (právo na spravodlivé súdne konanie), článkom 7 žiadny trest bez zákona), článkom 3 protokolu č. 4 (zákaz vyhostenia štátnych príslušníkov), a článkom 4 toho istého protokolu (zákaz kolektívneho vyhostenia cudzincov). Uplatnenie majú aj ďalšie články: článok 8 (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života), článok 13 (právo na účinný prostriedok nápravy), článok 16 (obmedzenia politickej činnosti cudzincov).

⁽²⁾ Právo na azyl sa zaručuje pri riadnom zohľadnení pravidiel Ženevského dohovoru z 28. júla 1951 a protokolu k nemu z 31. januára 1967 o postavení utečencov a v súlade so Zmluvou o založení Európskych spoločenstiev.

2.6. EHSV víta úsilie Európskej komisie koordinovať spoločnú reakciu na utečeneckú krízu, vrátane zasadnutia vedúcich predstaviteľov, ktoré sa zaoberalo prílevom utečencov pozdĺž západobalkánskej trasy. Na zasadnutí sa stretli najvyšší predstavitelia štátov a vlád z krajín EÚ aj krajín mimo EÚ v snahe o lepšiu koordináciu činnosti v danom regióne v troch kľúčových oblastiach: poskytovanie prístrešia, spoločné usmerňovanie migračných tokov a správa hraníc ⁽³⁾.

2.7. EHSV dúfa, že tento krízový mechanizmus premiestnenia pomôže EÚ napredovať na základe konsenzu k systému, ktorý bude dostatočne odolný a pružný na to, aby čelil výzvam migrácie v jej rôznych formách.

2.8. EHSV opakovane zdôraznil potrebu solidarity, zodpovednosti a spoločného postupu, ako aj ústredný význam základných práv. Takisto zdôraznil, že treba vyvinúť podstatné úsilie na uľahčenie integrácie migrantov a utečencov.

2.9. Krízový mechanizmus premiestnenia je konkrétnym príkladom spolupráce založenej na solidarite a zodpovednosti. Na zabezpečenie jednotnosti a účinnosti si však EHSV želá, aby sa tento mechanizmus a iné podobné iniciatívy stali súčasťou všeobecnej stratégie. Mimoriadne potrebné sú solidárne a spoľahlivé mechanizmy vyrovnávania záťaže, najmä stály, spravodlivý a záväzný kľúč rozdeľovania uchádzačov o ochranu medzi všetky členské štáty EÚ. Európska migračná agenda Európskej komisie je pozitívnym krokom týmto smerom.

3. Konkrétne pripomienky

3.1. Každý členský štát, ktorý sa nezúčastňuje na mechanizme, by mal vysvetliť svoje dôvody. Ak sú príčinou hlavne finančné dôvody alebo nedostatočná pripravenosť prijať žiadateľov o azyl, malo by sa prijať ustanovenie o preddavkovej finančnej podpore.

3.2. Podpora EÚ poskytovaná organizáciám občianskej spoločnosti, ktoré sa zaoberajú utečeneckou krízou, a integrácia migrantov je stále nedostatočná. Byrokratické pravidlá a postupy obmedzujú ich schopnosť účinne konať na mieste.

3.3. Či nastala krízová situácia, sa má určovať tak, že Komisia bude skúmať, či je stav taký, že aj členský štát s „dobro pripraveným azylovým systémom“ je neschopný tento stav zvládať. Ako sa tento pojem vymedzuje? Aké sú kritériá na označenie azylového systému ako „dobro pripraveného“? Návrh obsahuje niektoré kritériá, ktoré Komisia môže zvážiť, ale sú pružné a opísané ako „okrem iného“.

3.4. Návrh nie je dostatočne konkrétny, pokiaľ ide o zosúladenie preferencií prijímajúceho členského štátu, členského štátu premiestnenia a žiadateľov. Nie je jasné, ako bude fungovať v praxi.

3.5. Odporúča sa, aby relevantné informácie a poradenstvo bolo dostupné žiadateľom, poskytované orgánmi v prijímajúcich členských štátoch a styčnými dôstojníkmi členského štátu premiestnenia.

3.6. Nie je jasné, ako bude členský štát premiestnenia nabádaný, aby riadne prijímal a integroval premiestnených žiadateľov. Stav infraštruktúry, dostupnosť napr. zdravotníckych služieb a vzdelávania, a tiež peňažné dávky budú mať vplyv na ochotu žiadateľov premiestniť sa do konkrétnej krajiny. Európska komisia a ostatné inštitúcie EÚ musia aktívne podporovať vlády členských štátov tak, aby sa vytvorili riadne podmienky a vyhliadky na integráciu premiestnených žiadateľov.

3.7. Návrh musí byť v tomto ohľade konkrétnejší a načrtnúť postup hodnotenia a nabádania k rozvoju azylovej infraštruktúry a služieb vo všetkých členských štátoch.

3.8. Systém musí do určitej miery zohľadniť preferencie žiadateľov o azyl, pokiaľ ide o konkrétne členské štáty premiestnenia. Preferencie sa musia spájať s jasnými a preukázateľnými vyhliadkami na úspešnú integráciu (rodinní príslušníci s pobytom, znalosť jazyka a predchádzajúce spojenie s krajinou, ako sú štúdiá alebo podnikanie).

⁽³⁾ Pozri vyhlásenie predstaviteľov vydané po zasadnutí.

3.9. Ako činiteľ, ktorý treba brať do úvahy pri premiestňovaní do určitého členského štátu, sa uvádzajú „kultúrne väzby“. EHSV sa domnieva, že toto kritérium by sa nemalo používať ako zdôvodnenie na odmietnutie žiadateľov o azyl na základe ich vierovyznania.

3.10. V návrhu sa neuvádza, ako bude systém pracovať pre krajiny ako je Srbsko a bývalá Juhoslovanská republika Macedónsko (FYROM), ktoré majú jasné vyhliadky na vstup do EÚ a zažívajú značný prílev migrantov a žiadateľov o azyl.

V Bruseli 10. decembra 2015

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení smernica 2003/87/ES s cieľom zlepšiť nákladovo efektívne zníženie emisií a investície do nízkouhlíkových technológií“

[COM(2015) 337 final — 2015/0148 (COD)]

(2016/C 071/10)

Spravodajca: Antonello PEZZINI

Európsky parlament (7. septembra 2015) a Rada (21. septembra 2015) sa rozhodli podľa článkov 192 a 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení smernica 2003/87/ES s cieľom zlepšiť nákladovo efektívne zníženie emisií a investície do nízkouhlíkových technológií“

[COM(2015) 337 final – 2015/0148 (COD)].

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 18. novembra 2015.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 512. plenárnom zasadnutí 9. a 10. decembra 2015 (schôdza z 9. decembra) prijal 138 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 1 sa hlasovania zdržal, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1. Výbor je presvedčený, že pre Európu má ústredný význam udržateľná reindustrializácia s konkurencieschopným rastom a vytváraním nových a lepších pracovných miest a že systém EÚ na obchodovanie s emisnými kvótami CO₂ je potrebné vnímať v tomto kontexte ako kľúčový nástroj politiky EÚ na boj proti zmene klímy a pri dekarbonizácii celosvetového hospodárstva.

1.2. Výbor sa domnieva, že systém EÚ na obchodovanie s emisiami (EU ETS) ako nástroj na zníženie energetických emisií EÚ musí udávať signál pre ceny emisií oxidu uhličitého, ale aj kladným spôsobom ovplyvňovať udržateľné investície do nových technológií s nízkymi emisiami oxidu uhličitého.

1.3. Podľa EHSV je potrebné zvýšiť stabilitu a flexibilitu trhu s emisnými kvótami a jeho otvorenosť všetkým hlavnými svetovým aktérom, a to v podrobnom a koordinovanom rámci na dosiahnutie cieľa vytvoriť konkurencieschopnú a udržateľnú sústavu priemyselnej výroby.

1.4. Výbor sa domnieva, že Komisia by sa mala prísne riadiť mandátom stanoveným v rámci politik v oblasti energetiky a klímy na obdobie do roku 2030, na ktorom sa dohodla Európska rada 23. a 24. októbra 2014, najmä vo svojich jasných usmerneniach k ustanoveniam o úniku uhlíka (*carbon leakage*), ktoré sa musia rozvíjať v rámci reformy EU ETS.

1.5. Podľa výboru je potrebné zabezpečiť náležité mechanizmy prechodu s cieľom zachovať konkurencieschopnosť európskeho priemyslu a zabrániť investičným únikom a vystaveniu európskeho priemyslu nekalej konkurencii krajín, ktoré nemajú porovnateľné regulačné nástroje pre oblasť klímy.

1.6. EHSV odporúča zabezpečiť náležitý rámec predpisov, najmä v oblasti bezodplatného pridelovania kvót, prípustnosti „úniku uhlíka“, revízie referenčných hodnôt porovnávania, náhrad nákladov spôsobených cenou elektrickej energie, s cieľom stopercentne zabezpečiť bezodplatné pridelovanie kvót a plnú náhradu nepriamych nákladov vo všetkých členských štátoch na úrovni 10 % najvýkonnejších zariadení v odvetviach vystavených vysokým rizikám „úniku uhlíka“.

1.7. EHSV odporúča tieto body spomedzi tých, ktoré vymedzujú reformu:

- zrušenie medziodvetvového korekčného koeficientu pre priame náklady,
- harmonizované celoeurópske mechanizmy na kompenzovanie nepriamych nákladov v celej EÚ, aby sa predišlo narušeniu hospodárskej súťaže ⁽¹⁾,
- systémy odmeňovania, nie postihov, pre tých najlepších, a to nezávisle od spôsobu dosiahnutia týchto výsledkov, vrátane zachytávania a využívania CO₂,
- stanovenie referenčných hodnôt založených na spoľahlivých priemyselných údajoch a stanovených len raz, na začiatku obdobia,
- pridelovanie bezplatných kvót podľa odvetví nie na základe historickej, ale skutočnej výroby,
- možnosť núdzového prístupu v 4. fáze pre odvetvia bez predchádzajúcich referenčných hodnôt,
- flexibilnejšia definícia rizika „úniku uhlíka“ s aktuálnymi kvalitatívnymi kritériami rizika bez zavedenia prahových hodnôt,
- využitie časti rezervy stability na podporu pri postupnom zatváraní tých odvetví, ktoré sú vypustené zo zoznamu „úniku uhlíka“,
- výnimky z tohto mechanizmu aj pre podniky, ktorých emisie nedosahujú 50 000 ton CO₂
- úplné začlenenie sociálneho rozmeru do EU ETS na podporu transformácie postupov a zručností v oblasti priemyslu a z hľadiska zamestnanosti smerom k bezuhlíkovému hospodárstvu,
- preskúmanie možnosti rozšírenia mechanizmov odmeňovania najlepších na občiansku spoločnosť, a zabezpečiť **bonusy ETS** pre rodiny, komunity a orgány verejnej správy, ktoré dokážu značne znížiť svoju spotrebu energie, ktorá je zdrojom emisií CO₂, alebo kompenzujú tieto emisie **ekologickými investíciami**,
- vypracovanie nezávislej predbežnej štúdie, ktorá stanoví mechanizmy optimálneho fungovania EU ETS na dosiahnutie vytýčených klimatických cieľov.

1.8. Výbor nakoniec odporúča maximálny súlad, úplnú synergiu, minimálne prekryvanie predpisov a odstránenie nadmernej administratívnej záťaže pri nových právnych predpisoch revízie systému EU ETS a paralelných a doplňujúcich právnych predpisoch, s ktorými vzájomne pôsobia.

1.9. EHSV sa domnieva, že by sa mal zabezpečiť rámec pre obchodovanie s medzinárodnými kreditmi, ktoré by mali zohrávať úlohu pri dosahovaní širších cieľov v oblasti znižovania emisií v Európe, s podporou multilaterálnych a bilaterálnych medzinárodných dohôd.

1.10. EHSV považuje za dôležité vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy po ukončení Parížskej konferencie koncom roka 2015.

⁽¹⁾ Pozri: Modernizácia štátnej pomoci pre integrovaný trh EÚ s energiou – Joaquín Almunia, podpredseda Európskej komisie zodpovedný za hospodársku súťaž, Brusel 2. decembra 2013 – „Energetika: sektor, v ktorom je ‚viac Európy‘ najviac potrebnej“ Rozvoj spoločných zásad posudzovania štátnej pomoci. Aby bola pomoc zlučiteľná, musí prispievať k spoločnému cieľu, napravovať preukázateľné zlyhanie trhu, riešiť problémy súdržnosti, byť vhodným nástrojom, zaručiť stimulačný účinok, byť proporcionálna a obmedzená na minimum, zabrániť nepatričným narušeniam hospodárskej súťaže a obchodu. Pozri aj „Usmernenie o štátnej pomoci v oblasti ochrany životného prostredia a energetiky na roky 2014 – 2020“ (Ú. v. EÚ C 200, 28.6.2014, s. 1).

2. Úvod

2.1. Systém EÚ na obchodovanie s emisiami (EU ETS) začal platiť od 1. januára 2005 a je jedným z najvýznamnejších nástrojov klimateckej politiky EÚ vďaka možnosti znížiť emisie skleníkových plynov, ktorú ponúka.

2.2. EU ETS má od svojho vytvorenia za úlohu poskytovať referenčné údaje pre emisie oxidu uhličitého, s cieľom umožniť znižovanie emisií všetkých odvetví európskeho hospodárstva, ktoré v EÚ emitujú približne polovicu všetkých skleníkových plynov.

2.3. EHSV vždy považovalo EU ETS za kľúčový nástroj klimateckej a energetickej politiky Únie na znižovanie priemyselných emisií EÚ, a preto žiadal jeho skutočnú reformu s cieľom dosiahnuť ciele EÚ v oblasti klímy stanovené do roku 2030, a pritom zachovať priemyselnú konkurencieschopnosť Únie a zabrániť úniku investícií.

2.4. **Európska rada na svojom zasadnutí 21. marca 2014** žiadala opatrenia, ktorými by sa odvetviám vystaveným celosvetovej konkurencii úplne kompenzovali priame a nepriame náklady vyplývajúce z politiky EÚ v oblasti klímy, kým sa medzinárodnou dohodou o ochrane klímy nevytvoria celosvetovo rovnaké podmienky činnosti.

2.4.1. EHSV však súhlasí s pripomienkami Európskeho dvora audítorov, že sa vyskytli „významné nedostatky“ vo vykonávaní EU ETS, a uvádza viacero odporúčaní na zlepšenie integrity a vykonávania tohto systému trvajúc na koncepcii priemyselnej účinnosti, ktorou by sa zabezpečila úplná konkurencieschopnosť hospodárstva EÚ.

2.5. **Európska rada na svojom zasadnutí 23. a 24. októbra 2014** stanovila rámec politik v oblasti klímy a energetiky na obdobie do roku 2030. Okrem toho prijala závery a najmä schválila niekoľko dôležitých cieľov:

- záväzný cieľ EÚ znížiť do roku 2030 celkové emisie skleníkových plynov o minimálne 40 % v porovnaní s úrovňou z roku 1990, s ročným lineárnym koeficientom zníženia 1,74 %,
- záväzný cieľ dosiahnuť aspoň 27 % podiel energie z obnoviteľných zdrojov do roku 2030, ale bez záväzných cieľov pre členské štáty,
- orientačný cieľ zlepšiť energetickú efektívnosť minimálne o 27 % do roku 2030, ktorý nie je záväzný, ale môže byť revidovaný a následne zvýšený na 30 %,
- podporiť urýchlené dobudovanie vnútorného trhu s energiou najneskôr do roku 2020 a dosiahnuť cieľ 10 % pre existujúce elektrické prepojenia.

2.5.1. Základom príspevku EÚ do rokovaní o novej celosvetovej dohode o zmene klímy je cieľ EÚ znížiť v EÚ emisie skleníkových plynov o 40 %, ktorý bol oficiálne schválený na zasadnutí Rady pre životné prostredie 6. marca 2015.

2.5.2. Všetky tieto prvky rámca bude Rada pravidelne preskúmať a naďalej bude poskytovať strategické usmernenia týkajúce sa tak odvetví, na ktoré sa vzťahuje systém EU ETS, ako aj odvetví, na ktoré sa tento systém nevzťahuje, a tiež prepojení a energetickej účinnosti.

2.5.3. Nástroje a opatrenia musia byť zamerané na celkový a technologicky neutrálny prístup na podporu znižovania emisií a na energetickú efektívnosť.

2.6. **13. mája 2015** sa dosiahla dohoda medzi Radou a EP o reforme systému EU ETS rozhodnutím o rezerve stability trhu:

- rezerva stability trhu sa vytvorí v roku 2018, funkčná bude od 1. januára 2019,
- kvóty, ktorých sa týka „backloading“ (900 miliónov kvót, ktorých vydraženie bolo presunutú z obdobia rokov 2014 – 2016 na obdobie 2019 – 2020), budú začlenené do rezervy stability trhu,

- nepridelené kvóty budú prevedené priamo do rezervy stability trhu v roku 2020 a ich budúce využitie bude potrebné zvážiť v rámci rozsiahlejšieho preskúmania EU ETS,
- pre „10 % zložku solidarity“ kvót bude do konca roku 2025 platiť dočasná výnimka z uplatnenia rezervy stability trhu,
- pri preskúmaní EU ETS sa bude musieť vziať do úvahy prípadné využitie obmedzeného počtu kvót pred rokom 2021 na zapojenie jestvujúcich zdrojov na podporu CCS (zachytávanie a ukladanie CO₂),
- preskúmanie EU ETS a rezervy stability trhu zohľadní:
- presun emisií CO₂ do iných krajín a aspekty súvisiace s konkurencieschopnosťou, ako aj
- otázky súvisiace so zamestnanosťou a HDP.

2.7. V strategickom rámci energetickej únie a s ohľadom na parížsku konferenciu o klíme navrhla Komisia balík opatrení zameraných okrem iného na to, aby sa vykonala revízia systému EÚ na obchodovanie s emisiami podľa pokynov Rady a pritom sa zachovala priorita reindustrializácie európskeho hospodárstva a medzinárodná konkurencieschopnosť priemyselných odvetví, ktorým najviac hrozí presun výroby do inej krajiny.

2.8. Opatrenia na revíziu systému EÚ na obchodovanie s emisiami zahŕňajú okrem energetickej politiky aj mnohé iné politiky EÚ.

2.9. EHSV spustil štúdiu o vplyve opatrení financovaných prostredníctvom nástrojov EÚ na ochranu životného prostredia ⁽²⁾, v ktorej sa zdôrazňuje význam efektívneho využívania výnosov z trhových nástrojov na environmentálne zlepšenia zamerané na podporu ekologického hospodárstva, ako aj výnosov vznikajúcich v rámci systému EÚ na obchodovanie s emisnými kvótami, ktoré predstavujú obzvlášť dôležitú príležitosť na financovanie týchto zlepšení a prechod na bezuhlíkové hospodárstvo v oblasti priemyslu a zamestnanosti.

3. Návrhy Komisie

3.1. Iniciatíva Komisie zameraná na zmenu smernice 2003/87/ES o EU ETS hodlá prostredníctvom štruktúrovaného súboru návrhov položiť dôraz na úroveň ročného zníženia povolených emisií tak, aby sa úroveň kvót vydávaných každý rok v celom Európskom hospodárskom priestore od roku 2021 znižovala o vyšší lineárny koeficient, konkrétne o 2,2 %, s cieľom dosiahnuť 43 % zníženie v roku 2030 v porovnaní s úrovňou v roku 2005.

3.2. Návrh obsahuje viaceré mechanizmy financovania určené na podporu hospodárskych subjektov v boji proti „úniku uhlíka“ a pri riešení závažných problémov v oblasti inovácie a investícií potrebných na modernizáciu ich zariadení a na zvýšenie energetickej účinnosti s cieľom prispieť k zníženiu emisií.

4. Systémy obchodovania s emisiami na celosvetovej úrovni

4.1. Systémov obchodovania s emisiami pribúda po celom svete mimo EÚ, pričom systémy na vnútroštátnej alebo nižšej úrovni už fungujú v mnohých krajinách.

4.2. V USA oznámil prezident Obama pravidlá pre plán čistej energie – (*Clean Power Plan*, CPP), ktoré stanovujú pre každý štát jednotlivé normy pre zníženie emisií oxidu uhličitého z elektrární, hlavne uhoľných a plynových, do roku 2030.

4.2.1. V Kalifornii existuje systém stropov a obchodovania (*cap-and-trade*) schválený v roku 2012. V štátoch **Connecticut, Delaware, Maine, Maryland, Massachusetts, New Hampshire, New York, Rhode Island, Vermont** platí iniciatíva *Regional Greenhouse Gas Initiative* – RGGI.

⁽²⁾ <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.fr.nat-publications-reports&itemCode=24097>.

4.3. V **Austrálii** funguje systém obchodovania s emisiami, ktorý sa do roku 2018 prepojí s európskym systémom na základe dohody s Európskou komisiou z roku 2012.

4.4. V **Kanade** bol v roku 2012 zavedený *Québec's Cap-and-Trade System for Greenhouse Gas Emissions* a od roku 2013 sa uplatňuje na 85 % emisií provincie Québec.

4.5. Na **Novom Zélande** sa začal v roku 2008 uplatňovať systém obchodovania s emisiami NZ ETS, ktorý zahŕňa lesné hospodárstvo, poľnohospodárstvo, tekuté fosílné palivá, elektrárne a priemyselné procesy.

4.6. EÚ a **Čína** dospeli na bilaterálnom stretnutí na najvyššej úrovni, ktoré sa konalo koncom júna 2015, k dohode v oblasti spolupráce v boji proti zmene klímy.

4.7. V **Južnej Kórei** existuje od januára 2015 program KETS, prvý operačný program v Ázii na celoštátnej úrovni a druhý po EU ETS na celosvetovej úrovni.

4.8. V **Japonsku** je *Tokyo Cap-and-Trade Program* – TMG ETS prvým systémom povinného obchodovania s emisiami. Uplatňuje sa od apríla 2010.

4.9. Vo **Švajčiarsku** sa začalo so systémom ETS-CH v roku 2008 dobrovoľným päťročným obdobím ako alternatívou k dani z CO₂ z fosílnych palív: od roku 2013 sa stal tento systém povinným pre veľké energeticky náročné podniky.

5. Všeobecné pripomienky

5.1. Výbor sa domnieva, že EU ETS predstavuje účinný kľúčový nástroj na znižovanie emisií z odvetvia energetiky v EÚ, ak sa riadi zákonitostami trhu, v rámci ktorého by ceny emisií CO₂ mali byť signálom v súlade so stanovenými ambíciami, ale aj kladným spôsobom ovplyvňovať investície do technológií s nízkymi emisiami oxidu uhličitého, rozvoj obnoviteľných zdrojov energie a zvyšovanie energetickej účinnosti.

5.1.1. EHSV znepokojuje zrýchľujúci sa proces presunu investícií (*investment leakage*) ako osobitná forma presunu emisií CO₂ (*carbon leakage*) v ohrozených odvetviach. Tento proces by mohol ďalej oslabiť konkurencieschopnosť týchto odvetví a ich schopnosť prijímať opatrenia potrebné pre nízkouhlíkové hospodárstvo efektívne využívajúce zdroje, ako výbor uviedol nedávnych stanoviskách⁽³⁾.

5.2. EHSV je presvedčený o potrebe zvýšiť stabilitu a flexibilitu trhu s emisnými kvótami CO₂ a jeho otvorenosť pre všetkých hlavných svetových aktérov.

5.3. Rámec politík v oblasti energetiky a klímy na obdobie do roku 2030, na ktorom sa dohodla Európska rada 23. a 24. októbra 2014, stanovuje ambiciózne ciele jednostranného zníženia, ale prináša aj presné usmernenia k ustanoveniam o úniku uhlíka (*carbon leakage*), ktoré sa musia rozvíjať v rámci reformy EU ETS.

5.3.1. EHSV sa tiež domnieva, že reforma EU ETS by mala predstavovať koordinovaný politický rámec, najmä spolu s reformou odvetví nepatriacich do EU ETS (rozhodnutie o spoločnom úsilí) a politikami v oblasti obnoviteľných zdrojov energie (smernica o obnoviteľných zdrojoch energie) a energetickej efektívnosti (smernice o energetickej efektívnosti a o energetickej hospodárnosti budov).

5.4. EHSV sa domnieva, že medzi dôležité body reformy by mali patriť:

— zrušenie medziodvetvového korekčného koeficientu pre priame náklady,

— nástroje na kompenzáciu nepriamych nákladov harmonizované na európskej úrovni,

⁽³⁾ „Trhové nástroje na prechod k hospodárstvu v EÚ s efektívnym využívaním zdrojov a nízkymi emisiami uhlíka“ (Ú. v. EÚ C 226, 16.7.2014, s. 1), „Rámec politík v oblasti klímy a energetiky na obdobie rokov 2020 až 2030“ (Ú. v. EÚ C 424, 26.11.2014, s. 39) a „Parížsky protokol“ (Ú. v. EÚ C 383, 17.11.2015, s. 74).

- systémy odmeňovania, nie postihov, pre tých najlepších, a to nezávisle od spôsobu dosiahnutia týchto výsledkov, vrátane zachytávania a využívania CO₂,
- stanovenie referenčných hodnôt založených na spoľahlivých priemyselných údajoch len raz, na začiatku obdobia,
- bezodplatné pridelovanie emisných kvót podľa odvetví na základe skutočnej výroby,
- možnosť rezervného prístupu vo 4. fáze pre odvetvia bez predchádzajúcich referenčných hodnôt,
- flexibilnejšia definícia rizika „úniku uhlíka“ s aktuálnymi kvalitatívnymi kritériami rizika,
- využitie časti rezervy stability na podporu pri postupnom rušení tých odvetví, ktoré sú vypustené zo zoznamu „úniku uhlíka“,
- výnimky z tohto mechanizmu pre malé zariadenia, ktorých emisie nedosahujú 50 000 t CO₂,
- úplné začlenenie sociálneho rozmeru do EU ETS na plnú podporu transformácie postupov a zručností v oblasti priemyslu a z hľadiska zamestnanosti smerom k bezuhlíkovému hospodárstvu.

5.4.1. Podnikom, ktorým hrozí premiestnenie, by malo byť pridelené určité množstvo bezodplatných emisných povolení.

5.5. Podľa výboru je potrebné zabezpečiť náležité mechanizmy prechodu na vyvážené znižovanie bezodplatného pridelovania kvót emisií CO₂ s cieľom zachovať konkurencieschopnosť európskeho priemyslu a zabrániť úniku investícií a vystaveniu európskeho priemyslu a európskej zamestnanosti nekalej konkurencii krajín, ktoré nemajú porovnateľné regulačné nástroje.

5.5.1. EHSV konkrétne odporúča zaviesť celosvetový súbor náležitých predpisov pre objemy bezodplatného pridelovania kvót, prípustnosti „úniku uhlíka“, revízie referenčných hodnôt porovnávania, náhrad nákladov spôsobených cenou elektrickej energie, s cieľom stopercentne zabezpečiť bezodplatné pridelovanie kvót a plnú náhradu nepriamych nákladov vo všetkých členských štátoch na úrovni 10 % najvýkonnejších zariadení v odvetviach vystavených vysokým rizikám „úniku uhlíka“.

5.5.2. Treba tiež preskúmať možnosti rozšírenia mechanizmov odmeňovania najlepších na občiansku spoločnosť, a zabezpečiť **bonusy ETS** pre rodiny, komunity a orgány verejnej správy, ktoré dokážu značne znížiť svoju spotrebu energie, ktorá je zdrojom emisií CO₂, alebo kompenzujú tieto emisie **ekologickými investíciami**.

5.6. EHSV sa nazdáva, že treba zachovať, zdokonaľiť a rozšíriť mechanizmus čistého rozvoja (CDM) a primerane podporiť prepojenie európskeho systému ETS s novými systémami, ktoré sa vytvárajú v iných častiach sveta.

5.7. Zmena klímy si vyžaduje celosvetové riešenie prostredníctvom dohody s jasne stanovenými a záväznými cieľmi pre všetky veľké svetové ekonomiky.

6. Konkrétne pripomienky

6.1. Výbor odporúča revidovať spôsob pridelovania kvót tak, aby sa zaručilo určité percento bezodplatného pridelovania, a tým sa uspokojili požiadavky subjektov, ktoré naň majú právo. Vymedzenie odvetví, ktorým hrozí presun výroby do iných krajín od roku 2020 môže spôsobiť výrazné skrátenie zoznamu s hraničnou hodnotou 0,18 ako nevyhnutným predpokladom prijateľnosti.

6.2. EHSV je znepokojený ďalším sprísnením referenčných hodnôt, ktoré by ešte viac znevýhodňovali podniky, ktoré čelia ťažkým situáciám: zníženie referenčnej hodnoty prostredníctvom jediného lineárneho korekčného faktora stanoveného v rozpätí od minimálne 0,5 % po maximálne 1,5 % medziročne, nezohľadňuje životnosť strojov a skutočný technologický stav vo výrazne členených odvetviach.

6.3. EHSV sa domnieva, že referenčné parametre týkajúce sa „úniku uhlíka“ by mali byť technicky a ekonomicky schopné zachytiť skutočný technologický pokrok a odporúča, aby sa na metodológii na krátenie zoznamu sektorov na zozname odvetví ohrozených „únikom uhlíka“ zo 177 na 52 v rokoch 2021 – 2030 podieľali aj sociálni partneri a aby ju spravádzali opatrenia na postupné rušenie (*phasing-out*).

6.4. EHSV sa okrem toho nazdáva, že treba zrušiť medziodvetvový korekčný faktor. Nevhodne vypočítaný korekčný faktor by viedol k neistote pri bezodplatnom pridelovaní kvót a vystavil by najviac ohrozené zariadenia neprímeraným nákladom.

6.5. EHSV sa domnieva, že by mal existovať celoeurópsky harmonizovaný mechanizmus na kompenzáciu nepriamych nákladov vyplácaných na základe vopred stanovených parametrov⁽⁴⁾, ktorý by pomohol predchádzať súčasným narušeniam vnútorného trhu, a to tak, že sa zavedie povinnosť uplatňovať súčasný systém založený na štátnej pomoci a členské štáty sa zaviazajú vyčleniť aspoň časť príjmov z aukcií na dostatočnú kompenzáciu nepriamych nákladov, ktoré vznikajú subjektom s najlepšimi výsledkami z environmentálneho hľadiska v ohrozených odvetviach.

6.6. EHSV žiada, aby sa pružnejšie a dynamickejšie bezodplatné pridelovanie kvót zakladalo na aktualizovaných skutočných úrovniach výroby, a aby sa zachovaním rovnakej úrovne bezodplatného pridelovania kvót podporili subjekty, ktoré zvýšia efektívnosť.

6.7. Je potrebné spružniť kritérium na určenie rizika „úniku uhlíka“ (*carbon leakage*), aby sa čo najlepšie posúdil vplyv ceny emisií CO₂ na konkurencieschopnosť rôznych odvetví, najmä MSP, podľa kritéria kvality v súlade s vymedzením z roku 2008.

6.8. EHSV sa domnieva, že fondy EU ETS – fond rezervy stability, fond na inovácie, fond na modernizáciu – by sa mali vnímať v ucelenom obraze, s cieľom zabezpečiť správne a riadne fungovanie systémov riadenia a kontroly, aby sa zabránilo prekryvaniu a duplicitě.

6.9. EHSV sa nazdáva, že:

- časť rezervy stability by sa mala využiť na podporu pri postupnom rušení *phasing-out* odvetví vypustených zo zoznamu „úniku uhlíka“,
- fond na modernizáciu by malo byť povolené využívať na opatrenia na výrobu elektrickej energie nielen v členských štátoch s HDP na obyvateľa nižším ako 60 % priemeru EÚ, ale aj v oblastiach NUTS 2, aby sa mohli podporovať investície transparentným spôsobom bez narušenia vnútorného trhu s energiou,
- fond na inovácie by sa mal využívať na nové nízkouhlíkové technológie a priemyselné postupy najmä v odvetviach, ktorých sa týka postupné rušenie (*phasing-out*),
- mali by sa podporovať dobrovoľné aukcie s emisiami CO₂, tzv. „trh Carbomark“ ako dodatočné záväzky, ktoré na seba dobrovoľne prevezmú vlastníci lesov, s cieľom maximalizovať nepriame environmentálne výhody plynuce z lesov, ktoré poskytujú príležitosť uznať úlohu lesného ekosystému pri zmene klímy aj z hospodárskeho hľadiska.

6.10. Výbor sa domnieva, že opatrenia plánované pre malé zariadenia, ktoré emitujú menej ako 25 000 ton CO₂, by sa mali rozšíriť aj na zariadenia s emisiami nižšími ako 50 000 t CO₂, ktoré na európskej úrovni predstavujú približne 75 % zariadení v rámci ETS, ale len 5 % celkových emisií.

6.11. Pokiaľ ide o emisie z mineralogických procesov, ich potenciál zníženia zo strany prevádzkovateľov je v podstate nulový a malo by sa na ne vzťahovať bezodplatné pridelovanie kvót v celkovom objeme.

⁽⁴⁾ „Usmernenie o štátnej pomoci v oblasti ochrany životného prostredia a energetiky na roky 2014 – 2020“ (Ú. v. EÚ C 200, 28.6.2014, s. 1).

6.12. Vzhľadom na to, že opatrenia na revíziu systému EÚ na obchodovanie s emisnými kvótami sa týkajú okrem energetickej politiky mnohých ďalších oblastí politiky EÚ, výbor odporúča maximálny súlad a odstránenie nadmernej administratívnej záťaže pri nových právnych predpisoch a predpisoch, s ktorými vzájomne pôsobia.

V Bruseli 9. decembra 2015

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov — Stratégia pre jednotný digitálny trh v Európe“

[COM(2015) 192 final]

(2016/C 071/11)

Spravodajca: Raymond HENCKS

Pomocný spravodajca: Thomas McDONOGH

Európska komisia sa 12. mája 2015 rozhodla podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Stratégia pre jednotný digitálny trh v Európe“

[COM(2015) 192 final].

Sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 24. novembra 2015.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 512. plenárnom zasadnutí 9. a 10. decembra 2015 (schôdza z 9. decembra) prijal 219 hlasmi za, pričom 2 členovia hlasovali proti a 7 členov sa hlasovania zdržalo, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV podporuje stratégiu pre jednotný európsky digitálny trh. Je však znepokojený tým, že niektoré členské štáty neprejavili dostatočnú politickú vôľu iniciovať tvorivú a inovatívnu digitálnu úniu, ktorá nebude klásť dôraz iba na spotrebu.

1.2. Stratégia pre jednotný digitálny trh v Európe, ktorú navrhuje Komisia predsedu Junckera, nadväzuje na predchádzajúce digitálne stratégie a programy a jej cieľom je dať nový impulz digitálnej politike Európskej únie, ktorej zavedenie mešká. Zároveň ide o nové zameranie na obchod a spotrebiteľov a opatrenia nevyhnutné na vytvorenie väčšieho počtu obchodných príležitostí, spotrebiteľov a lepších podmienok a lepšej ochrany pre spotrebiteľov.

1.3. V tejto súvislosti treba v prvom rade odstrániť nesúlad medzi existujúcimi zručnosťami pracovnej sily a zručnosťami potrebnými na trhu. A môže ísť rovnako o počítanie a gramotnosť, ako aj o digitálne zručnosti a ich zodpovedné využívanie. Ďalej je potrebné jednoduché využívanie platforiem na riadenie trhu, preto by sa nemali obmedzovať činnosti platformy. A napokon sú potrebné príslušné aplikácie, takže zameranie na normalizáciu je vítané. Viac služieb elektronickej verejnej správy pomôže zapojiť viac občanov do digitálnych činností. Z hľadiska spotrebiteľa EHSV víta iniciatívy týkajúce sa lepšieho prístupu spotrebiteľov a podnikov k digitálnemu tovaru a službám v celej Európe.

1.4. Niektoré, ale nie všetky, iniciatívy uvedené v bode 4.2 (Vytváranie priaznivých podmienok pre rozmach digitálnych sietí a služieb) sa týkajú sietí infraštruktúry a sú súčasťou digitálnej agendy. Význam týchto návrhov vyplýva z kontextu jednotného trhu a naliehavosti, s akou sa nimi bude zaoberať. Niektoré ďalšie iniciatívy uvedené v tomto bode sú dôležité z hľadiska práv spotrebiteľov.

1.5. EHSV môže len podporiť Komisiu v jej odhodlaní odstrániť fragmentáciu 28 národných digitálnych stratégií a trhov s cieľom zlúčiť ich na úrovni EÚ a zaistiť si tak vedúce postavenie vo svetovom digitálnom hospodárstve, ktoré sa stalo doménou tretích krajín.

1.6. EHSV je presvedčený, že Európska únia, ktorá disponuje vynikajúcimi zručnosťami a veľkými skúsenosťami v niektorých digitálnych oblastiach, môže ešte dobehnúť tento rozdiel. V tejto súvislosti sa EHSV zasadzuje za rozvoj interdisciplinárnych centier výskumu a európskej súčinnosti v rámci európskeho výskumného priestoru v takých oblastiach, ako je cloud computing, nanoelektronika, skladovanie a spracovanie veľkých dát, prístroje, ktoré možno konzultovať alebo kontrolovať na diaľku (pripojené predmety) či inteligentné služby.

1.7. Únia môže vyrovnať spomínaný rozdiel, ak sa jej v krátkodobom horizonte podarí spojiť svoje zdroje na mobilizáciu a koordináciu úsilia verejného a súkromného sektora 28 členských štátov a súčasne zapojiť všetky zúčastnené strany do diskusií o stratégii pre jednotný digitálny trh. EHSV schvaľuje záväzok Komisie začať verejné konzultácie ku každému budúcemu opatreniu týkajúcemu sa jednotného digitálneho trhu.

1.8. EHSV vyjadruje poľutovanie nad skutočnosťou, že v digitálnej agende chýba sociálny rozmer (s výnimkou otázok týkajúcich sa digitálnej zručnosti), hoci rozvoj služieb a obchodných modelov prináša zásadné zmeny vo svete práce. EHSV sa domnieva, že okrem možných výhod treba vziať do úvahy rôzne riziká a výzvy, predovšetkým v oblasti bezpečnosti a organizácie práce a sociálneho zabezpečenia, rovnako ako postupy stanovené zmluvou o sociálnom dialógu, ako aj horizontálnu sociálnu doložku, ktoré musia mať svoje miesto v stratégii pre jednotný európsky trh⁽¹⁾. EHSV sa domnieva, že sociálny rozmer so všetkými jeho následkami pre zamestnanosť by mal byť štvrtým pilierom stratégie pre jednotný európsky digitálny trh.

2. Úvod

2.1. EHSV chápe pojem „jednotný digitálny trh“ ako presun transakcií a činností z existujúceho vnútorného trhu EÚ na internet. Čiastočne sa tak už stalo, ale iniciatívy popísané Komisiou sú navrhnuté s cieľom dosiahnuť plný potenciál digitálnych technológií. Trhové činnosti a transakcie zahŕňajú výrobu tovaru a poskytovanie služieb, za čím nasleduje sprostredkovanie, distribúcia a spotreba. Transakcie medzi spotrebiteľom (C), podnikom (B) a verejnými orgánmi (G) odzrkadľujú vplyv sociálnych sietí a trend smerom k spoločnosti založenej na spoločnom využívaní. Verejné orgány majú na jednotnom digitálnom trhu úlohu poskytovateľa služieb.

2.2. Výhody spojené s presunom podnikových postupov sú dobre známe: lepšia integrácia do hodnotového reťazca, zrýchlenie procesov od koncepcie po dodanie, zlepšené rozhrania pre spotrebiteľov (najmä v súvislosti so sociálnymi sieťami) a celkovo väčšia konkurencieschopnosť. Ako bude prechod pokračovať, bude otvárať cestu internetu vecí a štvrtej priemyselnej revolúcii.

2.3. Jedinečná charakteristika vnútorného trhu je to, že je koncipovaný nadnárodne, a preto je v zásade dobre prispôbený na využívanie internetu. Existujú však problémy so samotným vnútorným trhom, s prispôbením pravidiel, zákonov a predpisov digitálnemu prostrediu. Existujú nedostatky v digitálnej pripravenosti jednotlivých skupín „B“, „G“ a „C“, nedostatky v technologickej infraštruktúre jednotného digitálneho trhu a možné problémy dominantného postavenia veľkých platforiem.

2.4. Súbežne s projektom jednotného digitálneho trhu Komisia uskutočňuje digitálnu agendu. Tá sa zaoberá oprávnenými obavami týkajúcimi sa nedostatočnej prítomnosti EÚ v globálnych odvetviach produkcie hardvéru a softvéru, ale tieto obavy sú pre jednotný digitálny trh okrajové. Podľa Komisie by dokončenie jednotného digitálneho trhu bolo veľmi prínosné z hľadiska HDP a zamestnanosti a všetky kroky, ktoré treba podniknúť, sú v súčasnosti v možnostiach EÚ a členských štátov.

2.5. Neschopnosť dokončiť jednotný trh so službami má ďalekosiahle následky pre rozvoj jednotného digitálneho trhu. Služby sú dominantným odvetvím hospodárstiev členských štátov. Poskytovanie služieb je čoraz viac determinované internetovými transakciami; pokrok so stratégiou pre jednotný digitálny trh by sám osebe mohol uľahčiť vytvorenie jednotného trhu pre služby.

2.6. Pravidlá, právne predpisy a zákony vyvinuté pre transakcie v papierovej forme a prvé desaťročia elektronického obchodu sa stali prekážkami dosiahnutia jednotného digitálneho trhu. EHSV víta navrhovaný legislatívny program a ambiciózný harmonogram, ktorý bol stanovený:

- Legislatívne návrhy na jednoduché a účinné cezhraničné zmluvné pravidlá pre spotrebiteľov a podniky.
- Preskúmanie nariadenia o spolupráci v oblasti ochrany spotrebiteľa.
- Opatrenia v oblasti doručovania zásielok.

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV na tému „Vplyvy digitalizácie na odvetvie služieb a zamestnanosť v súvislosti s priemyselnými zmenami“ (Ú. v. EÚ C 13, 15.1.2016, s. 161).

- Rozsiahle preskúmanie s cieľom pripraviť legislatívne návrhy na odstránenie neopodstatneného geografického blokovania.
- Prieskum hospodárskej súťaže v odvetví elektronického obchodu, týkajúci sa online obchodu s tovarom a poskytovania služieb online.
- Legislatívne návrhy na reformu režimu autorských práv.
- Legislatívne návrhy na zníženie administratívnej záťaže pre podniky vyplývajúcej z rôznych režimov DPH.
- Iniciatívy týkajúce sa vlastníctva údajov, voľného toku údajov (napr. medzi poskytovateľmi cloudu) a európskeho cloudu.
- Preskúmanie smernice o súkromí a elektronických komunikáciách.

2.7. Zatiaľ čo legislatívny program uvedený v bode 2.5 je jednoznačný, plánované opatrenia na zvýšenie povedomia, schopnosti a gramotnosti v oblasti internetu v troch skupinách „B“, „G“ a „C“ sú oveľa menej jasné.

- Digitálne zručnosti a znalosti, najmä pre mnohé skupiny občanov EÚ, nie sú ani zďaleka uspokojivé, rovnako ako aj návrhy Komisie v tejto súvislosti. EHSV vyjadruje poľutovanie nad tým, že Komisia nedáva potrebnú prednosť tomuto veľmi dôležitému faktoru úspechu pre jednotný digitálny trh a európsku informačnú spoločnosť.
- Prijatie plánu pre prioritné normy IKT a rozšírenie európskeho rámca interoperability pre verejné služby.
- Nový akčný plán pre elektronickú verejnú správu vrátane iniciatívy týkajúcej sa zásady „stačí len raz“ a iniciatívy na vybudovanie prepojenia obchodných registrov.

Spoločne budú mať tieto iniciatívy vplyv na občanov, MSP, verejné a súkromné služby a sektorové aplikácie, ktoré sú pre dosiahnutie jednotného digitálneho trhu najdôležitejšie. Tieto návrhy sú nepresné a nezdajú sa byť naliehavé. EHSV bude dôkladne sledovať vývoj týchto iniciatív, ktoré sú všetky pod kontrolou EÚ a členských štátov.

2.8. Je navrhnutých viacero rozhodujúcich iniciatív týkajúcich sa infraštruktúry:

- Preskúmanie smernice o satelitnom vysielaní a káblovej retransmisii.
- Legislatívne návrhy na reformu súčasných pravidiel v oblasti telekomunikácií.
- Preskúmanie smernice o audiovizuálnych mediálnych službách (Komisia preskúma smernicu o audiovizuálnych mediálnych službách).
- Vytvorenie zmluvného verejno-súkromného partnerstva pre kybernetickú bezpečnosť.

Telekomunikácie a kybernetická bezpečnosť sú jasné priority, ale objasnenie pravidiel pre audiovizuálne služby pre káblové, satelitné a širokopásmové pripojenie je tiež naliehavé.

2.9. Platformy riadia jednotný digitálny trh. Väčšina členov skupín „C“, „B“ a „G“ ich denne používa. Sú prístupné, ľahko použiteľné a často bezplatné. Ich ďalší rozvoj je nevyhnutný, ale existujú obavy:

- Uľahčujú narúšajúce aplikácie, ktoré ohrozujú sektory a usadené spoločnosti. Zákazníci majú úžitok, ale usadené spoločnosti spochybňujú ich legálnosť.
- Mnohé platformy majú dominantné postavenie, ktoré vyvoláva otázky o možnom zneužívaní tohto postavenia.

— Väčšina veľkých platforiem má sídlo mimo EÚ, ale v EÚ existuje sektor platforiem, ktorý potrebuje spravodlivé podmienky na prežitie a prospech.

EHSV preto víta prieskum s názvom „Komplexná analýza úlohy platforiem na trhu vrátane nezákonného obsahu na internete“. Aby jednotný digitálny trh uspel, platformy musia prosperovať a presadzovanie právnych predpisov by nemalo inak obmedziť ich manévrovací priestor.

2.10. Vzhľadom na túto analýzu EHSV považuje opatrenia pre skupiny uvedené v bode 2.7 za možnú slabinu stratégie a vyjadril by v súvislosti s platformami isté pripomienky.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. Je nepopierateľné, že Európska únia doteraz riadne nevyužila obrovské možnosti, ktoré ponúkajú digitálne technológie. Vyplýva to do veľkej miery zo skutočnosti, že európsky trh zostáva rozdelený na 28 vnútroštátnych trhov.

3.2. Niektoré členské štáty však očividne uprednostňujú zachovať a ďalej rozvíjať čisto národnú digitálnu stratégiu namiesto toho, aby iniciovali tvorivú a inovatívnu európsku digitálnu úniu. Ministri hospodárstva Nemecka a Francúzska vyzvali na vytvorenie spoločného rámca zameraného najmä na tieto dve krajiny.

3.3. EHSV okrem toho konštatuje, že predsedovia vlád niektorých členských štátov napísali predsedovi Rady, aby vyjadrili svoje výhrady k vykonávaniu stratégie. Zdôraznili, že je dôležité „regulovať len vtedy, ak existuje jasný dôkaz o potrebe regulácie, pričom treba vychádzať zo zásad inteligentnej regulácie a dôkladného posúdenia vplyvu. Je úplne jasné, že jednotný digitálny trh bude úspešný len vtedy, ak nepotláča inovácie, investície a podnikanie.“ EHSV súhlasí s týmto názorom pod podmienkou, že sa tiež zohľadnia záujmy spotrebiteľov a zamestnancov.

3.4. Komisia vidí túto novú stratégiu na dokončenie jednotného digitálneho trhu ako pokračovanie digitálnej agendy pre Európu z roku 2010. V nej bolo stanovených 101 opatrení, z ktorých 72 bolo podľa Komisie úspešne dokončených a 23 by sa malo dokončiť v stanovených lehotách, avšak bez toho, aby bol dokončený jednotný digitálny trh, takže časť týchto iniciatív je obsiahnutá v novej skúmanej stratégii.

3.5. Pri prezentácii politických usmernení novej Európskej komisie jej predseda Jean-Claude JUNCKER vyjadril názor, že „vybudovanie prepojeného jednotného digitálneho trhu môže [...] priniesť v Európe dodatočný rast vo výške až 250 mld. EUR, čím sa vytvorí státisíce nových pracovných miest“. Podľa skúmaného oznámenia by európsky HDP mohol vzrásť o 415 miliárd EUR, zatiaľ čo dvaja komisári zodpovední za digitálny hovoria o 3,8 miliónoch pracovných miest vytvorených prostredníctvom jednotného digitálneho trhu.

3.6. EHSV považuje za kontraproduktívne zaťažovať občanov s údajmi, ktoré sa podstatne líšia v závislosti od toho, z akého zdroja Komisie pochádzajú, ale ktoré sú však prezentované ako nevyvrátiteľné pravdy, hoci sú málo vierohodné. Takéto vyhlásenia v konečnom dôsledku vzbudzujú nedôveru v politikov a vyvolávajú ľahostajnosť voči skutočným problémom.

3.7. Komisia doteraz nikdy nepredložila dôkaz o tom, že sa jej predpovede toho istého typu splnili. EHSV žiada, aby súčasná Komisia na konci svojho funkčného obdobia zhodnotila situáciu a porovнала túto bilanciu so svojimi prognózami.

3.8. EHSV sa domnieva, že je nereálne veriť v dokončenie jednotného digitálneho trhu počas súčasného funkčného obdobia Komisie, o to viac, že štúdie vplyvu alebo príslušné vedecké výskumy podporujúce tieto tvrdenia nie sú zverejnené. EHSV sa nazdáva, že odhady Komisie by sa mali porovnať so štúdiami, ktoré predpovedajú podstatné straty pracovných miest spôsobené digitálnymi zmenami ⁽²⁾.

3.9. Podľa Komisie by realizácia jednotného digitálneho trhu umožnila Európe udržať si vedúce svetové postavenie v digitálnom hospodárstve, a zároveň ponúkla európskym podnikom možnosť rozvíjať sa mimo EÚ.

⁽²⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 1.

3.10. EHSV s poľutovaním konštatuje, že ambiciózny cieľ, ktorý si EÚ stanovila v Lisabonskej stratégii z roku 2000, a to stať sa najkonkurencieschopnejšou a najdynamickejšou znalostnou ekonomikou na svete, schopnou zabezpečiť trvalo udržateľný **hospodársky rast** a zvyšovať počet a kvalitu pracovných miest, bol výrazne znížený.

3.11. Európska únia zaostáva.

Digitálne hospodárstvo sa stalo doménou Spojených štátov a Ázie. Asi päťdesiat veľkých európskych prevádzkovateľov elektronickej komunikácie podlieha 28 rozdielnym národným regulačným rámcom, zatiaľ čo šesť veľkých prevádzkovateľov amerického trhu a tri veľké spoločnosti na čínskom trhu sa riadia jednotným regulačným rámcem. Konceptia vnútroeurópskeho digitálneho trhu ako integračného faktora už v dnešnom digitálnom svete bez hraníc nie je vhodná. Nezabránila napokon veľkým platformám tretích krajín vytvoriť monopoly alebo oligopoly vo väčšine krajín EÚ.

3.12. EHSV naďalej dúfa, že EÚ môže ešte vyrovnať tento rozdiel a že stratégia pre jednotný digitálny trh v Európe môže tomuto sektoru poskytnúť nový impulz. Podmienkou je však uplatňovanie tvorivosti a nielen používanie digitálnych technológií, podporovanie kvalitatívnej zmeny v spoločnosti smerom k skorému vzdelávaniu mladých ľudí v záujme rozvíjania digitálnych zručností a propagovania ich zodpovedného využívania, odstránenia digitálnej priepasti, zaručenia prístupnosti pre všetkých občanov (vrátane osôb so zdravotným postihnutím) a zaručenia primeraných verejných a súkromných investícií do vzdelávania, odborného vzdelávania a výskumu.

3.13. Na tento účel EÚ potrebuje spojiť svoje zdroje, aby zmobilizovala a koordinovala úsilie verejného a súkromného sektora 28 členských štátov. Je to nevyhnutné, ak nechce premeškať zmeny, ktorými pravidelne prechádza digitálna ekonomika ako napríklad v prípade mobilných aplikácií, ktorých počet v priebehu niekoľkých rokov prudko vzrástol, cloud computingu, veľkých dát (*big data*) alebo strategických otázok, ktoré sa v súčasnosti sústreďujú na úrovni obrovských platforiem digitálnych služieb, ktoré sa stali kľúčovými cestami prístupu na internet. Do diskusie o stratégii pre jednotný digitálny trh sa musia zapojiť všetky zainteresované strany a musí sa v nej zohľadniť ochrana a základné práva občanov, spotrebiteľov, pracovníkov a osôb so zdravotným postihnutím v záujme vytvorenia inkluzívnej spoločnosti.

3.14. EHSV môže len konštatovať, že v stratégii pre jednotný digitálny trh úplne chýba sociálny rozmer. Účinky digitalizácie na zamestnanosť a ich problémy sa vo veľkej miere neberú do úvahy, hoci neustály rozvoj služieb a obchodných modelov prináša zásadné zmeny vo svete práce s výrazným vplyvom na charakter práce a štruktúru podnikov a rizikom rozpadu kolektívnych dohôd. V tejto súvislosti musia mať postupy o sociálnom dialógu stanovené v zmluve, ako aj horizontálna sociálna doložka, svoje miesto v stratégii pre jednotný digitálny trh. Vo svojom stanovisku CCMI/136 o vplyvoch digitalizácie na odvetvie služieb a zamestnanosť v súvislosti s priemyselnými zmenami EHSV vypracoval súbor odporúčaní s cieľom zabrániť, aby vývoj digitálneho sveta ohrozil efektívnosť existujúcich systémov odborného vzdelávania, ochrany zamestnanosti, sociálneho zabezpečenia a zdaňovania. EHSV sa domnieva, že sociálny rozmer so všetkými jeho dôsledkami na zamestnanosť by mal byť štvrtým pilierom stratégie pre jednotný európsky digitálny trh.

3.15. Ďalšou oblasťou, v ktorej má EÚ príležitosť presadiť svoje stanovisko, je oblasť veľkých dát, kde ešte treba vypracovať technické normy na organizáciu zberu a spracovávania údajov. Na to je potrebné harmonizovať rôzne vnútroštátne predpisy do koherentného európskeho rámca, pre ktorý je vďaka inteligentnej politike v oblasti spracovania údajov príznačná vyváženosť medzi hospodárskymi záujmami a ochranou súkromia v rôznych oblastiach, ako sú zdravotníctvo, verejné zdravie, osobné služby, potravinárstvo atď.

3.16. Európska únia, zvyknutá na diskusie o technických normách medzi členskými štátmi, môže vychádzať so svojich skúseností v tejto oblasti pri vytváraní európskej politiky v oblasti údajov a opierať sa pri tom o kvalitný právny rámec a mať pod kontrolou normy týkajúce sa ochrany osobných údajov (pozri SWIFT), aby sa zabránilo tomu, že ich stanovia iné subjekty.

3.17. EHSV okrem toho poukazuje na to, že digitálny sektor sa tiež vyznačuje veľkou nerovnováhou v zastúpení mužov a žien a že pracovníci v oblasti IKT sú prevažne muži. Vzhľadom na množstvo neobsadených pracovných miest v oblasti IKT by Európska únia a členské štáty mali nabádať viac ženských uchádzačiek, aby sa rozhodli pre zamestnanie v digitálnom sektore.

3.18. Svetová banka vo svojej správe *Golden growth – restoring the lustre of the European economic model* (Zlatý rast – obnovenie slávy európskeho ekonomického modelu) rozdelila Európsku úniu do šiestich blokov, aby na základe digitálnych ukazovateľov poukázala na značné rozdiely medzi členskými štátmi, pokiaľ ide o šírenie digitálnych technológií, zručností a aplikácií, ako aj elektronického obchodu. EHSV vyzýva Komisiu, aby v plnej miere zohľadnila tieto rozdiely pri určovaní priorít svojho pracovného programu.

3.19. EHSV berie na vedomie vyhlásenie Komisie, podľa ktorého – okrem financovania EÚ vo výške približne 21,4 miliárd EUR – cieľom Európskeho fondu pre strategické investície je podporovať širokú škálu digitálnych projektov, a poznamenáva, že Európska investičná banka a Európsky investičný fond ponúkajú významné možnosti ďalšieho financovania. EHSV víta skutočnosť, že Komisia bude spolupracovať s EIB, sponzormi projektov a členskými štátmi, aby sa dostupné prostriedky úplne využili. Kládne si však otázku, prečo sa finančné prostriedky EÚ, ktoré boli pridelené členským štátom, veľmi nedostatočne využili. EHSV žiada analýzu v tejto oblasti, aby sa zabezpečilo účinné a efektívne využívanie v budúcnosti.

4. Konkrétne pripomienky

4.1. Lepší prístup spotrebiteľov a podnikov k digitálnemu tovaru a službám v celej Európe

4.1.1. Legislatívne návrhy na jednoduché a účinné cezhraničné zmluvné pravidlá pre spotrebiteľov a podniky

Ide o ambicióznú iniciatívu, ktorá je však vítaná, ak je realizovateľná. Aj v tom prípade bude cezhraničný obchod, elektronický alebo iný, pre MSP a jednotlivcov naďalej výzvou z dôvodu jazykových a kultúrnych otázok. Spravodlivý a jednoduchý text štandardnej zmluvy vo všetkých jazykoch EÚ odstráni jednu dôležitú prekážku, ale iné zostanú ako napríklad obavy o bezpečnosť elektronického cezhraničného či iného obchodu. V tejto súvislosti je vítaná iniciatíva v oblasti kybernetickej bezpečnosti.

EHSV očakáva, že keď bude stratégia pre jednotný digitálny trh v Európe implementovaná, všetky tieto návrhy zabezpečia vysokú mieru ochrany spotrebiteľov a nebudú viesť k zníženiu existujúcej úrovne ochrany v žiadnom členskom štáte.

Sociálni partneri sa však ešte obávajú, že cezhraničný elektronický obchod môže narušiť existujúce národné podniky. Táto obava zdôrazňuje skutočnosť, že je potrebné začleniť sociálny rozmer do tejto stratégie.

4.1.2. Preskúvanie nariadenia o spolupráci v oblasti ochrany spotrebiteľa

Nevyhnutnou podmienkou konzistentnej cezhraničnej ochrany spotrebiteľa je evidentne účinná spolupráca. Pre prijatie cezhraničného elektronického obchodu budú pravdepodobne kľúčové postupy pre včasné odškodnenie a náhradu škody.

Treba vyvinúť maximálne úsilie na zníženie regulačného zaťaženia MSP.

EHSV sa domnieva, že Komisia by mala:

- zabezpečiť, aby mali spotrebiteľia cezhraničný prístup k zákonne dostupnému obsahu za spravodlivých a primeraných podmienok,
- preskúmať, do akej miery sú spotrebiteľia diskriminovaní online na základe krajiny, v ktorej žijú, a ekonomické a spotrebiteľské dôsledky tohto javu, a navrhnúť nevyhnutné kroky potrebné na riešenie akejkoľvek diskriminácie,
- preskúmať vykonávanie a presadzovanie práv spotrebiteľa, stanoviť, ako sa spotrebiteľské práva vzťahujú na digitálne produkty, a zabezpečiť, aby spotrebiteľia a podniky rozumeli svojim právami a dôverovali tomu, že sa budú presadzovať.

4.1.3. Opatrenia v oblasti doručovania zásielok

Rýchla reakcia pri doručovaní balíkov je kľúčom k spokojnosti zákazníka na domácich trhoch s elektronickým obchodom a funguje dobre. Je logické, že cezhraničný elektronický obchod by sa mal podobne podporiť, výbor však konštatuje, že veľké medzinárodné balíkové služby už v Európe pôsobia.

4.1.4. Rozsiahle preskúmanie s cieľom pripraviť legislatívne návrhy na odstránenie neopodstatneného geografického blokovania⁽³⁾

Platí to tak pre elektronický obchod, ako aj pre audiovizuálne služby. Pri elektronickom nákupe sa pri vyhľadávaní tovaru a služieb zriedkavo objavujú výsledky mimo zemepisnej oblasti nakupujúcej osoby. Na druhej strane by počet výsledkov vyhľadávania v celej EÚ mohol byť obrovský.

V skutočnosti môže nakupujúci nastaviť vyhľadávač na akúkoľvek požadovanú zemepisnú oblasť. Jedným problémom je, že pre zákazníkov z inej zemepisnej oblasti môžu platiť diskriminačné ceny, ako sa nedávno ukázalo v prípade Disneylandu v Paríži. EHSV by podporil opatrenia na zabezpečenie toho, aby cezhraničný obchod prebiehal za rovnakých podmienok a spotrebiteľia tak boli chránení. Ďalším problémom je, že v niektorých prípadoch je cezhraničný prístup k webovým stránkam jednoducho zamietnutý.

Audiovizuálne blokovanie má dva rozmary: obmedzenie vonkajšieho prístupu cestujúcim štátnym príslušníkom, ktorí majú právo na vnútroštátny prístup k službám, a obmedzenie vonkajšieho prístupu cudzincom, ktorí žiadajú o prístup na základe občianstva EÚ. V prvom prípade EHSV odporúča zaviesť digitálne identity na uľahčenie prístupu. V druhom prípade si EHSV uvedomuje, že väčšina geografického blokovania je spôsobovaná buď obmedzením práv alebo obchodnými záujmami. Zjednodušený právny rámec by bol užitočný, ale treba zabezpečiť, aby nedošlo k narušeniu obchodných modelov spojených s reklamou a prístupom na trh.

4.1.5. Prieskum hospodárskej súťaže v odvetví elektronického obchodu, týkajúci sa online obchodu s tovarom a poskytovania služieb online

EHSV víta dohľad nad trhom zo strany orgánov na ochranu hospodárskej súťaže a prísny režim sankcií za zneužívanie dominantného postavenia. Súčasne však EHSV poznamenáva, že technológie a digitálne hospodárstvo ženú dopredu veľké spoločnosti, čo je v prospech hospodárstva a spoločnosti ako celku. EHSV preto dôrazne odporúča, aby plánované prieskumy vychádzali výlučne z ustanovených zásad obchodného práva a právnych predpisov v oblasti hospodárskej súťaže.

4.1.6. Legislatívne návrhy na reformu režimu autorských práv

EHSV podporuje tieto návrhy, pokiaľ zostanú životaschopné rôzne obchodné modely a budú sa dodržiavať práva vlastníkov duševného vlastníctva.

4.1.7. Preskúmanie smernice o satelitnom vysielaní a káblovej retransmisii

Táto smernica sa zaoberá koordináciou určitých predpisov týkajúcich sa autorského práva a príbuzných práv pri satelitnom vysielaní a káblovej retransmisii. Výbor súhlasí s tým, že je potrebné preskúmať smernicu v súvislosti s legislatívnymi návrhmi uvedenými bode 4.1.6 a tiež zohľadniť zásadné zmeny, ktoré prebiehajú v týchto odvetviach.

4.1.8. Legislatívne návrhy na zníženie administratívnej záťaže pre podniky vyplývajúcej z rôznych režimov DPH

Zdanenie digitálnych technológií je kľúčovým faktorom úspechu stratégie pre jednotný digitálny trh, keďže je zrejmé, že európske a národné daňové zákony nie sú prispôbené realite digitálneho hospodárstva a vedú k daňovým únikom a nekalej súťaži. EHSV súhlasí s prístupom Komisie k DPH (t. j. zameraním na miesto, kde sa zákazník nachádza, a nie na miesto, kde má poskytovateľ služieb sídlo), ako aj so zásadou priameho zdaňovania, ktorá zabezpečuje, že zisk sa zdaňuje na mieste, kde je hodnota vytváraná. EHSV tiež podporuje Komisiu v jej úsilí znížiť administratívnu záťaž podnikov v dôsledku rozdielov medzi systémami DPH. Pokiaľ ide o bod iv), jednoduchším riešením by bolo rozšírenie výnimky na transakcie v rámci EÚ.

⁽³⁾ Smernica 2006/123/ES.

4.2. Vytváranie priaznivých podmienok pre rozmach digitálnych sietí a služieb

4.2.1. Legislatívne návrhy na reformu súčasných pravidiel v oblasti telekomunikácií

Zjavným rozdielom medzi Európou, Áziou a Spojenými štátmi v oblasti telekomunikácií je rozdrobenosť európskeho trhu. Cieľom je vytvoriť organizácie s rozsiahlymi investičnými a výskumnými kapacitami potrebnými na to, aby boli konkurencieschopné na globálnej úrovni. Každá revízia by mala tiež zväziť kapacitu poskytovateľov komunikačných služieb internetu prvej a druhej úrovne (Tier 1 a Tier 2) so zreteľom na exponenciálny rast digitálnej prevádzky. Revízia by sa tiež mala snažiť dosiahnuť vyvážené riešenie v otázke neutrality siete. Vzhľadom na to, že audiovizuálne médiá sú a budú poskytované cez internet, telekomunikační operátori musia mať voľnosť, aby mohli uspokojiť očakávania používateľov z hľadiska kvality a rýchlosti poskytovania.

So zreteľom na návrhy Komisie výbor víta neustály dôraz na ochranu spotrebiteľa spolu s úsilím znížiť rozdrobenosť a zvýšiť harmonizáciu.

4.2.2. Preskúmanie smernice o audiovizuálnych mediálnych službách

Jednoznačne existujú veľké rozdiely medzi reguláciou vysielateľov s licenciou a neregulovanými poskytovateľmi služieb. Hranice ďalej zahmlieva retransmisia regulovaného vysielania prostredníctvom širokopásmového pripojenia a veľký počet webových stránok šíriacich video na požiadanie, húfy blogerov v spravodajskej oblasti a digitálna podoba, ktorá v súčasnosti sprevádza väčšinu novinovej tlače.

Výbor však pochybuje, že je žiaduce snažiť sa regulovať všetky služby na jednotnom základe. Lineárne vysielanie musí dodržiavať normy z dôvodu záväzkov verejných služieb a obmedzeného výberu diváka. Prístup k širokopásmovým internetovým stránkam je pod kontrolou diváka, ako je rodičovská kontrola. Vzhľadom na rýchlosť zmien v odvetví, preskúmanie bude vhodné a zmeny budú potrebné, musí sa však dosiahnuť rovnováha.

4.2.3. Komplexná analýza úlohy platforiem na trhu vrátane nezákonného obsahu na internete

Je jasné, že digitálna agenda EÚ sa výrazne opiera platformy, ktoré ju poháňajú, čo je aj prípad v iných regiónoch sveta. Úspech hlavných platforiem im zabezpečil dominantné postavenie a toto postavenie sa nesmie zneužívať. EHSV však upozorňuje Komisiu, že by nemala brániť činnosti týchto spoločností len preto, že sú veľké a úspešné. V opačnom prípade hrozí, že sa budú klásť prekážky rozvoju jednotného digitálneho trhu v Európe.

Z toho vyplýva, že päť opatrení, ktoré navrhla Komisia, je primeraných a rozumných. Majú potenciál zvýšiť užitočnosť platforiem na jednotnom digitálnom trhu. Najdôležitejšie je, aby Komisia prijala vyvážený prístup a neprehliadala legitímne obchodné záujmy platforiem.

4.2.4. Preskúmanie smernice o súkromí a elektronických komunikáciách

EHSV podporuje tento prístup k ochrane osobných údajov. EHSV nie je presvedčený o tom, že súčasný stav „právo byť zabudnutý“ je udržateľný v dlhodobom horizonte, pretože súčasný výklad EÚ je príliš široký a technicky je ťažké zachovať toto právo v rámci globálneho internetu. Výbor naliehavo vyzýva Komisiu, aby zlepšila toto „právo“ tak, aby chránilo zraniteľné skupiny s cieľom zabezpečiť jeho celosvetové uznanie.

4.2.5. Vytvorenie zmluvného verejno-súkromného partnerstva pre kybernetickú bezpečnosť

V digitálnom hospodárstve rôzne fázy hodnotového reťazca nemajú hranice a presahujú vnútroštátny rozmer, čo prispieva k šíreniu počítačovej kriminality. EHSV víta skutočnosť, že stratégia pre jednotný digitálny trh ustanovuje partnerstvo s priemyslom v oblasti kybernetickej bezpečnosti do takej miery, že kultúra riadenia rizika a efektívny tok informácií, ktoré boli dlhý čas v procese prípravy, konečne dostanú podobu.

Jednou črtou počítačovej kriminality sa však Komisia nezaobrá, a to tým, že informačné a komunikačné technológie ponúkajú možnosti kybernetického dohľadu, pri ktorých existuje riziko zneužitia na kontrolu údajov a osobnej komunikácie na úkor slobody jednotlivca alebo dokonca na špionáž štátov a ich vlád. EHSV sa domnieva, že je v tejto súvislosti nevyhnutné usporiadať výmenu informácií a zlepšiť kapacity na odhaľovanie a zásah na úrovni EÚ.

Komisia neupresňuje pôsobnosť navrhovaného partnerstva, očakávané výstupy alebo jeho štruktúru (jeden alebo viacero partnerov). Výbor tiež zdôrazňuje rozsah súčasných trhových investícií v oblasti kybernetickej bezpečnosti. Z obidvoch uvedených dôvodov výbor nemôže vyjadriť pripomienky k tomuto návrhu, kým nebude známe viac.

4.3. **Maximalizácia rastového potenciálu digitálneho hospodárstva**

4.3.1. *Iniciatívy týkajúce sa vlastníctva údajov, voľného toku údajov (napr. medzi poskytovateľmi cloudu) a európskeho cloudu*

EHSV si uvedomuje konflikt v prostredí Big Data medzi bezpečnosťou osobných údajov a potrebou zhromažďovať súbory osobných údajov do obrovských analýz na hospodárske, sociálne a zdravotné účely. EHSV vyzýva Komisiu, aby prostredníctvom plánovaného preskúmania tento konflikt vyriešila.

4.3.2. *Prijatie plánu pre prioritné normy IKT a rozšírenie európskeho rámca interoperability pre verejné služby*

EHSV podporuje túto iniciatívu. Zatiaľ čo medzinárodné výbory dosahujú určitý stupeň normalizácie hardvéru a systémového softvéru, evidentne existuje veľmi veľká príležitosť pre normalizáciu a interoperabilitu na sektorovej úrovni, na úrovni aplikácií s obrovským potenciálom zvýšiť hodnotu a význam jednotného digitálneho trhu.

4.3.3. *Nový akčný plán pre elektronickú verejnú správu vrátane iniciatívy týkajúcej sa zásady „stačí len raz“ a iniciatívy na vybudovanie prepojenia obchodných registrov*

Zodpovednosť za elektronickú verejnú správu nesú členské štáty. Niektoré sú vpredu, niektoré zaostávajú. Pokrok smerom k plne fungujúcej elektronickej verejnej správe je nevyhnutným predpokladom jednotného digitálneho trhu.

4.3.4. *Digitálne zručnosti a znalosti*

Komisia neuvažuje o legislatívnom programe pre digitálne zručnosti a znalosti a ponecháva túto otázku na členské štáty. EHSV vyjadruje poľutovanie nad tým, že neexistujú žiadne nové iniciatívy v tejto oblasti. Výbor by očakával aspoň oznámenie Komisie obsahujúce normy a osvedčené postupy. Okrem toho treba klásť dôraz na počítanie a gramotnosť, keďže sú kľúčovými prvkami súboru digitálnych zručností.

Oznámenie podľa EHSV by poskytlo rámec prispôsobený rôznym etapám života spolu s celkovými návrhmi pre celoživotné vzdelávanie. Rámec by mal mať štyri zložky: vzdelávanie, zamestnanosť, dôchodok a zdravotné postihnutie:

A VZDELÁVANIE

A1 Primárne – základné zručnosti

A2 Sekundárne – navrhujú sa dva prúdy:

- úplný súbor zručností, aby žiaci boli pripravení žiť a pracovať s dôverou v informačnej spoločnosti,
- osobitný súbor digitálnych zručností pre študentov, ktorí majú potenciál stať sa odborníkmi v oblasti IKT schopnými vyplniť medzery v zručnostiach v tomto odvetví a práve v tejto súvislosti je potrebné vyvinúť väčšie úsilie na dosiahnutie lepšej rodovej vyváženosti v oblasti informačnej technológie.

A1 a A2 Tak v primárnom, ako i v sekundárnom vzdelávaní je dôležité rozvíjať zodpovedné využívanie digitálnych zručností.

A3 Terciárne – navrhujú sa dva prúdy:

- zručnosti súvisiace s jednotlivými povolaniami, ktoré budú začlenené do výuky a skúšok v študijných programoch, ako je strojárstvo, matematika a biotechnológia,
- vyššie technické vzdelávanie, vďaka ktorému študenti získajú kvalifikáciu na obsadenie voľných miest v technologických odvetviach.

B ZAMESTNANOSŤ

- B1 Odborná príprava súvisiaca s pracovným miestom poskytovaná zamestnávateľom s neustálym zameraním na rekvalifikáciu a ďalší profesijný rozvoj s cieľom uchovať aktuálnosť zručností.
- B2 Praktické školenia pre nezamestnaných organizované verejnými orgánmi prostredníctvom príslušných agentúr.

C DÔCHODOK

- C1 Všeobecne sprístupniť zručnosti informačnej spoločnosti pre tých, ktorí sa v živote ani v zamestnaní nestretli s informačnou spoločnosťou.
- C2 Osobitné programy na pomoc tým, ktorí zoslabnú tak, že nebudú môcť zotrvať v informačnej spoločnosti.

D ZDRAVOTNÉ POSTIHNUTIE

Podpora na každom stupni s cieľom začleniť zdravotne postihnuté osoby do informačnej spoločnosti a udržať ich tam, aj keď sa ich postihnutie zhorší.

Z údajov v oznámení Komisie je jasné, že v každom veku a v každom regióne existujú rozdiely v zručnostiach. Výbor sa domnieva, že iba štruktúrovaný a kontrolovaný program v každom členskom štáte môže zabezpečiť, že len veľmi málo občanov, ak vôbec niekto, bude vylúčených z informačnej spoločnosti a jednotného digitálneho trhu. EHSV už viackrát požadoval rázne opatrenia v súvislosti so zručnosťami. V súvislosti so stratégiou pre jednotný digitálny trh nastal čas, aby Komisia konala.

V Bruseli 9. decembra 2015

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov Akčný plán EÚ proti prevádzaniu migrantov (2015 – 2020)“

[COM(2015) 285 final]

(2016/C 071/12)

Spravodajkyňa: Brenda KING

Európska komisia sa 6. júla 2015 rozhodla podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Akčný plán proti prevádzaniu migrantov (2015 – 2020)“

[COM(2015) 285 final].

Sekcia pre vonkajšie vzťahy poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 12. novembra 2015.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 512. plenárnom zasadnutí 9. a 10. decembra 2015 (schôdza z 10. decembra) prijal 176 hlasmi za, pričom 3 členovia hlasovali proti a 5 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závěry a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) víta stanovené ciele akčného plánu EÚ proti prevádzaniu migrantov ⁽¹⁾, najmä „potlačanie a prevenciu prevádzania migrantov, pričom zároveň zabezpečuje ochranu ich ľudských práv“ a „riešenie prvotných príčin nelegálnej migrácie“. EHSV pripomína, že utečenci majú na základe Dohovoru OSN o právnom postavení utečencov z roku 1951 osobitné postavenie.

1.2. EHSV podporuje úsilie akčného plánu bojovať proti organizovaným zločineckým sieťam prostredníctvom spravodajských a finančných vyšetrovaní, aby sa skoncovalo s praním špinavých peňazí a zhabal majetok pochádzajúci z trestnej činnosti. Dôrazne však odporúča, aby sa v pláne prijal vyvázenejší a komplexnejší prístup a podrobne sa uviedlo, akú ochranu a pomoc EÚ poskytne prevádzaným osobám.

1.3. Na základe vyhlásenia v oznámení Európskej komisie, že „čím menej ľudí bude vyhľadávať prevádzачské siete, tým budú slabšie,“ EHSV poukazuje na vyhlásenie Úradu OSN pre drogy a kriminalitu, že „pre mnohých ľudí žijúcich v chudobných krajinách alebo oblastiach postihnutých ozbrojeným konfliktom a politickou nestabilitou je v súčasnosti ťažké, ak nie nemožné, zadovážiť si víza do schengenského priestoru. Jednotlivci a skupiny usilujúce sa o zisk zneužívajú túto situáciu a vytvorili si ziskové podnikanie ako odpoveď na dopyt po prekračovaní hraníc“ ⁽²⁾. EHSV preto odporúča zavedenie preventívnych opatrení, a to zohľadnením žiadosti generálneho tajomníka OSN adresovanej EÚ „zvážiť zvýšenie zákonných a bezpečných ciest do Európy pre [utečencov a migrantov], aby neboli ponechaní napospas zločineckým sieťam a nevydávali sa na nebezpečnú cestu.“ Tieto vyhlásenia odrážajú odporúčania viacerých stanovísk EHSV o migrácii.

1.4. EHSV súhlasí s tým, že sa musí uplatňovať zásada solidarity a spoločnej zodpovednosti, aby sa zabezpečilo vyvázenejšie rozdelenie žiadostí o azyl medzi členskými štátmi. Bude potrebné prispôsobiť Dublinský dohovor, aby viac odrážal tento inkluzívnejší systém a chránil Schengenskú dohodu.

⁽¹⁾ COM(2015) 285 final.

⁽²⁾ Zástupkyňa Úradu OSN pre drogy a kriminalitu (UNODC), pani Martina Hanke. Prejav prednesený počas verejnej diskusie EHSV o prevádzaní migrantov v Bruseli 12. októbra 2015.

1.5. EHSV preto podporuje vyhlásenie predsedu Komisie Jeana-Clauda Junckera, ktorý varoval členské štáty pred zneužívaním migrantskej krízy na zrušenie Schengenskej dohody⁽³⁾. EHSV žiada, aby Komisia tento vývoj pozorne sledovala a zabezpečila rýchly návrat do normálu.

1.6. EHSV takisto odporúča, aby sa Európskemu podpornému úradu pre azyl (EASO) udelili väčšie právomoci na výkon práce, najmä pokiaľ ide o jeho operačné podporné činnosti a spoločné podporné azylové tímy v členských štátoch, ktoré potrebujú osobitnú alebo núdzovú podporu. EÚ musí zaistiť, aby členské štáty využívali humanitárne víza harmonizovanejšie, jednotnejšie, nezávislejšie a pružnejšie, ako sa stanovuje v spoločnom vízovom kódexe.

1.7. EHSV víta najnovší návrh Komisie „riešiť vonkajší rozmer utečeneckej krízy“⁽⁴⁾ vrátane zriadenia núdzového trustového fondu pre Afriku. Zdá sa, že v tomto najnovšom návrhu sa uznáva, že riešenie hlavných príčin migrácie presahuje oblasť vnútorných vecí a bezpečnosti a je prepojené s inými oblasťami politik, ako je obchod, rozvoj, zahraničná politika, integrácia. To je v súlade so zásadou súdržnosti politik medzinárodnej rozvojovej spolupráce EÚ.

1.8. EHSV odporúča, že s cieľom riešiť hlavné sociálno-ekonomické príčiny prevádzania migrantov by sa mal ako dlhodobé riešenie využiť program udržateľného rozvoja. EHSV chce členským štátom EÚ pripomenúť ich záväzok vyčleniť 0,7 % hrubého národného dôchodku (HND) na rozvojovú pomoc. V mnohých prípadoch nedošlo k splneniu tohto záväzku, pričom niektoré členské štáty znížili výšku svojej oficiálnej rozvojovej pomoci.

1.9. Vzhľadom na problémy Európy, ako je stagnujúci rast, starnutie a úbytok populácie, ako aj nedostatok pracovných síl, je takisto dôležité prepojiť migračné politiky EÚ s politikou migrácie pracovnej sily a integračnou politikou ako súčasť európskeho trhu práce, keďže existujú dostatočné dôkazy o tom, že migrácia je dôležitým faktorom hospodárskej obnovy a rozvoja v Európe.

1.10. EHSV súhlasí s tým, že je potrebné zlepšiť politiku návratu v rámci EÚ, a pripomína Komisii jej viaceré odporúčania vždy dodržiavať ľudské práva žiadateľov o azyl.

1.11. EHSV v tomto stanovisku vyzýva predstaviteľov inštitúcií Spoločenstva a národných vlád, aby zohľadnili kľúčovú úlohu, ktorú zohrávajú sociálni partneri a organizovaná občianska spoločnosť, pokiaľ ide o sociálny rozmer a prínos európskej migračnej politiky.

1.12. EHSV takisto žiada, aby sa venovala väčšia pozornosť systematickému financovaniu organizácií občianskej spoločnosti, ktoré poskytujú zásadnú pomoc migrantom počas ich cesty do bezpečia, ako aj pri úsilí o integráciu, ktoré často kompenzuje nedostatočné inštitucionálne kapacity. EHSV uvíta prístup, v ktorom bude uznaná úloha organizácií občianskej spoločnosti pri porozumení otázke prevádzania migrantov a ich úloha sprostredkovateľov pri pomoci ľuďom v situácii, ktorú jednotlivé štáty, ani EÚ nedokážu riešiť.

2. Súvislosti

2.1. V európskej migračnej agende⁽⁵⁾ prijatej 13. mája 2015 sa uvádza prehľad okamžitých opatrení, ktoré by mala Komisia prijať s cieľom riešiť krízovú situáciu v Stredozemí, a boj proti prevádzaniu migrantov sa identifikuje ako priorita s cieľom „zabrániť zločineckým sieťam vykorisťovať migrantov a odstrániť podnety na neregulárnu migráciu“.

2.2. Od prijatia tejto agendy spôsobila rýchlo meniac sa situácia veľkého počtu žiadateľov o azyl mimoriadnu situáciu, ktorá vyústila do toho, že Európska komisia prijala rozhodné opatrenia a 9. septembra 2015 vydala komplexný balík návrhov s cieľom riešiť utečeneckú krízu.

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/commission/2014-2019/president/announcements/call-collective-courage_en.

⁽⁴⁾ Utečenecká kríza: Európska komisia podniká rzné kroky – Štrasburg, 9. septembra 2015.

⁽⁵⁾ COM(2015) 240 final.

2.3. Dôvodom návrhu Komisie⁽⁶⁾ bolo vyostrenie migračnej situácie v strednom a východnom Stredozemí. Podľa agentúry Frontex sú od 1. januára do 30. augusta 2015 stredné a východné stredozemské trasy a západobalkánske trasy hlavnými oblasťami neregulárnych prekročení hraníc do EÚ, čo predstavuje 99 % celkových neregulárnych prekročení hraníc EÚ. Z údajov agentúry Frontex tiež vyplýva, že západobalkánska trasa predstavuje viac než 30 % celkového počtu neregulárnych prekročení hraníc v roku 2015. To predstavuje prílev takmer 500 000 žiadateľov o azyl, čo vytvára intenzívny tlak na hraničné štáty EÚ⁽⁷⁾. Väčšina osôb, ktoré prichádzajú trasou cez stredné Stredozemie, sú migranti zo Sýrie a z Eritrey, v prípade ktorých je podľa údajov Eurostatu miera uznaných žiadostí o azyl viac ako 75 %. Podobne aj väčšina migrantov, ktorí prichádzajú východnou stredozemskou trasou a západobalkánskou trasou, pochádza zo Sýrie a z Afganistanu. To je v súlade s vyhlásením UNODC, že viac ako 80 % osôb, ktoré tento rok prišli do Európy po mori, pochádza z desiatich krajín, ktoré vytvárajú najviac utečencov na svete⁽⁸⁾.

2.4. Podľa vysokého komisára OSN pre utečencov (UNHCR) je k 4. októbru 2015 registrovaných 4 185 302 sýrskych utečencov. Tento údaj zahŕňa 2,1 milióna Sýrčanov registrovaných Egyptom, Irakom, Jordánskom a Libanonom, 1,9 milióna Sýrčanov registrovaných vládou Turecka, ako aj vyše 26 700 sýrskych utečencov registrovaných v severnej Afrike⁽⁹⁾.

2.5. V čase blížiaceho sa piateho roku trvania sýrskeho konfliktu sa v štúdií UNHCR poukazuje na rýchle zhoršovanie životných podmienok sýrskych utečencov v Jordánsku, kde veľký počet utečencov upadá do žalostnej chudoby v dôsledku rozsahu krízy a nedostatočnej podpory medzinárodného spoločenstva, ktorá pokrýva len 37 % žiadostí UNHCR o finančnú podporu týkajúcu sa Sýrie. UNHCR uvádza, že pokiaľ nebude k dispozícii dostatočné množstvo peňažných prostriedkov na podporu infraštruktúr hostiteľských krajín (susediacich s EÚ) a na zlepšenie životov a vyhliadok utečencov, ktorí v nich žijú, ľudia budú z nich aj naďalej odchádzať a mieriť do Európy. Kým veľká väčšina utečencov je príliš chudobná na to, aby odišla z utečeneckých táborov, tí, ktorí môžu, vyhľadávajú služby prevádzachov.

2.6. V návrhu rozhodnutia Rady, ktorý Komisia predložila 9. septembra 2015⁽¹⁰⁾, sa uvádza, že bude naďalej monitorovať vývoj migračných tokov vrátane situácie na východnej Ukrajine v prípade jej ďalšieho zhoršenia.

2.7. Táto mimoriadna utečenecká kríza sa odohráva v čase, keď má hospodárska situácia v EÚ vplyv na kapacitu a pripravenosť niektorých členských štátov, najmä hraničných štátov, poskytovať humanitárne služby v súlade so Ženevským dohovorom⁽¹¹⁾. Úsporné opatrenia majú takisto vplyv na organizácie občianskej spoločnosti, ktoré poskytujú služby žiadateľom o azyl. Niektoré členské štáty reagovali sprísnením hraničných kontrol, kým iné štáty zaviedli zákony s cieľom zadržať a potrestať tých, ktorí prekračujú schengenské hranice, aby žiadali o azyl.

3. Všeobecné poznámky

3.1. EHSV chce zdôrazniť svoj odkaz všetkým orgánom s rozhodovacou právomocou, aby EÚ konala ako skutočná Únia, a to prijímaním, dodržiavaním a uplatňovaním spoločných pravidiel. V novej fáze európskej prisťahovaleckej politiky by sa mal prijať strategický prístup so strednodobou a dlhodobou víziou, pričom by sa malo zamerať na nájdenie celistvého a komplexného spôsobu zabezpečovania zákonných, otvorených a pružných kanálov na prijímanie prisťahovalcov do EÚ⁽¹²⁾. Vzhľadom na súčasnú krízu si to bude vyžadovať spoločný prístup k správe vonkajších hraníc, pričom by sa Komisii a európskym agentúram mala dať právomoc vykonávať operačné úlohy s primeranou úrovňou financovania.

⁽⁶⁾ COM(2015) 451 final.

⁽⁷⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 6.

⁽⁸⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 2.

⁽⁹⁾ <http://data.unhcr.org>.

⁽¹⁰⁾ Tlačová správa „Utečenecká kríza: Európska komisia podniká rzné kroky“ (http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-5596_sk.htm).

⁽¹¹⁾ <http://www.unhcr.org/>.

⁽¹²⁾ Prieskumné stanovisko na tému „Európska prisťahovalecká politika“, hlavný spravodajca: Giuseppe Iuliano (Ú. v. EÚ C 458, 19.12.2014, s. 7).

3.2. EHSV si želá prispievať vypracúvaním strategických návrhov na základe svojich predchádzajúcich stanovísk o záležitostiach v oblasti migrácie⁽¹³⁾. **Sociálni partneri a zástupcovia organizovanej občianskej spoločnosti a sociálneho dialógu** by sa mali zapojiť do celého diskusného procesu vedúceho k ďalšej fáze **európskej migračnej politiky**. „**Sociálny rozmer**“ je **klúčom** k zabezpečeniu pridanej hodnoty, proporcionality a vplyvu týchto politík.

3.3. EHSV žiada, aby sa v tejto súvislosti zohľadnila **demografická situácia, starnutie obyvateľstva a situácia na trhoch práce v členských štátoch**. V prieskumnom stanovisku z roku 2011⁽¹⁴⁾ o **úlohe prisťahovalctva v demografickom kontexte v Európe** EHSV podčiarkol, že by sa mal zvýšiť počet prisťahovalcov a ich rodinných príslušníkov, ktorí prídu do Európy za prácou. EÚ potrebuje **otvorené a flexibilné právne predpisy**, ktoré by umožňovali prisťahovalctvo za prácou transparentnými legálnymi cestami, a to tak pre pracovníkov s vysokou a strednou kvalifikáciou, ako aj v oblastiach vyžadujúcich si nižšiu kvalifikáciu, pokiaľ si budú môcť členské štáty určiť počty prijímaných osôb. Zároveň sa uznáva, že prisťahovalctvo nie je jediným riešením nedostatku pracovných síl na trhu práce a členské štáty môžu zvážiť aj iné primeranejšie riešenia.

3.4. EHSV dôrazne vyzýva k revízii Dublinského nariadenia, keďže Súdny dvor Európskej únie a Európsky súd pre ľudské práva poukázali na podstatne slabé stránky tohto nariadenia. Prepojenie zodpovednosti za preskúmanie postavenia utečenca hraničným štátom, v ktorých došlo k prvotnému vstupu, spôsobilo týmto štátom nadmerné zaťaženie.

3.5. EHSV je veľmi znepokojený súčasným oslabovaním Schengenskej dohody, keďže ide o jeden zo základných výdobytkov v prospech občanov EÚ. Vyjadruje poľutovanie nad rozhodnutím tých členských štátov, ktoré zaviedli alebo plánujú zaviesť hraničné kontroly v rámci schengenského priestoru, a žiada, aby Komisia pozorne sledovala vývoj tejto situácie a zabezpečila rýchly návrat do normálu.

3.6. V oznámení sa uvádza, že akčný plán by sa mal vnímať v širšom kontexte snáh EÚ riešiť hlavné príčiny neregulárnej migrácie a ďalej sa v nasledujúcej vete zmiňuje o politike, ktorej cieľom je identifikovať, zadržiavať a likvidovať plavidlá používané prevádzачmi. EHSV dôrazne nesúhlasí s tým, že prístup k plavidlám je hlavnou príčinou neregulárnej migrácie. Naopak, ak sa bude klásť striktný dôraz na konfiškáciu plavidiel, riziko pre prevádzaných migrantov sa iba zvýši, keďže prevádzачi používajú tie najlacnejšie a najnebezpečnejšie plavidlá.

3.7. EHSV odporúča, aby sa riešila neefektívnosť politík rozvojovej pomoci pre krajiny pôvodu migrantov, a členské štáty EÚ sa musia opätovne zaviazat k vyčleneniu sľubovaných 0,7 % hrubého národného dôchodku na rozvojovú pomoc. Okrem toho by EÚ mala zabezpečiť, aby mali ostatné súvisiace politiky, ako je medzinárodný obchod, poľnohospodárstvo, energetika a zahraničná politika, pozitívny vplyv na sociálnu a hospodársku stabilitu a rozvoj krajín pôvodu v súlade so zásadou súdržnosti politík medzinárodnej rozvojovej spolupráce EÚ.

3.8. EHSV uznáva, že ciele pomoci poskytovanej členskými štátmi EÚ a pomoci EÚ sa môžu dosiahnuť len v bezpečnej spoločnosti bez vojen a veľkých problémov v oblasti bezpečnosti. Je preto dôležité, aby medzinárodné spoločenstvo vykonávalo ciele trvalo udržateľného rozvoja, ktoré prijali svetoví vedúci predstavitelia na samite OSN v septembri 2015. K týmto cieľom patrí ukončenie chudoby, posilnenie postavenia všetkých dievčat a žien, znižovanie nerovnosti v rámci krajín a medzi nimi, podporovanie udržateľného, inkluzívneho a udržateľného rastu a dôstojnej práce pre všetkých, ako aj **podporovanie mierových a inkluzívnych spoločností**.

4. Konkrétne pripomienky

4.1. EHSV víta ciele uvedené v oznámení Komisie o akčnom pláne proti prevádzaniu migrantov, ale dôrazne odporúča, aby sa v tomto pláne zaujal vyváženejší a komplexnejší prístup, ak sa majú tieto ciele dosiahnuť. EHSV poznamenáva, že sa neuvádzajú žiadne podrobnosti o tom, ako bude EÚ chrániť prevádzané osoby a ako im bude pomáhať a neuvádza sa ani žiadny osobitný odkaz na pozitívnu úlohu migrácie na európsky trh práce a hospodársky rozvoj.

⁽¹³⁾ EHSV, „Prisťahovalctvo: Integrácia a základné práva“, 2012 (<http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/qe-30-12-822-en-c.pdf>).

⁽¹⁴⁾ Prieskumné stanovisko EHSV s názvom Úloha legálneho prisťahovalctva v demografickom kontexte, spravodajca: Luis Miguel Pariza Castaños (Ú. v. EÚ C 48, 15.2.2011, s. 6).

4.2. EHSV poznamenáva, že hoci sa rozlišuje medzi prevádzaním migrantov a obchodovaním s ľuďmi, nerozlišuje sa medzi migrantmi a žiadateľmi o azyl. Generálny tajomník OSN európskym tvorcom politik tento dôležitý aspekt pripomenul: „Veľká väčšina ľudí, ktorí podnikajú túto namáhavú a nebezpečnú cestu, sú utečenci z krajín, ako je Sýria, Irak a Afganistan. V medzinárodnom práve sa stanovuje – a štáty to už dávno uznali – právo utečencov na ochranu a azyl. Pri posudzovaní žiadostí o azyl štáty nemôžu robiť rozdiely na základe náboženstva či inej identity – ani ľudí nemôžu nútiť, aby sa vrátili na miesta, z ktorých utiekli, ak existuje opodstatnená obava z prenasledovania alebo útoku. Nejde tu len o záležitosť medzinárodného práva, ale aj o našu povinnosť ako ľudských bytostí.“ Pokračoval: „Vyzývam všetky zainteresované vlády, aby reagovali komplexnejšie, rozširovali bezpečné a zákonné migračné cesty a konali ľudsky, súciteľne a v súlade so svojimi medzinárodnými záväzkami“⁽¹⁵⁾. EHSV odporúča, aby sa so všetkými osobami, ktoré absolvujú nebezpečnú cestu do Európy, zaobchádzalo ako s utečencami v súlade s Ženevským dohovorom z roku 1951 a jeho protokolom z roku 1967, ak sa nepreukáže opak.

4.3. Pohotovjšia policajná a justičná reakcia

4.3.1. EHSV uvádza, že komplexnejším prístupom k boju proti prevádzaniu bude poskytnúť žiadateľom o azyl prístup k bezpečným a zákonným migračným cestám. Tento prístup spolu s narúšaním organizovaných zločineckých sietí prostredníctvom spravodajských a finančných vyšetrovaní bude účinnejší, ľudský a nákladovo efektívny.

4.3.2. EHSV dôrazne odporúča, aby politickí predstavitelia EÚ zabezpečili zásadu „nespôsobovania žiadnej škody“ a zvažili zamýšľané a nezamýšľané dôsledky svojich zásahov. Počet ľudí, ktorí sa vydali na nebezpečnú cestu do Európy, sa v dôsledku rozhodnutia EÚ prejsť od operácie Mare Nostrum (zameraná na pátranie a záchranu) k operácii Triton (zameraná na cezhraničnú kontrolu) neznížil. Toto rozhodnutie však prispelo k značnému zvýšeniu počtu úmrtí v Stredozemnom mori. K 31. máju 2015 zomrelo pri pokuse o prechod cez Stredozemné more 1 856 osôb v porovnaní so 425 osobami za rovnaké obdobie v roku 2014⁽¹⁶⁾. To vysvetľuje aj presun migračných tokov k cestovaniu po zemi cez západný Balkán do Maďarska. Osoby, ktoré odpovedali na otázky na oboch stranách maďarskej hranice uviedli, že si zvolili balkánsku trasu, pretože nebola taká drahá a odporúčali ju prevádzачi.

4.3.3. EHSV poznamenáva, že prevádzачi sú schopní prispôbiť sa politickým rozhodnutiam EÚ, ako je posilnenie hraničných hliadok v oblasti Stredozemného mora a ničenie plavidiel. Nezamýšľaným výsledkom „vojny proti prevádzачom“, ktorú vedie EÚ, je chaos na hraniciach, ľudia umierajúci na európskych cestách aj na mori, ako aj napätie medzi členskými štátmi EÚ.

4.4. Posilnená prevencia prevádzania a pomoc zraniteľným migrantom

4.4.1. EHSV súhlasí s tým, že Komisia musí posilniť prevenciu prevádzania a pomáhať zraniteľným migrantom. Treba to však urobiť jednotným spôsobom, pričom hlavnou prioritou musí byť záchrana životov.

4.4.2. Podľa údajov agentúry Frontex pochádza 70 % tých, ktorí využívajú prevádzачov na prechod cez hranice EÚ, zo Sýrie, Eritrey a Iraku. Na základe údajov Eurostatu sa miera uznaných žiadostí štátnych príslušníkov týchto krajín o azyl v EÚ rovná alebo je vyššia ako 75 %. Vzhľadom na to, že jednotlivci a rodiny sú na úteku z dôvodu *obavy z prenasledovania alebo útoku*, akákoľvek mediálna kampaň o rizikách prevádzania je zbytočná.

4.4.3. EHSV pripomína Komisii, že už existujú nástroje na prijatie opatrení proti zamestnávaniu neregulárnych migrantov na vnútroštátnej úrovni. Návrh Komisie využiť obmedzené zdroje a zamerať sa na osobitné hospodárske sektory na úrovni EÚ bude nákladný a neúčinný.

⁽¹⁵⁾ Vyhlásenie, New York, 28. augusta 2015.

⁽¹⁶⁾ Údaje Medzinárodnej organizácie pre migráciu (dostupné na: <http://missingmigrants.iom.int/incidents>). „Prečítajte si všetko o migrácii, Aktualizácia o Stredozemí: príchod 101 900 migrantov do Európy v roku 2015“ (dostupné na: <http://weblog.iom.int/mediterranean-flash-report-0>) (prístup k obom 10. júna 2015).

4.4.4. EHSV víta vyhlásenie v akčnom pláne o poskytovaní „pomoci a ochrany prevádzaným migrantom, najmä zraniteľným skupinám, akými sú ženy a deti.“ EHSV však poznamenáva, že okrem tohto vyhlásenia sa v akčnom pláne presne neuvádza, čo EÚ urobí. Tento bod je dôležitý, keďže veľký počet osôb hľadajúcich ochranu v Európe, sú deti bez sprievodu a odlúčené od svojich rodičov. Do Talianska, Maďarska a na Maltu prišlo počas prvých deviatich mesiacov roka 2015 približne 19 000 detí bez sprievodu a odlúčených od svojich rodičov. Niektoré hraničné štáty EÚ nedodržiavajú v plnej miere medzinárodné normy a majú zlé podmienky prijímania, slabé postupy pri určovaní štatútu, nízku mieru uznávania žiadostí, ako aj nedostatočný prístup k udržateľným riešeniam z hľadiska hygienických zariadení a bývania. V akčnom pláne je potrebné presne stanoviť, ako sa pomôže členským štátom s potrebnými zdrojmi na plnenie ich záväzkov a zodpovednosti podľa medzinárodného humanitárneho práva a medzinárodného práva v oblasti ľudských práv a v súlade s Dohovorom OSN o právach dieťaťa ⁽¹⁷⁾.

4.4.5. EHSV je presvedčený, že najúčinnnejším spôsobom, ako poskytovať pomoc a zároveň oslabovať siete prevádzачov, je obmedziť počet tých, ktorí vyhľadávajú ich služby, poskytnutím alternatívnych, zákonných prostriedkov ako cestovať do Európy z tretích krajín v susedných regiónoch Európy. Týmto spôsobom sa budú chrániť základné práva, ako sa uvádzajú v Charte základných práv EÚ.

4.4.6. EHSV opakuje, že je dôležité rozlišovať prevádzачov usilujúcich sa o zisk od prevádzачov, ktorí migrantom pomáhajú. Tisíccky európskych občanov im poskytli dopravu a útočisko, či už za žiadne, riadne alebo nižšie náklady. Humanitárna pomoc a solidarita by sa mala podporovať a nepenalizovať v rámci agendy EÚ proti prevádzaniu migrantov.

4.4.7. EHSV súhlasí s tým, že účinnosť politiky návratu EÚ sa musí zlepšiť, a využíva túto príležitosť, aby Komisii pripomenul jej početné odporúčania, že ľudské práva žiadateľov o azyl sa musia vždy dodržiavať, od ich záchrany alebo prijatia, pričom ich žiadosti sa musia posudzovať s ohľadom na to, či jednotlivec žiada o postavenie osoby s ochranou alebo je v neregulárnej situácii. Repatriácia migrantov musí byť v súlade so zavedenými pravidlami, ktoré zaručujú, že žiadna osoba by sa nemala previesť, vyhostiť alebo vydať do štátu, kde jej vážne hrozí trest smrti, mučenie alebo iné neľudské alebo ponižujúce zaobchádzanie alebo trest – zásada zákazu vrátenia alebo vyhostenia. EHSV pripomína, že nesúhlasí s navracaním maloletých bez sprievodu, jednotlivcov, ktorí potrebujú zdravotnícku starostlivosť, a tehotných žien.

4.5. Užšia spolupráca s tretími krajinami

4.5.1. EHSV dôrazne podporuje úzku spoluprácu s tretími krajinami pozdĺž celej trasy prevádzania. Zatiaľ čo výbor súhlasí s tým, že je potrebné sústrediť sa na podporu správy hraníc, je takisto presvedčený, že práve v tejto oblasti by kľúčovou prioritou mala byť spolupráca a koordinácia EÚ medzi existujúcou sieťou styčných dôstojníkov pre prísťahovalectvo, európskymi úradníkmi pre migráciu a diplomatickými zástupcami členských štátov.

4.5.2. Cieľom tejto koordinácie by malo byť, aby inštitúcie EÚ – Európska komisia, Európska služba pre vonkajšiu činnosť (ESVČ) a členské štáty – zaviedli dohodnuté postupy, ktoré umožnia osobám žiadať o humanitárne víza a azyl zo svojich domovských krajín alebo z bezpečnej susednej krajiny, vďaka čomu sa tak zabezpečí alternatívna, ľudská a legálna cesta do Európy. Koncepcia krízových vstupných centier („hotspots“) by sa mala vytvoriť v susedných krajinách, ako je Turecko, Libanon, Jordánsko a Líbya, kde by sa tieto osoby mohli posúdiť, a tie osoby, ktoré spĺňajú mieru uznávania žiadostí o azyl v EÚ, môžu dostať humanitárne víza, ako to v súčasnosti prebieha v Brazílii. Je takisto dôležité podporovať dialóg a zapájať organizácie občianskej spoločnosti, ktoré sú pri týchto opatreniach v priamom kontakte s utečencami, s cieľom zabezpečiť ochranu ľudských práv, ako aj vyššiu účinnosť pri spracovaní žiadostí.

⁽¹⁷⁾ <http://www.ohchr.org/Documents/ProfessionalInterest/crc.pdf>.

4.5.3. Tieto humanitárne víza majú výhodu v tom, že znižujú tlak na hraničné štáty EÚ, a tak zabezpečujú, že sa so žiadateľmi o azyl zaobchádza v súlade so základnými právami EÚ a s dohovorom OSN o právach dieťaťa. Okrem toho sa tak prevádzanie migrantov stáva vysoko rizikovou činnosťou s nízkym ziskom. Právo zostať by mohlo byť dočasné na základe toho, či je bezpečné vrátiť sa do krajiny pôvodu alebo či je prepojené s trhom práce, vzhľadom na nedostatočne kvalifikovanú pracovnú silu a demografické problémy, ktoré majú vplyv na rast v Európe.

V Bruseli 10. decembra 2015

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa stanovuje spoločný zoznam EÚ týkajúci sa bezpečných krajín pôvodu na účely smernice Európskeho parlamentu a Rady 2013/32/EÚ o spoločných konaniach o poskytovaní a odnímaní medzinárodnej ochrany a ktorým sa mení smernica 2013/32/EÚ“

[COM(2015) 452 final]

(2016/C 071/13)

Spravodajca: José Antonio MORENO DÍAZ

Európsky parlament a Európska komisia sa 16. septembra 2015 a 15. októbra 2015 rozhodli podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa stanovuje spoločný zoznam EÚ týkajúci sa bezpečných krajín pôvodu na účely smernice Európskeho parlamentu a Rady 2013/32/EÚ o spoločných konaniach o poskytovaní a odnímaní medzinárodnej ochrany a ktorým sa mení smernica 2013/32/EÚ

[COM(2015) 452 final].

Rada Európskej únie sa 21. októbra takisto rozhodla prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom rovnakú tému.

Sekcia pre vonkajšie vzťahy poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 12. novembra 2015.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 512. plenárnom zasadnutí 9. a 10. decembra 2015 (schôdza z 10. decembra 2015) prijal 180 hlasmi za, pričom 4 členovia hlasovali proti a 6 členov sa hlasovania zdržalo, nasledujúce stanovisko:

Záver

1. Komisia považuje za vhodné stanoviť podľa smernice 2013/32/EÚ⁽¹⁾ spoločný zoznam bezpečných krajín pôvodu.
 - 1.1. V prílohe k návrhu nariadenia tiež odporúča úvodný zoznam tretích krajín, ktoré budú zaradené na spoločný zoznam EÚ týkajúci sa bezpečných krajín pôvodu, a to: Albánsko, Bosna a Hercegovina, bývalá Juhoslovanská republika Macedónsko, Kosovo, Čierna Hora, Srbsko a Turecko.
 - 1.2. EHSV chápe, že je potrebné presnejšie, spoľahlivejšie a zodpovednejšie stanoviť osobitné kritériá, podľa ktorých sa na účely ustanovené smernicou 2011/95/EÚ, a najmä prílohou I smernice 2013/32/EÚ, vymedzia bezpečné krajiny.
 - 1.3. V tejto súvislosti EHSV síce kladne hodnotí iniciatívu Komisie, no domnieva sa, že stanovenie konkrétneho zoznamu bezpečných krajín sa z hľadiska očakávaných účinkov môže v súčasnosti javiť ako unáhlené.

2. Odporúčania

- 2.1. EHSV kladne hodnotí návrh a domnieva sa, že je vhodné stanoviť spoločný zoznam EÚ týkajúci sa bezpečných krajín pôvodu na základe spoločných kritérií uvedených v smernici 2013/32/EÚ, čím sa členským štátom uľahčí využívanie postupov súvisiacich s uplatňovaním koncepcie bezpečnej krajiny pôvodu a následne sa tak zvýši aj celková efektívnosť ich azylových systémov.
- 2.2. V každom prípade by sa stanovením spoločného zoznamu EÚ mohli odstrániť niektoré rozdiely, ktoré v súčasnosti existujú medzi národnými zoznamami „bezpečných“ krajín pôvodu členských štátov.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ L 180, 29.6.2013, s. 1.

2.3. Hoci by členské štáty mohli prijať zákonné ustanovenia, na základe ktorých by bolo možné určiť na národnej úrovni iné bezpečné krajiny pôvodu, než sú krajiny na spoločnom zozname EÚ, spoločným zoznamom sa zabezpečí, že všetky členské štáty budú v prípade žiadateľov, ktorých krajina pôvodu je na tomto zozname, uplatňovať túto koncepciu jednotným spôsobom.

2.4. V každom prípade je potrebné v článku 2 nariadenia výslovne uviesť osobitné, presné a jednoznačné ukazovatele a kritériá, ktoré sa zohľadnia pred zaradením krajiny na zoznam bezpečných krajín pôvodu, a to okrem iného aj aktuálne informácie zo zdrojov ako Európsky súd pre ľudské práva, UNHCR, EASO, Rada Európy a iných organizácií na ochranu ľudských práv.

2.5. Je potrebné, aby bolo rozhodnutie o zaradení krajiny na spoločný zoznam odôvodnené a opodstatnené a aby sa posúdili všetky kritériá stanovené v predchádzajúcom bode, pokiaľ ide o všetky dôvody prenasledovania a príčiny vážnej ujmy, ktoré umožnia priznať medzinárodnú ochranu.

2.6. Pokiaľ ide o zmeny v zozname, treba vytvoriť flexibilnejší mechanizmus zmien, ktorý umožní v primeranej lehote reagovať na meniace sa okolnosti v krajinách na zozname.

2.7. EHSV sa domnieva, že každú zmenu v zozname treba odôvodniť a podložiť, pričom sa na účely zmeny v zozname zohľadní odborné stanovisko úradu UNHCR, EASO, Rady Európy a iných organizácií na ochranu ľudských práv.

2.8. EHSV takisto zvažuje vytvorenie mechanizmu, prostredníctvom ktorého by mohli uznávané organizácie na ochranu ľudských práv, ako aj ombudsmani, či hospodárske a sociálne výbory podať podnet na začatie konania na zmenu v zozname.

2.9. EHSV navrhuje, aby sa po individuálnom hodnotení v súlade so smernicou 2013/32/EÚ požadovalo predloženie odôvodneného uznesenia o opodstatnenosti uplatnenia koncepcie bezpečnej krajiny pôvodu na konkrétny prípad.

2.10. Na druhej strane treba posilniť procesné záruky pri skrátených konaniach a pri každom prípade zabezpečiť individuálne posúdenie konkrétneho prípadu a opodstatnenosť uplatnenia koncepcie bezpečnej krajiny pôvodu.

2.11. EHSV si myslí, že za žiadnych okolností nemožno uplatniť koncepciu bezpečnej krajiny pôvodu v prípade nedodržiavania slobody tlače alebo porušovania politického pluralizmu, ako aj na krajiny, v ktorých dochádza k prenasledovaniu na základe pohlavia a/alebo sexuálnej orientácie, alebo príslušnosti k národnostným, etnickým, kultúrnym či náboženským menšinám.

2.12. EHSV sa tiež domnieva, že treba zlepšiť mechanizmy na zisťovanie totožnosti žiadateľov v zraniteľnom postavení. Ak sa uvedené zisťovanie totožnosti uskutoční po uplatnení skráteného konania, okamžite treba pristúpiť k riadnemu konaniu.

2.13. Napokon je potrebné zabezpečiť účinný opravný prostriedok proti zamietavým rozhodnutiam po posúdení určitej krajiny pôvodu ako bezpečnej, ktorý bude mať v súlade s článkom 46 ods. 5 smernice 2013/32/EÚ odkladný charakter.

3. Súvislosti

3.1. Úsilie Európskej únie odstrániť rozdiely v azylových systémoch členských štátov, ktoré bolo doteraz neúspešné, nie je žiadnou novinkou. Európska únia od roku 1999 prijala viacero právnych nástrojov, ktorých cieľom bolo vytvoriť spoločný európsky azylový systém (CEAS) zameraný na harmonizáciu právnych predpisov v oblasti konania o azyle, podmienok prijímania a iných aspektov súvisiacich s medzinárodným systémom ochrany.

3.2. V záveroch Európskej rady z 15. októbra 2015 (EUCO 26/15) sa uvádza, že „riešenie migračnej a utečeneckej krízy je spoločnou povinnosťou, ktorá si vyžaduje komplexnú stratégiu a dlhodobé rozhodné úsilie v duchu solidarity a zodpovednosti“, a napokon sa konštatuje, že „uvedené usmernenia predstavujú ďalší dôležitý krok k našej komplexnej stratégii v súlade s právom žiadať o azyl, základnými právami a medzinárodnými záväzkami. Existujú však i iné dôležité prioritné činnosti, vrátane návrhov Komisie, ktoré si vyžadujú ďalšie rokovania v príslušných fórach. Zároveň je potrebné ďalej sa zaoberať úvahami o celkovej migračnej a azylovej politike EÚ“.

3.3. Smernica 2013/32/EÚ členským štátom umožňuje uplatňovať derogačné a zrýchlené konania, najmä skrátené konania na hraniciach či v tranzitných zónach, keď je žiadateľom štátny príslušník krajiny, ktorá bola v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi označená za bezpečnú a ktorú možno považovať za bezpečnú pre žiadateľa na základe konkrétnych okolností. Národné zoznamy bezpečných krajín pôvodu prijalo len niekoľko členských štátov.

3.4. Prepracované znenie smernice o spoločných konaniach o poskytovaní a odnímaní medzinárodnej ochrany (2013/32/EÚ z 26. júna 2013): cieľom tejto smernice je zmenšiť rozdiely medzi národnými konaniami a zabezpečiť rýchlejšie a spravodlivejšie rozhodovanie o udelení azylu, pokiaľ ide o opakované žiadosti o azyl alebo žiadosti, ktoré neobsahujú nové skutočnosti. Členským štátom sa aj napriek vylepšeniam v novom texte ponecháva široký priestor na voľné posúdenie, v dôsledku čoho sa môže spomaliť dosiahnutie cieľa, ktorým je stanovenie skutočne spoločného konania.

4. Analýza

4.1. Koncept bezpečnej krajiny pôvodu má široké praktické dôsledky, napríklad možnosť uplatniť pri týchto žiadostiach skrátené konanie (čl. 31 ods. 8 písm. b) smernice 2013/32/EÚ) a následne skrátiť lehoty na prijatie rozhodnutia o vecnej stránke žiadosti, zložitú zisťovanie totožnosti žiadateľov v zraniteľnom postavení počas uvedených skrátených lehôt (čl. 24 smernice 2013/32/EÚ) a v konečnom dôsledku aj veľké ťažkosti štátnych príslušníkov týchto krajín so získaním prístupu k medzinárodnej ochrane v prípade domnienky, že ide o neopodstatnenú žiadosť (čl. 32 ods. 2 smernice 2013/32/EÚ).

4.2. Uvedené rozdielne zaobchádzanie so žiadosťami o medzinárodnú ochranu v závislosti od štátnej príslušnosti môže byť v rozpore so zákazom diskriminačného zaobchádzania s utečencami na základe krajiny pôvodu, ktoré sa ustanovuje v článku 3 Ženevského dohovoru o právnom postavení utečencov z roku 1951. Na základe všetkých uvedených prvkov sa odporúča používať koncepciu bezpečnej krajiny v obmedzenej miere.

4.3. Je potrebné zdôrazniť, že prijatím spoločného zoznamu bezpečných krajín pôvodu nemusí nevyhnutne dôjsť k väčšej harmonizácii, keďže to umožňuje existenciu spoločného zoznamu súbežne s národnými zoznamami jednotlivých členských štátov.

4.4. Súčasťou návrhu nariadenia je zoznam siedmich krajín vytvorený na základe ukazovateľov, ktoré vo svojom návrhu použila Komisia: existencia legislatívneho rámca na ochranu ľudských práv, ratifikácia medzinárodných zmlúv v oblasti ľudských práv, počet odsúdení predmetnej krajiny Európskym súdom pre ľudské práva, štatút kandidátskej krajiny na členstvo v EÚ, percentuálne vyjadrenie priznania medzinárodnej ochrany štátnym príslušníkom týchto krajín, zaradenie predmetnej krajiny do národných zoznamov bezpečných krajín pôvodu.

4.5. Podľa všetkého sa však v týchto ukazovateľoch primerane nezohľadňujú kritériá stanovené v prílohe I k smernici o spoločných konaniach, a to preto, že sa v rámci nich napríklad neanalyzuje uplatňovanie práva v praxi a skutočné dodržiavanie ľudských práv, alebo absencia prenasledovania či vážnej ujmy z dôvodov, ktoré oprávňujú na priznanie medzinárodnej ochrany.

4.5.1. Národný a medzinárodný rámec v oblasti ľudských práv: je nepochybne minimálnou podmienkou, ktorú možno žiadať od každej krajiny, ktorá sa má zaradiť na zoznam bezpečných krajín pôvodu, nie je však postačujúca, keďže podľa prílohy I k smernici 2013/32/EÚ sa požaduje posúdenie dodržiavania ľudských práv v praxi. V každom prípade sa zdá, že Komisia sama neposudzuje túto minimálnu podmienku primerane, keďže vo svojom návrhu zaradila medzi bezpečné tie krajiny, ktoré v niektorých prípadoch neratifikovali základné medzinárodné zmluvy v oblasti ľudských práv, napríklad Kosovo.

4.5.2. Počet rozsudkov vynesených Európskym súdom pre ľudské práva v roku 2014 proti predmetným krajinám neodráža skutočnú situáciu v oblasti ľudských práv v navrhnutých krajinách. Väčšina prípadov, v ktorých bol počas roku 2014 vynesený rozsudok, sa týka činov, ktoré sa odohrali pred mnohými rokmi, a to v dôsledku oneskorenia samotného Európskeho súdu pre ľudské práva, ako aj pre potrebu vyčerpať všetky vnútroštátne prostriedky predtým, ako je možné obrátiť sa na ESEP.

Analýza údajov, ktorú vykonáva Komisia, môže vyvolať neistotu. Komisia dáva do súvislosti usvedčujúce rozsudky s celkovým počtom rozsudkov EŠLP týkajúcich sa predmetnej krajiny bez toho, aby rozlišovala, koľko z týchto rozsudkov sa týka vecí samej, t. j. úrovne dodržiavania ľudských práv. Pokiaľ ide napríklad o Turecko, z 2 899 prípadov, ktorými sa zaoberal EŠLP a ktoré Komisia zobrala do úvahy aj napriek tomu, že sa neuvádza obdobie, počas ktorého uvedené prípady prebiehali, ani čas potrebný na ich vyriešenie, súd vyniesol vo veci samej len 110 rozsudkov, z ktorých v 94 prípadoch bolo vyhlásené porušenie Európskeho dohovoru o ľudských právach, t. j. v 93 % ⁽²⁾. V prípade Bosny a Hercegoviny súd v roku 2014 vyniesol sedem rozhodnutí vo veci samej, z ktorých v piatich vyhlásil porušenie ľudských práv (71 %) ⁽³⁾. V prípade Čiernej Hory malo ísť o 100 % ⁽⁴⁾, Srbska 88 % ⁽⁵⁾, Macedónska 66 % ⁽⁶⁾ a Albánska 66 % ⁽⁷⁾.

Taktiež neuvádza, ktoré ľudské práva boli porušené, ani obsah rozsudkov, teda základné informácie na posúdenie toho, či došlo k prenasledovaniu pre dôvody, ktoré oprávňujú priznať medzinárodnú ochranu.

4.5.3. Štatút kandidátskej krajiny na členstvo v Európskej únii neznamená, že predmetná krajina už spĺňa kodanské kritériá, ale že sa práve začal proces, ktorým sa má overiť ich splnenie. Správy o dosiahnutom pokroku ⁽⁸⁾ kandidátskych krajín na vstup do EÚ uvedených na zozname v návrhu nariadenia práve naopak poukazujú na nedostatky v oblastiach ako dodržiavanie ľudských práv, právny štát, korupcia, politická kontrola nad médiami alebo nezávislé súdnictvo.

4.5.4. Percentuálne vyjadrenie priznanej medzinárodnej ochrany v EÚ v roku 2014 žiadateľom z uvedených krajín: štatistická analýza údajov zo všetkých krajín EÚ v roku 2014, ktorú vykonala Komisia, môže viesť k nejednoznačnosti. Rozsiahlejšia analýza percentuálnych vyjadrení priznaných žiadostí v členských štátoch ukazuje rôznorodejšiu situáciu. Napríklad percento priznaných žiadostí prijatých od občanov Kosova v druhom štvrtroku 2015 dosahuje 18,9 % v celej EÚ, no s veľkými rozdielmi medzi krajinami ako Taliansko (60 %) alebo Nemecko (0,4 %) ⁽⁹⁾.

4.5.5. Zaradenie krajín na národné zoznamy bezpečných krajín pôvodu: ani národné zoznamy bezpečných krajín pôvodu nie sú jednotné, lebo každý členský štát používa odlišné kritériá, a preto sa nemôžu použiť na vytvorenie spoločného zoznamu.

4.6. Návrh Komisie týkajúci sa zaradenia uvedených siedmich krajín na zoznam bezpečných krajín pôvodu by mal vychádzať z iných ukazovateľov hodnotenia situácie v krajine pôvodu a rizika v prípade návratu, ktoré sú vhodné a účinné na meranie úrovne uplatňovania práva a dodržiavania ľudských práv, ako napríklad informačné zdroje, ktoré Európsky súd pre ľudské práva ⁽¹⁰⁾ považuje vo svojej ustálenej judikatúre za podstatné. V samotnom návrhu nariadenia sa v článku 2 ods. 2 síce uvádzajú tieto zdroje, a to najmä Európska služba pre vonkajšiu činnosť (ESVČ), Európsky podporný úrad pre azyl (EASO), UNHCR, Rada Európy a iné relevantné medzinárodné organizácie, nie však na zostavenie zoznamu, ale na jeho preskúmanie.

4.7. Takisto sa domnievame, že by sa mali vytvoriť také ukazovatele, na základe ktorých sa odzrkadlí stav dodržiavania ľudských práv v súvislosti so **všetkými** dôvodmi, ktoré oprávňujú na priznanie medzinárodnej ochrany, napríklad dodržiavanie slobody prejavu a tlače, dodržiavanie politickej plurality, postavenie komunity lesbičiek, gejev, bisexuálnych, transrodových a intersexuálnych osôb (LGBTI) alebo etnických, kultúrnych či náboženských menšín.

⁽²⁾ Európsky súd pre ľudské práva: Turecko – profil krajiny, júl 2015.
http://www.echr.coe.int/Documents/CP_Turkey_ENG.pdf.

⁽³⁾ Európsky súd pre ľudské práva: Bosna a Hercegovina – profil krajiny, júl 2015.
http://www.echr.coe.int/Documents/CP_Bosnia_and_Herzegovina_ENG.pdf.

⁽⁴⁾ Európsky súd pre ľudské práva: Čierna Hora – profil krajiny, júl 2015.
http://www.echr.coe.int/Documents/CP_Montenegro_ENG.pdf 1 prípad, ktorý sa týkal vecí samej a v ktorom bolo vyhlásené porušenie ľudských práv.

⁽⁵⁾ Európsky súd pre ľudské práva: Srbsko – profil krajiny, júl 2015
http://www.echr.coe.int/Documents/CP_Serbia_ENG.pdf. V 16 z 18 prípadov, ktoré sa týkali vecí samej, bolo vyhlásené porušenie dohovoru.

⁽⁶⁾ Európsky súd pre ľudské práva: Bývalá Juhoslovenská republika Macedónsko – profil krajiny, júl 2015.
http://www.echr.coe.int/Documents/CP_The_former_Yugoslav_Republic_of_Macedonia_ENG.pdf.

⁽⁷⁾ Európsky súd pre ľudské práva: Albánsko – profil krajiny, júl 2015
http://www.echr.coe.int/Documents/CP_Albania_ENG.pdf. Zo 150 prípadov, v ktorých bolo prijaté rozhodnutie v roku 2014, bol rozsudok vo veci samej skutočne vynesený v 6 prípadoch, pričom porušenie Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv súd vyhlásil v 4 prípadoch.

⁽⁸⁾ Sú dostupné na http://ec.europa.eu/enlargement/countries/package/index_en.htm.

⁽⁹⁾ Eurostat: *First Instance decision on applications by citizenship, age and sex*. Štvrťročné údaje. http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=migr_asydcfstq&lang=en.

⁽¹⁰⁾ Okrem iných aj vec NA/UK žiadosť č. 25904/2007, 17. júla 2008; vec Gaforov/Rusko z 21. októbra 2010.

4.8. V článku 2 ods. 2 návrhu nariadenia sa stanovuje pravidelné preskúmanie spoločného zoznamu týkajúceho sa bezpečných krajín pôvodu. Postupom zmien, na ktorý sa odkazuje v návrhu nariadenia, sa rozumie riadny legislatívny postup (článok 2 ods. 3 návrhu nariadenia) a postup pozastavenia na jeden rok, ktoré možno predĺžiť ešte o rok, ak dôjde k náhlym zmenám v krajine (článok 3 návrhu nariadenia).

4.9. Ani jeden postup, tak riadny legislatívny postup spolurozhodovania, ako postup pozastavenia uvedený v článku 3, sa nezadajú byť dostatočne rýchlym, dynamickým a pružným mechanizmom na vysporiadanie sa so zmenami situácie v krajinách pôvodu, ktoré sú na spoločnom zozname. Existujú, bohužiaľ, viaceré príklady rýchleho zhoršenia politickej situácie, demokratických záruk a dodržiavania ľudských práv v rôznych krajinách, na ktoré by sa len ťažko dalo reagovať pomocou zriadených mechanizmov. Okrem toho sa môžu tieto situácie z časového hľadiska predĺžiť, čím sa stane maximálna dvojročná lehota pozastavenia príliš krátkou.

4.10. Uvedené posúdenie náhlych zmien situácie v predmetnej krajine by malo vždy obsahovať odborné stanovisko „UNHCR, EASO, Rady Európy a iných relevantných medzinárodných organizácií“ tak, ako sa ich stanovisko zohľadňuje v prípade zmeny riadnym legislatívnym postupom.

4.11. Prijatím nariadenia sa však vylučuje možnosť, aby osoby, ktoré žiadajú o azyl, mohli pred národnými orgánmi namietať proti zaradeniu bezpečnej krajiny na zoznam – ide však o možnosť, s ktorou sa pri národných zoznamoch počíta. Bolo by vhodné sformulovať možnosť, aby sa uvedená zmena mohla uskutočniť na podnet organizácií na ochranu ľudských práv alebo žiadateľov o azyl.

4.12. V článku 31 ods. 8 písm. b) smernice 2013/32/EÚ sa členským štátom umožňuje vybavovať žiadosti od občanov bezpečných krajín pôvodu v skrátených konaniach. Uvedené skrátené vybavovanie žiadostí nemôže v žiadnom prípade poškodiť procesné záruky⁽¹¹⁾ z dôvodu rýchleho plynutia lehôt. Nemôže ani zabrániť individuálnemu posúdeniu týchto žiadostí o medzinárodnú ochranu, čo sa zakazuje v článku 10 ods. 3 písm. a) smernice 2013/32/EÚ.

4.13. V článku 36 ods. 1 smernice 2013/32/EÚ sa totiž stanovuje, že krajiny zaradené na zoznamy bezpečných krajín pôvodu možno považovať za bezpečné krajiny pre konkrétneho žiadateľa len po individuálnom posúdení. V rámci individuálneho posúdenia by sa mala zhodnotiť opodstatnenosť uplatnenia koncepcie bezpečnej krajiny pôvodu na konkrétny prípad prostredníctvom odôvodneného uznesenia, pri ktorom by dôkazné bremeno niesol členský štát a podliehalo by opravnému prostriedku.

4.14. Vzhľadom na to, že prijatím nariadenia by sa obmedzili možnosti žiadateľov o azyl odvolať sa proti zaradeniu určitej krajiny pôvodu na zoznam bezpečných krajín pôvodu, musia sa posilniť záruky prístupu k opravnému prostriedku v každom konkrétnom prípade a zabezpečiť odkladný účinok, ktorý je obsahom článku 46 ods. 5 smernice o spoločných konaniach.

4.15. Rovnako je potrebné zabezpečiť zistenie totožnosti žiadateľov v mimoriadne zraniteľnom postavení, pri ktorých nie je možné podľa článku 24 ods. 3 smernice 2013/32/EÚ uplatniť skrátené konanie. V týchto prípadoch je potrebné predpokladať, že bude nutné uskutočniť zistenie totožnosti ešte pred rozhodnutím o uplatnení skráteného konania alebo, ak sa zisťovanie zraniteľného postavenia uskutoční neskôr, treba rátať s možnosťou ukončiť skrátené konanie a vrátiť sa k riadnemu konaniu.

V Bruseli 10. decembra 2015

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

⁽¹¹⁾ Súdny dvor EÚ, vec C-175/11 z 31. januára 2013, body 74 – 75

ISSN 1977-1037 (elektronické vydanie)
ISSN 1725-5236 (papierové vydanie)

Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie
2985 Luxemburg
LUXEMBURSKO

SK